

TEML
SOLOMON

wedi ei hysbrydoli, neu oleu ni'r
Esfengyl, wedi ei gyrchu allan
o'r Deml yn *Jerusalem*.

Gan *JOHN BUNYAN*

Ezec. 43. 10.

*Ti fab ayn, dangos y Ty i dy
Israel, a'i ofodiad a'i fynediad allan,
a'i ddyfodiad i mewn a'i holl ddull,
a'i holl ddeddfau.*

Printiedig yng *Hierfyrddin*
gan *Nicholas Thomas*.

At y DARLLENYDD.

ddywedir i fod ffrwyth eu tir yn ddiennwadedig, me-
gis eu bod yn aflau ar eu mynediad cyntaf i mewn
yno. Heb. 3. 5, 6, 7, 8, 9, 10. Lef. 19. 23. pen
26. 34, 35. Exod. 12. 15. Lef. 6. 17. pen. 2). 17

Tymbellach fe ddywedir i fod y Tir ei hun yn cadw
Sabbboth, ag felly yn gorphwys Gorphwysfa Sanctaidd
Ac hefyd yn yr amser ag yr oedd hi yn anghyfannedd, a
heb ei meddiannugan y Sawl y rhoddwyd hi iddyn
i drigohnddi.

E Gwedd Eglwys Dduw yn yr amser hynny
afodwyd allan wrth Leoedd a Phethau yn y wla
bonno yn gyftal ac wrth gyffelybiaethau a chysgodau

1. Yn gyffredinol, fe ddywedir ei bod hi'n ddeg meg
Tirzah, (Can. 6. 4.) Ac yn weddus megis Jeru-
salem.

2. Yn neillduol, Ei Gwddf a gyffelybir i Dw
Dafydd, yr Ew a adeiladwyd i fod yn Arf-dy
Can. 4. 4. Et Llygaid i Efrsod-lynnnoedd Hesbon
wrth Borch Bathrabbim, Ben. 7. 4. Ei Thrwyn
gyffelybir i Dwr Libanus, yr Ew tydd yn edryc
tua Damascus ben. 4. 1. Ie Gwallt ei phen a gyff-
elybir i Ddiadell o Efir a ddaant i synu o synyd
Gilead. Ag Aroglhad ei Gwisgoedd i aroglhad Libanus
werg. 21.

Nid oedd y wlad hon ychwaith heb Gysgodau,
a'i Harglwydd a'i Hiachawdr hefyd. Efe a ddywed
am dano ei hun, myfi yw Rhoffyr Saron, a Lili
Dyffrynnoedd. Can. 21. 1.

Hefyd ei Anwyl a ddyweid am dano, Ei wyne-
pryd fydd fel Lebanon, yn ddewisiol fel Cedrwydd
Pen. 5. 15. Beth a ddywedaf? Yr oedd y ddau
Daines sawrion Seion a Jerusalem yn gossod all-
weithiau y ddwy Eglwys. Gal. 4. sef y wir Eglwys
o'r gau, a'i bdd hwynt, Isaac ag Ismael.

Mysfi a allafun hefyd ddangos i chwi ymma- i f

At y DARLLENYDD.

yn nod Doniau a Grasusau'r wir Eglwys wedi ei
 gosod allan trwy'r peraroglau, y Cnau, y Grawn a'r
 Pomgranadau ag oedd Gwlad Canaan yn ddwyn. Ie
 i fôd Uffern ei hun yn cael eu gosod allan trwy Ddy-
 ffryn Plant Hinnom a Thophet Lleosodd yn y
 Wlad honno. Yn ddiau yr oedd y Cysan mewn rhyw
 ystyr yn arwyddo ac yn lledrithio pethau eraill.

Ond yn y Traethawd sy'n canlyn mysi a osodais fy
 hun at y Deml yn unig y lle diattrog hwnnw o Add-
 oliad Duw, ynglŷb perth'naseu pa un, fely dywedais
 eusys y traethais, (er mo'r fyrr ag y gallwn) Canys
 nid oedd yr un o honynt heb Arwyddoedd ysprydol ag
 felly y fuddiol i ni i wybod.

Ag ymma y gallwn weled llawer o werthfawrog-
 rwydd Doethineb a Grâs Duw sef, iddo ef, yn yr
 unig Le o Addoliad ~~gwt~~, ordeinio Ffurfiâu ag Ar-
 ddangosiadau gwledig i'r Addolwyr i'w dysu hwyne
 idd ei addoli ef trwyddynt. Ie'r Deml ei hun oedd
 (yn bryn) yn Hyfforddiad da iddynt.

Ond yn fyngwaith yn dywedyd fel hyn, nid wyf yn
 annog neb yn awr : ddychmygu iadynt eu hunain Gys-
 godau neu Gyffelybiaethau i addoli Duw trwyddynt.
 Y Peth a ddarparodd Duw i helpu gwendid ei Bobl
 gynt oedd un peth, erbyn a ddychymygasant hwy
 heb ei archymymyn ef oedd beth arall; Canys er iddynt
 gael ei Fendith, pan yr addolasant ef a'r fath gysgodau
 a Chyffelybiaethau a osododd efe arnynt i'r perwythby-
 ny. Etro * efe a'i Cospodd ac a'i

* Ex. 32. 35. plagodd hwynt yn ddiogel pan y chwane-
 2 Bren. 17. 46, gasant attynt eu Dychymygion
 17, 18. Act. 7: hunain. Ie, pan yr ordeiniodd se
 38, 39, 40, 41, ffordd iddynt i'w addoli ef, efe a'i
 42, 43. gwaharddod rhag rhoille i'w eu Gwa-
 ntau a'i Dychymygion eu hunain, ag a'i rhwymodd yn
 gaeth i wneud yn oly Gorchymymyn a gawsant o'r Ne-
 feedd.

At y DARLLENYDD.

Ac er bod Ffordd o Addoliad yr hên Eglwys wedi ei gosod heibio mewn perthynas i ni yn amser y Testament newydd, Er hynny gan fod yr Ordinhadau hyn yn gyffelybiaethau o bethau, ag o ddull Addoliad, nyni a allwn, ag a ddylem chwilio allan eu harwyddocâd ysprydol hwynt, o herwydd hwy a wafanaethant i gadarnhau ag eglurhau pethau i'n dealltwriaeth ni. Ie y maent yn dangos i ni, nad oedd yr hên Testament a'r newydd, o ran ysprydolrwydd yr Addoliad ond un a'r unrhyw; ond yn unig bod yr hên wedi ei orchuddio â Chysgodau, a'r newydd yn eglur ag yn wyneb agored.

Nid allaf ryfegu dywedyd, fy mod yn gwbod i mi gyffwrdd â phob peth yn jaw'n, ond myfi a allaf ddywedyd wneuthur o honor fy ngorau i wneud felly.

Gwir yw, ni physcotais i om y pethau hyn yn nyfroedd Pobl eraill, fy Mibl am Concordans ydyw fy unig Lyfrau i yn fy 'scrifennadau, o herwydd pa ham, Ddarllenydd hawddgar, os gweli un peth, naill a'i mewn gair neu fatter, ag nad ydyw gyttun a gwirioneddau Duw; na chyfrif et i neb yn fari ond i mi fi fy hun: Gweddia hefyd ar Dduw i bardyno fy meiau; a phassa heibio yr hyn ac sydd seis yn garaiadus, a derbyn yr hyn a debygit y wneuff Ddaioni i ti.

Ac er caffael o honor asael yn neb rhyw ran o'r Llyfr hwn yn hawfach, y mae Pennau ag ystyr sb rhan; ynghyd a'r tudalen, y maent i'w cael yn unig y Llyfr.

Dy Wafanaethau

o'r Efyngyl

John Bunyan.

At y DARLLENYDD.

yn nod Doniau a Grasusau'r wir Eglwys wedi ei gosod allan trwy'r peraroglau, y Cnau, y Grown a'r Pomgranadau ag oedd Gwlad Canaan yn ddwyn. Ie i fod Ufferm ei hun yn cael eu gosod allan trwy Ddyffryn Plant Hinnom a Thophet Lleodedd yn y Wlad honno. Yn ddiau yr oedd y Cyfan mewn rhyw ystyr yn arwyddo ac yn lledrithio pethau eraill.

Onid yn y Traethawd sy'n canlyn myfi a ofodais fy hun at y Deml yn unig y lle diattreg hwnnw o Addoliad Duw, yngylch perth'nasau pa un, fel y dywedais eu sy y traethais, (er mo'r fyrr ag y gallwn) Canys nid oedd yr un o honynt heb Arwyddocâd ysprydol ag felly yn fuddiol i ni i wybod.

Ag ymma y gallwn weled llawer o werthfawrog- rwydd Doethined a Grâs Daw sef, iddo ef, yn yr unig Le o Addoliad gynt, ordeinio Efuriau ag Arddangosiadau gweledig i'r Addolwyr i'w dysgu hwynt idd ei addoli ef trwyddynt. Ie'r Deml ei hun oedd (yn hyn) yn Hyfforddiad da iddynt.

Onid yn syngwaith yn dywedyd fel hyn, nid wyf yn annog neb yn awr i ddychmygu iddynt eu hunain Gysgodau neu Gyffelybiaethau i addoli Duw trwyddynt. Y Peth a ddarparodd Duw i helpu gwendid ei Bobl gynt oedd un peth, ar byn a ddychymmygasant hwy heb ei orchymmygu ef oedd heth arall; Canys er iddynt gael ei Fendith, pan yr addolasant ef a'r fath gysgodau a Chyffelybiaethau a ofododd efe arnynt i'r perwyl hynny. Etto * efe a'i Cospodd ar a'i

* Ex. 32. 35. plögodd hwynt yn dost pan y chwane-
Bren. 17. 16, gasant attynt eu Dychymmygion ei
17, 18. Act. 7: hunain. Ie, pan yr ordeiniodd efe
38, 39, 40, 41, ffordd iddynt i'w addoli ef, efe a'i
42-43. gwaharddod rhag rhoi'le i'w eu Chwan-
tau a'i Dychymmygion eu hunain, ag a'i rhwymodd yn
hwynt a'u Gorchymmygu a gawsant o'r N-

At y DARLLENYDD.

Ac er Bod Ffordd o Addoliad yr hên Eglwys wedi ei gosod heibio mewn perthynas i ni yn amser y Testament newydd, Er hynny gan fod yr Ordinhadau hyn yn gyffelybiaethau o bethau, ag o ddull Addoliad, nyni a allwn, ag a ddylem chwilio allan eu harwyddocâd ysprydol hwynt, o herwydd hwy a wafanaethant i gadaranhau ag eglurhau pethau i'n dealltwriaeth ni. Ie y maent yn dangos i ni, nad oedd yr hen Testament a'r newydd, o ran ysprydolrwydd yr Addoliad ond un a'r unhyw; ond yn unig bod yr hên wedi ei orchguddio â Chysgodau, a'r newydd yn eglur ag yn wynneb agored.

Nid allaf ryfygu dywedyd, fy mod yn gwbod i mi gyffwrdd â phob peth yn jaw'n, ond myfi a allaf ddywedyd wneuthur o honot fy ngorau i wneud felly.

Gwir yw, ni physgotaist i am y pethau hyn yn nyfroedd Pobl eraill, fy Mibl am Contordans ydyw fy unig Llyfrau i yn fy 'scrifennadau, o herwydd pa ham, Ddarllenydd hawddgar, os gwell un peth, naill a'i mewn gair nen fatter, ag nad ydyw gyttun a gwirioneddau Duw; na chyfrif et i neb yn fai ond i'm fi fy hun: Gweddia befyd ar Dduw i bardyno fy meiau; a phassa beibio yr hyn ac fydd feis yn garriadus, a derbyn yr hyn a debygiti' wneust Ddaioni i ti.

Ac er cafiel o honot afael yn neb rhyw ran o'r Llyfr hwn yn hawsach, y mae Pennau ag ystyr pob rhan; ynghyd a'r tudalen, y maent i'w cael yn niwedd y Llyfr.

Ds Wafanaethur

yn yr Efenyl

Gogoniant y Deml

neu

DEML *Solomon ynghyd a'i pherthynassau*
wedi ei HTSPRYDOLI.

I. Y lle yr Adeiladwyd y DEML

Deml a adeiladwyd yn *Jerusalem*,
ar fynydd *Moriah*, yn llawr dyrnu
Ornan y *Jebusid*, o gwmpas y lle'r
offrymmodd *Abram* ei fâb *Isaac*,
a'r lle y Cyfarfu *Dafydd* ag Angel
yr Arglwydd pan y daeth â'i cleddyf
noeth yn ei law i dorri ymmaith
y Boblyn *Jerusalem* o blegid y pechod y bechodd
Dafydd trwy rifo'r Eebl; *Gen.* 22. 3, 4, 5.
1 Chron. 21. 15. *pen.* 22. 1. *2 Chron.* 3. 1.

Yno y derbyniodd *Abram* ei fâb *Isaac* oddiwrth
y meirw, yno yr erfyniodd *Dafydd* ar yr Arglwydd
gymmeryd ymmaith y Plâ, ag i ymchwelyd at
Israel mewn trugaredd: oddiwrth yr hyn y deall-
odd *Dafydd*, mae si o yr oedd yn rhaid adeiladu
Teml Duw. *Hwn* (medd ef) ydyw tŷ'r Arglwydd
Dduw, ac dymma *Altar* y poeth offryn i *Israel*.
1 Chron. 21. 28. *pen.* 22. 1. a'r 3. 1.

Y mynydd *Moriah* hwn gan hyrwydd oedd yn
Gysgod o fâb Duw, mynydd tŷ'r Arglwydd, y
Graig yn erbyn pa un nid all pyrth Uffern sefyll.

II. Pwy

II. *Pwy adeiladodd y Deml*

Y Deml a adeiladwyd gan *Solomon*, yr hwn oedd
 wr heddychol a llonydd ; a hynny mewn enw,
 wrth natur ac yn ei Lywodraeth, Canys felly y
 rhagddywedasai Duw wrth *Dafydd*, sef, mae'r
 fath un y fyddai Adeiladudd y Deml. Wele
 (medd ef) *mab a enir i ti, efe a fydd wr llonydd,*
ac mi a roddaf lonyddwch iddo efgan ei holl Elynon
a amgylch : Canys Solomon fydd ei enw ef, Heddwr
hefyd a Thangneddys a roddaf yn ei Ddyddiau ef. Efi
a adeilada Dy i'm benw, ac efe a fydd i mi yn Ffêb,
a minnau yn Dâd iddo yntef, i Chron. 22. 9, 10.
Psal. 72. 1, 2, 3, 4.

Megis gan hynny yr oedd mynydd *Moriah* yn
 Gysgod o Grift fel Silfaen : felly yr oedd *Solomon* yn
 Gysgod o honaw fel Adeiladudd yr Eglwys. Yr
 oedd y mynydd yn nodedig o blegid mae yno yr
 amlygodd yr Arglwydd ei Drugaredd o flaen *Ab-*
ram a Dafydd. Ac megis yr adeiladodd *Solomon*
 y Deml hon, felly y mae Crist yn adeiladu ei Dyl
 le Teml yr Arglwydd a adeilada efe, ac efe a ddwys
 y *Gogoniant*, Heb. 3. 3, 4. Zach. 6. 12, 13. A
Solomon a alwid yn heddychol, i ddangos i pha fath
 Athrawiaeth a flyrdd heddychol yr adeiladyd. Ty a
 Eglwys Crist. *Esay 9. 6. Mic. 7. 2, 3, 4.*

III. *Ymodd yr adeiladwyd y Deml*

Y Deml a adeiladwyd, nid yn gyfan wrth O
 deiniadau *Solomon*, er ei fod ef yn ddoethad
 nag, *Ethan, Heman, Colcol a Darda*, neu ne
 rhyw Ddynion eraill, i Bren. 4. 21. Ond fe
 hadailadwyd wrth Reolau 'scrifennedig y rhai

gafodd ef gan Ddafydd ei Dād. Canys pan y rhoddodd Dafydd orchymryn i Solomon ei fāb i adailadu Teml Dduw; heblaw y Gorchymryn, efe a roddodd iddo hefyd Bortreiaid o'r cwbl mewn Scrifen; sef Portreiaid y porth; y tŷ, y stafelloedd, y tryffordai, y parhau, &c. a Thŷ y drugareddfa i yr hon Bortreiaid a gafodd Dafydd gan Dduw; ac ni synneu Duw ychwaith ymddiried i'w gŏf ef: Hyn oll medd ei, a wnaeth yr Arglwydd i mi ei ddaell mewn scrifen, trwy ei law ef arnafi; sef holl waith y Portreiaid hwn. Fel hyn gan hynny y rhoddodd Dafydd Bortreiaid o'r cwbl i Solomon ei fāb; ag yr adailadodd Solomon dy Dduw. Gwel Chron. 28. o'r 9, wers. hyd yr 20.

Ac yn gyfatebol i hyn, y mae Crist Jesu yn Adailadudd ei Dŷ ei hun, Tŷ pa un ydym ni, yn adailadu ei Drigfa Sanctaidd iddo ef ei hun i drigo ynddi; sef yn ôl gorchymryn Duw'r Tād. Canys medd ef) *Myfi ni leferais o honnoffŷ hun, ond y Tād yr hwn am hanfonodd i, efe a roddas orchymryn i mi beth a ddywedwn; ac oddi ymma y dywedir, mae Duw a roddodd iddo ef y Datguddiad: ac hefyd, iddo ef gymmeryd y Llyfr o ddeheulaw yr hwn oedd yn eistedd ar yr orsedd-faingc. ag felly a adailadodd i Eglwys. Joan. 12. 40. Dat, 1. 1, pen. 3, 7.*

IV, O Beth yr adailadwyd y DEML.

Y Desnyddion a pha rai yr adailadwyd y Deml, oeddent y fath ag oedd yn eu nhattur eu hwnain ddim ond pethau cyffredin, yn anaddas i'w gosod yn y fath Adailiad Sanctaidd heb Gywir-eirwydd. A hyn sy'n dangos nad ydyw y rhai hynny y mae Crist yn bwriadu adailadu Eglwys a wynt with hattur, ddim gwell nag eraill: Ond

megis ag yr oedd y Coed a'r Cerrig wedi eu cym-
myno a'i nhaddu cyn eu bod yn addas i'w gosod
yn y tŷ hwnnw : felly mae'n rhaid i Bechaduriaid,
a pha rai'r adailadir yr Eglwys fod yn gyntaf wedi
eu cyfaddasu trwy'r Gair, a chwed'yn eu gosod yn
eu lle yn yr Eglwys.

Cynys er nad oes dim gwahaniaeth wrth natur
rhwng y rhai yr adailadir Tŷ Dduw â hwynt
ag eraill, etto trwy Râs y maent megis ag yr oedd
rhwng y Coed a'r cerrig a gymmynwyd ag a
naddwyd tu ag at adeiladu trwy gelydd, â'r rhai
oedd yn ol yn y Coedydd a'r cloddfeydd Cerrig.

Y mae'r Arglwydd Jesu gan hynny, pan y mae
yn ymofyn am Ddesnyddion i adailadu ei Dŷ, yn eu
cael hwynt *le pridd o'r un telwyn ac y mae ef yn*
wrthod, ag yn adeil yn ôl. A ydyn ni ni gan hynny
yn well na hwynt hwy? nag ydym mewn un modd :
Rhuf. 3. Ben: 9: Eithr mi a dybygwn, os oes rhai
yn well na'i gilydd, mae'r rhai a adawyd yn ol ydynt.
Ni ddaeth ef i alw y rhai cyfiawn, ond pechaduriaid
i eilifeirweh, Marc. 1. 17. Yn ddiau, y mae efe yn
hyn yn dangos Mawredd ei Râs yn dewis y fath;
a'i *Fanylwaith* yn eu gwnenthur hwy'n addas i'w
gosod yn y fath drigfa sanctaidd.

Y mae'r holl Scrythur yn amlygu hyn; gan
hynny nid yw ond afreidiol i mi i enwi mannau
neillduol : yn unig ni a ddylem ddal fulw a chosio
na ofodir neb yn yr adailiad ymma fel y delent o'r
goedwig a'r gloddfa gerrig, ond i fod yn rhaid
iddynt yn gyntaf fyned tan law Adailadudd mawr
Teml Dduw.

V. *Pwy oedd i gymmyno (neu dorri') r Coed ag i dynnu'r cerrig tu ag at adailadu'r Deml.*

I Gymmyno'r Coed ag i dynnu'r Cerrig yr oedd Gorchwyl-wyr dewisiol gwedi eu pwr-cassu ; y rhai nid oeddent blant *Jacob* nag o dy *Israel*, ond gweision *Hiram* brenin *Tyrus*, a'r *Gibeonjaid* sef plant y rhai a wnaeth gyfammôd a *Josua* yn y Dydd y rhoIdafei Duw wlad *Canaan* i'w bobl, *Jos.* 9. 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, i *Bren.* 5. 2. 2 *Chron.* 27. 28.

A'r rhai hyn oeddent Gysgodau o Weinidogion yr Efyngyl, y rhai oedd Ddynion wedi ei appwyntio gan Jesu Crist i wneuthur pechaduriaid, trwy eu pregethiad, yn gymmwys i'w gosod yn nhŷ Dduw. Megis gan hynny yr oedd y neb ag oedd rymmus i godi'r fwyall i gymmyno ac i naddu Coed tu ag at adailadu y Deml yn enwog ynt ; felly y mae Gweinidogion yr Efyngyl y rhai y mae Crist yn ordeinio i droi Pechaduriaid atto efei hun fel yr Adeilado Deml iddo â hwynt, yn enwog yn y dyddiau hyn. *Psal.* 7: 4, 5, 6. Rhyf. 16. 7.

Ond fe allei y dywedei rhai pa ham yr ydwyf yn cymharu mor drwsfgl ? yr wyf yn ateb, o herwydd fy mod yn credu ei fod yn wir ; Canys Grŵs, ac nid Doniau sydd yn ein gwneuthur yn blant i Dduw doniau sy'n gwneuthur gweinidog ; ac nid yw neb o ran bod yn weinidog, ond gwâs i gymmyno coed ag i dynnu dwfr i dŷ'r Arglwydd : Ie *Pawl*, er ei fod yn fab, ni chyfrifodd ei hun ond gwâs, megis ag yr oedd yn weinidog ; *Gwâs Duw, gwâs Crist, gwâs yr Eglwys, a gwâs i chwari er mwyn Jesu.* *Tit.* 1. 1. Rhyf. 1. 1. 2 *Cor.* 4. 5.

Y mae

Y mae Dyn yn fâb fel y mae wedi ei genhedlu gan Dduw iddo ef ei hun; ond yn wâs fel y mae wedi ei ddonio tu ag at weithio yn nhŷ ei dâd; ac er mae gwir yw, fe all y gwâstod yn fâb; er hynny nid ydyw efe yn fâb o herwydd ei fod yn wâs, ac nid yw'n Caryllyn, o herwydd y gall pob Mōh fod yn wâs, i fod gan hynny bob gwâs yn fâb. Nid ydyw holl weision Duw yn Feibion iddo; a char hynny fe ddaw'r amser pan y tasfir y rhai nad ydynt ond gweision yn unig yn awr, allan o'r tŷ, i o'r tŷ hynny y helpodd efe iddynt adeiladu. Nid ydyw'r gwad yn aros yn y tŷ byth: Set yr hwn nid yw ond gwâs yn unig. *Exec. 16, 17. Jo. 8. 35.*

Felly gan hynny, gan fod yn Fâb; yr wyt yn *Israeliad*; a chan fod yn wâs yn *Gibeoniad*. Fe syniodd *Paul* wrth ystyried hyn, canys efe a wyddai nad oedd Doniau yn ei wheuthur ef yn Fâb, *1 Cor. 12. 28, 29, 30, 31. pen. 13. 1, 2.*

Y Swm gan hynny ydyw, y gall dŷn fod yn Wâs ag yn Fâb; yn Wâs fel y mae wedi ei ofod ar waith gan Grist yn ei dŷ er daioni eraill; ac yn fâb, fel y mae ef yn gyfrannog o râs y Mab-wysiad: ond nid yw pob gwâs yn fâb! a bydded hyn yn ocheliad ac yn alwad i bob Gweinidog i weuthur pŵb rhan o'u gwasanaeth, i Dduw, ac yn nhŷ Dduw gyd â pharch ag ofn duwiol, a deityswn gyd â phob gofyingeiddrwyd i gael bod ein hunau yn gyfrannogion o'r grâs yr *ŷm yn bregethu i eraill. 1 Cor. 9. 25.* Ymadrodd helaeth ydyw hwn, wedi ei serifennu ysgatfydd i beri Gweinidogion fod yn addfwyn; *A Dieithriaid a safant, ac a borthant eich praiad, a meibion dieithr fydd arddugr a gwynllanwyr i chwi. Esay. 61. 5.* Bod yn arddwr ymuna, yw bod yn bregethwr. *Luc. 9. 59, 60, 61.*

62. 1 Cor. 9. 7. *Mat. 2. 1, 2, 3, 4, 8. pen. 21. 28.*
 1 Cor. 9. 7: Ac os gweithiff efe o'i fodd, efe a gaiff
 wobwr; ond os o'i anfodd, goruchwiliaeth yr Eſengyl a
 ymddiriedir iddo; a hynny yw'r cwbi. 1 Cor.
 9. 17.

VI. *Ym mha Gyflwr yr oedd y Coed a'r Cerrig
 pan y dygwyd hwynt i adeiladu'r Deml.*

YR oedd y Coed a'r Cerrig wedi eu cymmyno
 a'u nhaddu yn y Goedwyg a'r gloddfa, a'u
 gwneuthur yn gymmwys i'r gwaith cyn
 ei dwyn hwynt i'r lle yr adeiladyd y Deml, *fel
 na chlybuwyd na morthwylion, na bwyll, nag un offeryn
 baiarn yn y tŷ wrth ei adeiladu, 1 Bren. 6. 7. a hyn
 a ddengys. fel y dywedpwyd eufus i fod y Desny-
 ddion â pha rai yr adeiladwyd y tŷ, yn anaddas
 i'w gosod yn yr Adeiliad, cyn i'r Crefstwr gyffwrdd
 a hwynt megis ag yr oedd y rhai a adawyd yn ôl;
 ac yn ganlynol nad oeddent hwy mewn un modd
 yn gymmwys i'w gosod yn y fath Adeiliad, ond yn
 unig trwy gywreinrwydd eraill,*

Y mae Teml ein Testament newydd ni yn gy-
 fatebol i hyn. Canys os cyfrifir plant *Adda* yn
 gymmhefur i'w gosod yn yr adeiliad hon; etto nid
 ydynt felly wrth nattar ond trwy Râs; nag ych-
 waith trwy eu Doethineb eu hunain, ond tŷwy
 air Duw.

Oddiymma, y dywedir *mysi a'u tarewais hwynt
 trwy'r Prophwydi*; ac hefyd Gweinidogion a
 elwir Adeiladwyr a Goruchwylwyr Duw. *Hos. 6.*
5. 1 Cor. 3. 16. a'r 2 Cor. 6. 1. Col. 1. 28.

Ni osediff neb brennau fel y delont o'r goedwig
 yn drawstiau ac yn gyplau yn ei dŷ; nag ychwaith
 Cerrig fel y delont o'r gloddfa yn y magwrydd,
 ond

ond hwy a naddir ac a'igwneir yn gymmwys yn gyntaf, a chwedyn fe'i gosodir yn y tŷ. Ie mae'n rhaid eu llifio a'i petrogli hwynt, fel y gellir eu cyssylltu yn gywrein yn y Cyplau &c. pe amgen ni fyddai'r Adeiliad yn dda, ac ni chae'r Crefstwr end Cywilydd ag Anglod oddiwrth ei waith. Felly se ddywedir i fod ein Heglŵys Efangylaidd ni o'r hon yr oedd y Deml yn Ddull gwedi ei ffurfio yn dra chymmhesur, a bod pob Cydiad Gwedi ei Siccerhau yn dra diwall. *1 Pet. 3, 5. Eph. 4. 20, 21. pen. 4. 16. Col. 2. 19.*

Megis gan hynny y mae plant bychain yn adeiladu â choed fel y delont o'r goedwig, ac â cherrig fel y delont o'r gloddfa, felly y mae'r neb a gyn mero arne adeiladu Tŷ Dduw o bechaduriaid a ychweledig heb eu cynmyro, neu rhaddu, neu en caboli: o herwydd hynny se ddylei Gorchyuywŷr Duw ddarparu eu Gorchuyll oddi allan, wn ol Cyngor Duw, a'i ddosparthu ef yn y maes: ac wedi hynny adeiladu'r Tŷ. *Dihar. 24. 27.* Am hynny gwilled Gweinidogion rhag yn lle gosiwng eu deall at y Scrythur, iddynt ostwng y scrithur at eu deall.

VII, Yngbylsb Sail y Deml.

YR oedd sail y Deml, sef y lle'r adeiladwyd hi o ddeuryw; yn gyntaf Mynydd *Moriah*, ac hysyd y Llechau mawrion ar ba rai yn adeiladwyd hi. Yr oedd mynydd *Moriah*, fel y rhagddyweais yn ddull o Grif; oddiwrth y rhyn y gelwir *Moriah*, mynydd y Tŷ: A'r llechau mawrion y rhai a alwyd y Sail semi, oeddent yn ddull o'r Prophwydia'r Apostolion, *Mat. 16. 18.*

Eph. 2. 20, 21. Heb. 11. 10.

Y meini hyn gan hynny oeddent feini o'r [seis] neu'r faintioli fwyaf, sef meini o wyth a deg cyfriad.

Bren. 7. 10.

Yn awr megis ag yr oedd gan y Deml ddeu fath o Sail felly nyni a ddylem eu hystyried ar wahan : Canys y mae Crist yn Sail mewn un ffordd, a'r Prophwydi a'r Apostolion mewn ffordd arall ; Crist ydyw'r Sail yn bersonol ac yn haeddedigol, a'r Prophwydi a'r Apostolion ydynt trwy eu hathrawiaeth yn weinidogaethol. Megis y mae'r Eglwys gan hynny yr hon yw Teml Duw yn ôl y Testament newydd wedi ei hadeiladu ar Grist megis y sylfaen, felly nid neb arall yw ei sylfaen ond efe, *1 Cor. 3. 11. 12*, ac megis y mae wedi ei hadeiladu ar yr Apostolion, felly y dywedir fod ganthi ddeuddeg Sylfaen, ac a ddylei gaffael neb ond hwynt hwy. *Dat. 21, 14.*

O herwydd pa ham ni ddylem gael ein hadeiladu ar Grist megis ein offeiriad, ein Haberth, ein Prophwyd, ein Brenin a'n Eiriolwr ; ac ar yr Apostolion megis Hyfforddwyr a Phregethwyr dilys o honaw. Y rhai hyn hefyd ynt, megis *Moses*, yn olygwyr ar yr Adeiliad, i weled pob peth yn cael ei wneuthur yn ôl y portreid a ddangoswyd iddynt yn y mynydd, *Ex. 39. 43. Ioan. 20, 21, 22, 23, 1 Cor. 3. 9. pen. 4. 9.*

Cadwn gan hynny y Gwahaniaethau hyn yn eiddo, ac na osodwn Apostol yn lle Crist, na Crist yn lle un o'r Apostolion : Na fydded neb ond Crist yn Arch-offeiriad ac yn Aberth i Dduw tros eich heneidiau ; na g un Athrawiaeth i'wch, megis geneu Crist, ond yr hon ag sydd Apostolaidd, o'r Hyfforddiad i'ch paratoi chwi ; ac i baratoi Desnyddion at y Deml hon o eiddo Duw ; a'i

gosod hwynt mewn trefn ar y Sylfaen hon.

VIII. *Ynghylch Gwerthfawrogrwydd y meini a osodwyd yn sail i'r Deml.*

Y Meini a osodwyd yn Sail i'r Deml oeddent nid yn unig yn sawr ond hefyd yn feini gwerthfawr: Er nad oeddent, fel y dywedais enfus, o honynt eu hunain ddim mwy rhagorol, na'r rhai o'r un natur â hwynt, a adawyd yn ôl etto yr oeddent yn werthfawroccach o lawer o achos yr Angwanegad a roddwyd attynt wrth Archiad y brenin.

Yn gyntaf, o achos y Roen a gymmerwyd i'w llifio, cerfio a'i pedrogli hwynt: Canys y gweision, y rhai oedd dra chywrair yn y gwaith hwn a ddangosafant yr eithaf o'u cywrairwydd a'u poen ynddo trwy osod y meini mewn trefn ragorawl, ac a angwanegafant at eu maintioli a'u tegwch, yr hyn oedd addas i feini ar ba rai yr oedd y fath Adeiliad odidawg gael ei adeiladu.

Yn ail, y meini hyn, heblaw eu bod gwedi eu cyreinio oddi fewn ag oddi allan, oeddent hefyd gwedi eu brodrïo a'i harddu â meini eraill mwy Costus na hwynt hwy eu hunain, le â meini o amryw liwiau. Yn ol yr hyn a ddywedpwyd trwy'r Prophwyd, *Mi a osodaf dy gerrig di â Charbunl, ac a'th sylfaenaf â meini Saphyr.* Esay. 54. 11. Nid o herwydd bod y Seiliau yn Saphyr, ond yr oeddent gwedi eu [*inlayed*] neu brodrïo â hwynt neu fel y dywedir mewn lle arall, i fod y Deml *gelli ei harddu â Meini tŷg a rhoddion.* Luc. 21. 5.

Hyn sydd yn wastad yn helaethach ac amlycerach yn y Lleoedd y mae'n Scriennedig am *Gŵerfawr Newydd* (yr hon ydyw Eglwys y Testamentar

ddaezr, ac felly yr un mewn sylwedd a'r un sydd
 yr awr) o Seiliau mŵr y ddinas oedd wedi eu harddu
 a phob rhyw faen gwerthfawr. Dat. 21. 19. Gwtr
 yw i fod y rhai'n yn cael eu galw ŷno, Seiliau mŵr
 y Ddinas, ond y mae'n perthynu i'r Matter yn
 llaw ; Canys yr hyn a elwir o'r blaen yn Deml
 o blegid ei Bychander, a elwir yn ma, o blegid ei
 mawr gyunydd, yn Ddinas : a seiliau mŵr y
 Ddinas yn gyftal a'r Deml ydynt *adduddeg Apostol*
yr Oco. Dat. 21. 14.

Canys y Cerfadau a'r Brodriadau hyn, ynghyd
 â phob prydfferthwch arall ceddent Cysgodau o
 anfeidrol ddoniau a Grasusau'r Apostolion. Oddi-
 wrth yr hyn y geilw'r Apostol y fath Ddoniau, yn
Arwyddion Apostolaeth, Rhuf. 15, 19. 2 Cor. 12.
 21. Heb. 2. 4. Canys megis ag yr oedd sail-feni'r
 Deml wedi eu harddu fel hyn, felly'r oedd yr Apost-
 olion wedi eu tacchu a'u cymmhwysu â galwad,
 doniau a grasusau perthynafol iddynt hwy eu hu-
 main ; o achos pa ham y dywedodd, yn *gyntaf*
Apostolion, o blegid mae hwynt hwy ceddent *gyntaf*
 ac yn bennaf yn Eglwys Crist. 1 Cor. 12. 28.

Ag nid yn sylfaen y Deml yn unig y gosodwyd y
 meini-hyn ; ond hefyd i'r *gyntedd mawr*, yr oedd o
amgylch dair rhes o benynt, ag hefyd i *gyntedd* i'r
Argwydd oddi fewn, ac i borth y tŷ. 1 Bren. 7. 12.
 Yr hyn sy'n arwyddocau y dylai y rhan oddi allan
 yn gyftal a'r rhan oddi fewn o Addoliad Duw gael
 ei sylfaenu a'r athrawiaeth a Gorchymymnion Ap-
 ostolaidd. 1 Cor. 3. 10, 11, 12. 2 Theff. 2. 15.
1 Cor. 1. 6. Heb. 6. 2, 3, 4.

IX. *Pa ffordd yr oedd wyneb y Deml yn Sefyll.*

1. **Y** Deml a adeliadwyd a'i hwyneb tua'r dwyrain, o achos (fel y mae'n debygol) i fod *Gogoniant Duw, Israel i ddysfod o ffordd y dwyrain* iddi, *Ezek: 43. 1, 2, 3, 4. pen. 47. 1.* O herwydd pa ham, yn gymmaint a bod talcen y Deml tua'r dwyrain. Y mae hynny yn ein dyscu y mynniff gwir Eglwys Dduw fod a'i Llygaid tu ag at, a'i disgwilsa oddi wrth yr Arglwydd. *Yr ydym yn edrych (medd Paul) ond i ba le? Ein hymarweddiad ni, medd ef, sydd yn y Nefoedd, o'r lle hefyd yr ydym yn disgwyl yr Fachawdwr. 2 Cor. 4. 18. Phil. 3. 20, 21. Pf. 62. 5.*

2. Wyneb y Deml oedd tua'r dwyrain i gadw pobl Dduw rhag Eulun-addoliaeth, sef, rhag addoli llw y *Nefoedd*, a'r *Haul*, Codiad pa un sydd o'r dwyrain. Canysgan fod wyneb y Deml yn edrych tua'r dwyrain, a chan fod yr Addolwyr i addoli a'i hwynebau tua'r Deml, se ganlyn i fod eu hwynebau wrth fyned, ag hefyd wrth addoli. yno *Oddi wrthge, a'u Cefnau tu ag at yr Haul.* Eul gwaith gan hynny yn adeiladu'r Deml fel hyn, oedd i faglu'r Eulun-addolwyr, ac i brofi zél y gwir Addolwyr; felly hefyd y mae gwir Addoliad yn E ngyl hyd y dydd heddyw; oddi wrth yr hyn y dywedir; ei fod eise i'r Eulun-addolwyr yn faglu ac yn faen tramgwydd, ond i'r duwiol yn ogoniant. *Efay. 8. 14. pen. 60. 19.*

3. Gwelwch faly daliodd Duw yr *Iuddewon* eulunaddolgar trwy'r modd hyn yn eu drygioni. *Ag eise a'm dug, medd y Prophwyd, i gyntedd thy'r Arglwydd obli sewn, ac weie wrth ddrws Teml yr Arglwydd, rhwng y porth a'r Allor, ynghylch pum*

O'r ar hugain, a'i cefnau tu ag at Deml yr Arglwydd, a'i hwynebau tua'r dwyrain Ezek. 3. 16. Wynec y Deml gan hynny oedd tua'r dwyrain i rwystro gau Addolwyr, ag i ddatguddio Eulun-Addolwyr.

4. O'r dwyrain y daeth y Gwyntoedd mwya tymhestlog, gwyntoedd ag sydd niweidiol i ddyn ac A nifail, i ffrwythau a choedydd, a Llongau ar y Mor, *Ex, 10. 13. Job. 27. 21. Ezek. 17. 10. pen. 19. 12. Ps. 48. 7. Ezek. 7. 26.* Ie yr ydwyf yn dywedyd mae'r dwyrain-wynt sydd mwya niweidiol; etto chwi a welwch i fod wynec y Deml yn ei erbyn ef, i ddangos nad ellir deifio Eglwys Dduw neu beri iddi droi'n ôl trwy un fath o Orth rymder. Nid y Dwyrain-wyntoedd, neu eu hawelau a bâr i'r Deml droi, oddi wrth hyn y dywedir, *ni chwilyddir Jacob ac ni lassu ei wynec ef.* a hetyd, *gwneuthum dy wynec yn gryf yn erbyn eu hwynebau hwynt; a phyrth Uffern ni's gorchfygant hi.* Esay, 29. 29. Ezek. 3. 8. Mat. 16. 18.

5. Fe allei i adeiladu'r Deml a'i hwyneb tua'r dwyrain, i ddangos i fod y wir Eglwys yn disgwyl (fel y dywedais eisoes) am ei Harglwydd a'i Brenin o'r Nefoedd, gan wybod y dug efe, ar ei ddyfodiad, Feddigyniaeth yn ei Esgyll: canys o'r dwyrain yr ymddengys efe pan y delyrail waith heb bechod, er jechydwriaeth; yr hyn beth y mae'r Haul yn goffai i ni yn ei Godiad yno bob boreu. *O blegid fidi y daw y sellten o'r dwyrain. ac y tywynna byd y gorllewin. felly hesi y bydd dyfodiad Mâb y dyn,* Mat. 4. 2. Heb. 9. 28. Col. 3. 3. 2 Pet. 11, 12, 13, 14. Mat. 24. 27.

6. Y mae Crist, megis y Pôl (neu Begwn) y Gogledd yn tynnu y Sawla gyffyrddo a li:

stone (neu faen tyn) ei Ail, a wynebau eu Hen-
eidiau tu ag atto ef, i ddigwyl am, ag i fryfio at
ei dd, sodiad. A hyn hefyd a arwyddocceir trwy
fod y Deml yn sefyll a'i hwnneb tua'r dwyrain.

X. Ynghylb Cynteddau'r Deml.

YR ydwyf yn deall i fod dau Gyntedd yn per-
thynu i'r Deml. y Cyntaf a alwyd y Cyn-
tedd neffaf allan, *Ezek. 40. 17. pen. 46.*

21.

1. Hwn oedd yr un ag oedd raid i'r bobl fyned
iddo, pan yr aent i'r Deml i addoli; yn ganlyno
hwn oedd y cyntedd yn, ac wrth ba un yr oedd y
Bobl yn gyntaf i ddangos eu Dymuniad i fod yn
Addolwyr Duw, a hwn sy'n gyfattebol i'r Arge-
lion a'r arwyddion hynny o Gariad rhai pobl a
Grefydd mewn llywac ymddangosiad oddi allan.
Mat. 23. 27. 2 Cor. 10. 7.

2. Yn hwn yr oedd yn ychaf Gelwydd a Rhag-
rith, er y gallei fod ynddo weithiau Wirionedd.
Megis gan hynny yr oedd y cyntedd oddi allan
gyferbyn a'r Cyntedd oddi fewn, a'r dŷn oddi allan
i'r dŷn oddi fewn, felly yn fynych y gosodir Ym-
ddangosiad oddi allan gyferbyn â Ffydd a gwirion-
edd. *Rbus. 2. 28. 1 Cor. 13. 1, 2, 3. 2 Cor. 5. 12.*

3. Oddi ymma y gellir dysgu, nad ydyw'r cyn-
tedd neffaf allan ddim i ni yn awr. er ei fod yn
rhyw beth i'r *Juddewon*, o herwydd bod gwahan
rhyngddynt a'r Cynteddoedd wrth ei Cyrph oddi
allan. Canys yn awr nid yw efo *Juddewon*, ac felly
felly oddi allan yn unig. Am hynny yn holl amser
teyrnasiad y Bwytsfil, y Cyntedd ymma a roddir
i'w ddamsain tan draed; Canys ni thâl ymddan-
a-fiad oddi allan ddim pan ddél y Bwytsfil i ysgwyd
a thafu.

a thafu *Proffesswr* â'i Gyrn *Dat.* 11. 12.

4. Ond megis ag yr oedd yno *Cyntedd neffa* allan, felly yr oedd yno *gyntedd neffaf i mewn*; le cyntedd yn rês at y Deml, ag felly yn rês at wir Addoli d Duw na'r un neffaf allan. *Ezek.* 10. 13. *pen.* 46.

1. 1 *Bren.* 6. 36.

5. Y *Cyntedd neffaf i mywn* oedd yr un a alwyd *Cyntedd* yr offeiriaid, o herwydd mae yno yr oeddent yn berwi yr Aberth tros Gamwedd, a'r Pech-Aberth, 2 *Cor.* 4. 9. *Ezek.* 46. 20.

6. Y *Cyntedd hwn* oedd y fan lle'r oeddent yn ymarfer ag yn paratoi eu hunain i ymddangos ger bron Duw, yr hyn yw'r wir Arwydd gyntaf o feddwl onest diragrith. O herwydd pa ham, ymma, ac nid yn y *Cyntedd neffaf* allan yr oedd yr *Allor bres* yn sefyll, yr hon oedd yn [*Deyp*] o Grift trwy ba un yn unig yr oedd y gwir Addolwyr ddynefu yn gymmeradwy at Dluw Ymma hefyd yr oedd y *Pulpid prês* yn sefyll, ar ba un y penlynier Brenin pan y gweddïau tros y Bobl. [*Teyp*] o weddïau Crist tros ei eiddo pan yr oedd ar y ddacat, 1 *Bren.* 2. 2 *Chron.* 6, 13. *Joan.* 17.

7. Yr oedd, yn perthyn i'r *Cyntedd hwn* amryw porth, sef porth y Dehau, porth y gogledd a phorth y dwyrain, a phan yreleir pobl y tir i'r *gyntedd hwn* i addoli, nid oeddent i fyned allan trwy'r un porth ag y daethant i mewn, ond trwy'r porth oedd gyferbyn ag ef, i ddangos y dylai gwir Grift'nogion fyned yn ei blen yn ddiamwadad i pheidiau troi yn eu hôl, er beth bynnag y gwyddont y ffordd. Yr *hwn a ddél i mewn* ar byl ffordd y porth y gogledd i addoli, a allan i ffordd y deau: yr *hwn a ddél ar byl ffordd* porth y deau a allan i ffordd y dwyrain i addoli.

*ffordd y porth y daeth i mewn i rwyddo, eithr eled
allan ar ei gyfer. Ezek. 46. 9.*

3. 8. Y Cynteddau hyn oeddent *Leoedd* o Hyfryd-
wch mawr i'r *Juddewon*, fal y mae Proffels yn gy-
stal y ffugiol a'r ddiragrith i'r tawl sydd yn ei hy-
marfer. Am hynny yr *Juddewon* pan yr elent i
mewn i'r rhai'n, a aiferent wneuthur. hynny a
Mawl ag â Phibau, fal y mae yn gystal y Rhag-
rithwyr a'r rhai diragrith yn gwneuthur. Felly
gan hynny pan y rhedio Dŷ yn y Cyntedd ym mawr
a thro'i mewn gwirionedd i fod y fath un ag y dylai,
y pryd hynny, ag nid hyd y pryd hynny y mae efe
yn eu damtain hwynt fel y dylai: Canys y pryd
hynny nid yw ond gwneuthur y *Cyntedd nessaf* allan
Ond llwybr i fyned i'r un tydd nessaf i mewn a'r
glanaf. Yr hwn sy'n aros yn yr un nessaf allan,
nid ydyw yn bodloni Duw; Canys nid yw yn
ymarfer yr hyn y mae yn broffellu a'i eneu.

*XI. Yngbylech yr Allor Brës fawr oedd yn sefyll
yn y cyntedd nessaf i mewn o'r Deml.*

YN y Cyntedd nessaf i mewn yr oedd yr allor
brës fawr a wnaethai *Solomon* yn sefyll: Hyn
tydd eglur; canys pan y gostyngai at ei
liniau ar y pulpud priës, yr oedd yn ymofwng
o flaen yr allor. *Gwél. Ex. 40. 6, 29. 2 Chron.*
6. 13. 2 Bren. 16. 14. Joel. 2. 17.

2. Y mae'n debygol i fod yr Allor hon yn sef-
yll ynghanol y Cyntedd, gyferbyn â phorth y tydd
a rhyngthi hi ar Deml oedd y fan y lladdwyd *Za-
barias*. Yr Allor hon a alwyd, Allor y poeth off-
rwm, ac am hynny oedd yn ddull o Grift yn
Dduwdod: o blegid Corph Crist oedd ein gwir boeth
offrwm ni. Yn awr, yr Allor hon ar ba un y

offrymmwyd ei Gorph ei oedd ei Dduwdod; oble-
gid hwnnw yn unig a allei gynnal yr Aberth hynny
i fynu yn ei holl Ddiodefianau; am hynny
hwnnw yn unig oedd i dderbyn y brasder sef y
Gogoniant; oddi wrth hyn y dywedit, *Ese trwy'r*
yspryd traggwydael d'i lesfrymmodd ei hun yn adisai
Dduw.

3. Canys y mae Crist yn offeiriad, yn Aberth,
yn Allor, ac oll yn oll. Ac megis Offeiriad yr
offrymmodd, megis Aberth y dioddefodd, ac megis
Duw y Cynorthwyodd ese ei ddyndod i ddiodef
yr holl boenau yr aeth ete trwyddynt. *Gal. 1. 4.*
pen. 2. 29. 1 Pet. 3. 18. Heb. 9. 14.

4. Duwdod Crist gan hynny, ac nid y Coed,
oedd Allor y Poeth offrwm: trwy ba un yr
offrymmodd Crist ei hun yn offrwm ag yn Aberth
i Dduw o Aroglperaidd.

5. Y mae'n amlwg mae nid y pren oedd hi,
canys nid allai'r pren Sancteidco'r Rhôdd, sef ei
Gorph: Y mae Crist yn sicrhau nad ydyw'r Allor
yn sancteiddio mo'r rhôdd: a thiwy ddywedyd felly,
y mae ese yn gwirio i fod yr allor ar ba un yr
offrymmodd ese ei Aberth yn twy na'r Aberth eu
hun. *Mat. 23. 19.*

Yn awr Gorph Crist oedd y rhôdd; canys ese a
ddyweid, *I'r awr yn rhoddi syng ngnau d tros fynd*
y tŷd. *Joan. 6.* ac felly pa heth fydd fwy na'i
Gorph, ond yr Allor sef ei Dduwdod, ar ba un yr
offrymmodd ei. Am hynny nid y pren oedd yr
Allor a Sancteiddiodd y Rhôdd, i'w gwneuthur yn
rhinweddol ddigon i wneud cymmôd am ein an-
wiredd. *Joan. 6. 15. pen. 17. 19. Heb. 9. 14.*
Gal. 2. 19, 20, 21.

Yn awr gan fod Allor y poeth offrwm ymma
wedi ei golod yn y cyntedd nessaf i mewn, se ddytciir

i ni amryw bethau.

Yn gyntaf, Nad ydyw'r sawl ag fydd yn dyfod i'r *Cyntedd nassaf allan* yn unig, neu yn gorphwys mewn gwag ymddangosiad o Gris'nogrwydd, trwy wneuthur felly, yn dyfod at Jesu Grist; canys nid yno y mae'r Allor hon yn sefyll. Oddi ymma y mae *Joan* y Difinydd yn dal fulw ar y Deml a'r allor hon yn unig, a'r sawl sy'n addoli yno, ag yn gadel heibio'r *cyntedd nassaf allan*, ag felly'r sawl nad ydynt yn dyfod ym mhellach, *Dat. 11. 1, 2.*

Yn ail, dylem fyned i mewn i'r Deml hon o eiddo Duw trwy waed; Yr oedd yr Allor hon yn sefyll ar y ffordd yr oeddent yn myned i'r Deml: yr oedd yn rhaid iddynt fyned heibio iddi, ie a gadel eu hoffrwm yno, ag felly myned i mewn ac addoli, megis yn arwydd eu bod yn dyfod yno trwy Aberth a gwaed.

Yn Drydydd. Ar yr Allor hon yr offrymmodd *Solomon* wrth gyslegu'r Deml filoedd o ychen a defaid, i arwyddocau yn sicr y Gwerthfawrogrwydd anfeidrôl a fyddai yng Waed Crist i achub pan y Tywalltid trofom ni: Canys ei waed et a grybwyllir am dano gyda *Pa faint mwy*. O blegid os ydyw gwaed teirw a geifr, a lludwanner wedi ei danelu ar y rhai a halogwyd, yn sancteiddio i bur eiddiad. y *Cnawd*, [*Pa faint mwy*] y bydd i waed Crist yr hwa trwy'r yspryd tragywyddol a'i hoffrymmodd ei hun yn addysgi i Dduw, buro eich cydwylbod chiw oddi wrth weithredodd meirwon i wasanaethu y Duw byw, *Heb. 9. 14. 2 Chron. 7. 5, 6, 7. 8. Heb. 10, 11, 12.*

Na anturiwn gan hynny lefai, neu aros yn y *Cyntedd nassaf allan*, canys nid ydyw'r Allor hon yno; nag y chwaith, pan y delom, i fod yn esgeulus pa un a whelom ag edrych ar yr Allor hon neu beidio

beid
Can
Gol
ein
gylch
Grist
nia
at
Abe

X
L

Y
safaf
Y
y D
fawl
ddw
i
y L
ac y
occa
Jac
Bea
3.
12
osto
enw
en
dym
hon
dier

beidio o blegid trwy waed y rhaid i ni fyned i mewn;
Cenyys heb dymalltad gwael nid oes dim Maddruant.
 Golchwn gan hynny bob amser, pan y delom ymma,
 ein dwy law mewn Diniweidrwydd, ac felly am-
 gylchwn yr Allor sanctaidd hon: O blegid trwy
 Grist, yr hwn ydyw'r Allor yn wir, y cymmodir
 ni a Duw: *Hyn ydyw edrych ar yr Yfesu; a dytod*
at Dduw trwyddo ef, o'r hwn yr oedd yr Allor a'r
Aberth ag oedd arni yn gyfgod.

XII. *Yngbyleb y Colofnau ag oedd o flaen porth y Deml.*

YR oedd amryw Golofnau n perthynu i'r
 Deml: ond yn y fan hwn, ni siaradwn ni
 ond ynghylch dau ynunig; *Sef y rhai a*
safasant o flaen y Deml.

Yr oedd y Colofnau hyn yn sefyll o flaen Porth
 y Deml yn edrych tua'r Allor, a'r Cyntedd a'r
 fawla addolasant yno; yr oedd hwyd yn har-
 ddwch mawr i dalcen y ty.

1. Y Colofnau hyn a safasant wrth ddrws porth
 y Deml, y nail o'r tu dehau, a'r llall o'r tu affwy;
 ac yr oedd Enwau arnynt yn ddiammau i arwydd-
 occau rhyw beth; se alwyd yr un o'r tu dehau
Yachin [sef, Duw a sicrhâ.] a'r un o'r tu affwy
Boaz [ynddo y mae nerth.] i Br. 7. 21. 2 Chron.
 3. 17.

2. Y ddau Golofn hyn oeddent gyfgodau o Ap-
 ostolion Crist, o Apostolion yr Enwaediad a'r di-
 enwaediad. Y mae'r Apostol *Paul* gan hynny yn
 eu galw hwynt yn Golofnau, yn Gal. 2. ac yn
 dywedyd i fod y Golofn o'r tu dehau yn gyfgod o
 honaw ef a'i gyfeillion, y rhai oeddent i fyned at y
 dienwaodedig, ac i ddytgu ffordd y bywyd i'r

Cenhedloedd. *A phan wybu Jaco, o Cephas, ac Joao, y rhai a dybit eu bod yn golofnau, y grŷs a roddwyd i mi, hwy a roddasant i mi ac i Barnabbas, ddeheu iddylo cynleithias : fel yr etem ni at y Cenhedloedd, a hwyntbau at yr Enwaediad. Gal. 2. 9.*

Am hynny y ddau Golofn hyn oeddent gyfgodau o'r ddau fath drefn hyn o'r Apostolion yn eu hamryw wafanaeth i Dduw.

3. Fe ddangosir ymhellach i fod y Golofn o'r tu deheu yn arwyddocau *Paul* a *Barnabbas*, fef, mae hwynt hwy oedd Apostolion y Cenhedloedd, lle y mae efe yn dywedyd, *Myfi ydyw Gweinidog Iesu Grist at y Cenhedloedd, gan weini Efengyl Duw, fel y byddai offrymniad y Cenhedloedd yn gymmer duw, wedi ei Sancteiddio gan yr yspryd glân. Rhuf. 11. 13. pent. 15. 16.*

4. Ac yn gymmunt a bod Enw y Golofn hon *Yachin* [*Duw a sicerhâ*] y mae'n dangos y byddai nid yn unig ymmossod yn ei erbyn ; ond hefyd y bendithia Duw ei air y bregethid ganddynt hwy i'r Cenhedloedd, er Troedigaeth Lliaws an-eirif o honynt. er gwaethaf holl ymmossodiad a gwrthwynebiad y Gelyn.

Hyn a grybwyllir ymheilach, o herwydd eu bod wedi eu gwneuthur o brês, fel y mae efe yn dywedyd am y Prophwyd, *Myfi a'th wneuthum yn f'r prês cadarn, ac yn golofn haiarn, ac ni's gorchtygiff eu hymdrech ty di. o herwydd pam Paul a ddyweid am dano ei hun, er amddeffyn yr Efengyl i'm gosodwyd. Gal. y parhau y gwirionedd o honi gyda chwi, Phil. 1. 17. Gal. 2. 5.*

XIII. *Ynghylch Uchder y Colofnau hyn a Safasant
o faen porth y Deml.*

YR oedd pob un o'r Colofnau hyn yn ddeu-
naw cufydd o hŷl, yn hirach ddwywaith
nag un Cawr ag ydym yn ddarllen i fod
prioed; canys nid oedd yr hiraf ag ŷm yn ddarllen am
fano ond chwech cufyda a Spang. Gwir yw, yr
oedd Gwely Og brenin *Basan* yn naw cufydd ei
hŷd, ond yr wyf yn credu ei fod ef ei hun yn fyr-
ach, *Deut. 3. 11.* Ond gollodwch yr hiraf at yr
hiraf, y naill ar Esgwyddau'r llall. er hynny yr
oedd pob colofn yn hirach na hwynt hwy.

Uchder y Colofnau hyn gan hynny, fydd i
ddangos i ni, pa fath uchelfraint a ofododd Duw
ar y Seintiau hyn a alwodd efe i fod yn Apostolion
yr Oen; canys eu swydd a'u galwedigaeth i hynny
ydyw'r uchaf yn Eglwys Ddaw. Y Gwŷr hyn,
meddaf, a wnaethpwyd cyn hired a hyn trwy ei
furfio felly. Ynghylch yr hyn a chwanegodd
etto ymhellach at ein huchder nyni, a siaradwn yn
mann: Nid ydym yn awr ond yn unig yn
siarad am y Galwad uchel, trwy ba un y gwn-
aethpwyd hwy, a hwy yn unig yn gymmwys
yr fath Awdurdod Apostolaidd. Yr Apostolion
ddanfonwyd yn ddigyfrwng, eu Galwad oedd
yn anarferol, a'i swydd yn gyffredinol; eu haw-
durdod oedd gogysurdd ymhob Eglwys, a'i Hath-
rawiaeth yn ddilys, *Aet. 29. 16. 1 Cor. 9. 1.*
Gal. 1. 1. 1 Jo. 1. 1, 2, 3. Ioan. 2. 23.

Pa beth a-all ein Cewri fuanus ni wneuthur
neu ddywedyd mewn cyffelybiaeth i'r rhai hyn?
Nid ydyw pawb eraill ond pobl fyrrion, Isiel,
anamlwg, a gweinion, nid yn unig mewn galwad
a swydd

a Swydd ond hefyd mewn Doniau a grasfa
Y mae'r geiriau hyn, Paul *Apostol* *Jesu Grist* yn
boddi'r cyfan.

Pa beth gan hynny ydyw pob titl arall o Rodre
neu Fawredd pan eu cymmharir a'r geirfa
hyn.

Gwir yw ; nid oedd y Gwyr ynddynt eu hu
nain ond gwael ; canys beth oedd Paul neu Ap
ollos, neu beth oedd *Jago* ag *Joan* ? Etto trwy
eu Galwad i'r Swydd hynny, hwy a wnaethpwy
yn uchaf-oll yn yr Eglwys. Crist a'i cyfododd
hwynt yn ddetunaw cufydd o uchder, nid mewn
meddwl, canys yr oedd llawer yn uchelach na
hwynt hwy, ond mewn swydd, a Galwad, a
awdurdod dwysol.

Dal iulw, i fod y Colofnau yn tefyll wrth bort
y Deml, trwy ba un yr oeddent yn myned i mewn
i addoli, i ddangos i fod pob Addoliad cywir,
fath ag fydd gymmeradwy gan Dduw trwy, a
yn ol eu Hathrawiaeth.

XIV. *Ynghylch Cnappau colofnau'r Deml.*

FE wnaethpwyd hefyd ddau gnaf i osod a
bennau'r Colofnau, a'r cnaf ar ben pob un
oedd bum cufydd ; y rhai hyn a osodwyd
i harddu'r Colofnau ; ac am hynny oeddent gyf
godau o ddigonoldeb y Grâs a osododd Duw
yr Apostolion yn ôl Adgyfodiad ein Harglwydd
Megis gan hynny y dywedir ymma, yr oedd cnappau
ar bennau'r Colofnau ; felly y dywedir yn
Act. 4. 33. *I fod Grâs mawr ar yr holl Apostolion*

Yr oedd yn perthynu i'r, ag wedi gosod ar
cnappau hyn gnaf cornog wedi ei wreuthur a
lin gorflwch, i ddangos ysgatfydd eu Chwanog

wydd a'i chymhwysder i dderbyn, a'i helaethrwydd
 ddala Gwlith y nefoedd, y cyfogod hynny o
 y thrawaeth yr Efengyl ; pa athrawiaeth oedd yr
 Apostolion megis y rhai pennaf, i'w dderbyn ; ac
 ddala allan i'r byd ei ei Dychweliad. Am
 hynny megis ag yr oedd y cnappau cornog yn
 hmwys i dderbyn gwlith y Nefoedd, felly y
 hwydd i'r rhai hyn dderbyn Grâs. *Rhuf. 1. 5.*
Ap. Bren. 7. 16. 42. & Chron. 4. 13. Deut. 32. 1.
Rhuf. 15. 29.

Yr oedd hefyd ar y *Cnappau* hyn *Rwyd-waith*,
 chwanegu at eu Tegwch. Y Rhwydau oeddent
 dangos i ba ddiben a pherwyl yr ordeinwyd
 hwydd Apostolaidd, set y byddei iddynt hwy
 eu pregethiad ddwyn eneidiau llawer at
 duw ; am hynny Crist a'i geilw hwy yn Byf-
 oerddwr, gan ddywedyd *Mi a'ch gwnâf yn Bysgoa-*
dynion. *Mat. 4. 19. Marc. 1. 17. Luc. 5.*
ir, 10. 2 Cor. 12. 16.

Y Byd gyffelybir i'r Môr, Dynion i bysgod ;
 Efengyl i Rwyd ; *Ezek. 47. 10, 11, 12, 13,*
Mat. 13. 47, 48, 49, 50. Megis gan hynny
 mae Dynion yn dal pysgod â Rhwyd, felly y
 lodd yr Apostolion ddynion a'u gair, pa air, fel
 dywedais eisoes, (yn ol fy marn i) a arwydd-
 ceir wrth y Rhwyd-waith hwn ar bennau'r
 Colofnau. Gwelwn gan hynny ddirgelwch Duw
 y pethau hyn.

XV. *Yngbyleh y Pomgranadau oedd wrth y*
rhwydwaith hyn ar y Cnappau-

YR oedd hefyd wrth y rhwydwaith hyn ar
 bennau'r Colofnau Bomgranadau lawer,
 set pedwar Cant ; dau cant ar bob rhwyd-

waith : Pomgranadau fel y gwyddoch ydynt deg
i'r olwg, yn beraidd i'r genau, yn llefiol i'r
cylla, ac yn gysurus eu sudd. 1. *Bren.* 7. 42
Can. 4. 3. *pen.* 4. 3. *pen.* 4. 13. *pen.* 6. 11
pen. 7. 12. Yr oedd dwy rës o'r pomgranadau
hyn i un Rwyd-waith, a dwy rës o'honynt i
un arall.

A hyn a ddengys, nad ydyw Rhwyd yr Efengyl
yn beth gwâg ond ei bod wedi ei abwydo yn
ddigonol â'r fath ddanteithion, ag fydd chwam
nog i ddenu'r byd i'w gael eu dala ganddynt.
Nid yw y Gyfraith ond fŵn geiriau, eithr nid yw
Efengyl felly; y mae hon wedi ei habwydo
phomgranadau, ag amrywiaeth o ddanteithion
am hynny y gelwir hi Efengyl y Deyrnas, ac Ef
engyl Grâs Duw; o achos ei bod megis wedi
habwydo â Grâs a Gogoniant, fel y dener ac
dalier Pechaduriaid â hier eu jechydwr iaeth dra
gywyddol, *Mat.* 24. 14. *Mat.* 20. 24. Ie Grâs
a Gogoniant ydyw'r Pomgranadau, â pha rai y
abwydwyd Gair yr Efengyl, fely dalier ac y
achuber pechaduriaid trwy hynny; Y rheu
neu'r Chwedl yn yr oes gynt oedd *Llaeth a M.*
hwnnw, neddaf, oedd yr Abwyd hucol, â ph
uny tynnodd *Moses* chwech can mil gynt o
Aipt i'r Anialwch. *Ex.* 3. 8. Ond wele y mae
gennym ni Pomgranadau, ie dwy rës o'honynt
Grâs a Theyrnas megis ym abwyd i'r Efengyl
Sanctaidd: nid rhyfedd gan hynny, pan y bu
iodd dynion cywreint y rhwyd hon i'r môr,
ddala'r fath helfa o bysgod, a hynny trwy
Bregeth. *Mat.* 2.

Rhwydau yn wir ydynt offerynnau Marw
laeth. eith rhwyd yr Efengyl i'n dala i dyn
ddaliwrth farwolaeth; y mae'r rhwyd hon g

hynny yn wrthwynebol i'r tath honno; **Pywdd** ac
Antar woldeb a ddygir i oleuni trwy hon. Nid yw
tyredd' gan hynny i fod Dynion cyn lawered a'i
bod megis pyigod yn neidio yn y rhwyd pan y
gwelent ei huarain wedi eu dalu yn yr hella hon o
Efengyl Sactaedd mab Lluw.

Hwy a ddalir rhag Marwolaeth ac Uffern i tyw
gyda'r Tâd mewn gogoniant.

**XVI. Ingkylch y Cadwynau ag oedd ar y
Colofnau.**

MEgis ag yr oedd yno rwydau i ddala, a
Phongranaadau i hudo ag abwydo, felly
hefyd yr oedd yn perthynu i'r cnappau
yn gadwyni. *Ac efe a wnaeth gadwyni fel yn y
Bafell, ac a'i rhododd ar ten y Colofnau. 2 Chron.*
16. Ond o ba beth yr oedd y Cadwyni hyn
yn gyigod? Myfi a attebas, yr oedder (ysgar-
ydd) yn gyigod o'r rhwymau sydd yn cyd-
erdded â'r Efengyl, a pha rai y dalid ac y rhwy-
nid y rencidau yn dynn with gyrr yr Allor.
Grasulau a rhwymedigaethau'r Efengyl ydynt
lymmau a rhwymau: Hwy a allant ddala y
awl a saglir gan y gair. *Cariad sydd gryf fel
Ingau; rhwymau Cariad a rheffynnau dynol, a
hacwynia gynmerant asael ar y awl a ddelir
an yr Efengyl. Hos. 11. Can. 8. 6.*

Ond nid yw'r Crylder hyn i rwymo yn gorwedd
mewn gallu oddi allan, eithr mewn cymmhelliad
ysfryd, trwy Rinweedd amlygiadau cariad anbae-
diannol. *Y mae Cariad Crist yn ein cymhell ni.*

Cor. 5. 14. Am hynny nid ar y rhwydau yn
onig, ond hefyd ar y cadwyni yr oedd pomgrana-
dau. *Ac efe a wnaeth ganit o Bomgranaadau, ac a'u*

rhoddodd ar y cadwyni. 2 Chron. 3. 16. Yr oedd gan hynny ar y cadwynau yn gystal ag ar y rhwydau abwydd, i ddangos i fod rhwymau'r Efengyl yn ddadoni anwrthwynebol; y fath ag y mae dynion yn hofsi cael eu rhwymo â hwynt, ag yn gweddio ar iddynt gael eu dala yn gaeth ganddynt. *Efe aglymma ei ehol wrth y winwydden,* ei Sainct wrth y Jachawdwr hyn, Gen. 49. 11.

Wrth y Cadwyni hyn, dangosir gan hynny y fath allu tydd yn swynion yr Efengyl, os unwaith y clywiff y Neidr hwynt: nid allodd neb erjoed hyd yn hyn, ag oedd yn d-all eu hyfstr, eu gwrthwynebu hwynt. Y maent yn alluog i wneuthur dynion yn oftyngedig, a hynny mewn Gair a Gweithred.

Y Cadwyni hyn oeddent y fath ag oedd yn y *Gafell*, i ddangos i fod rhwymau'r Efengyl yn grŵp megis llawenydd, hyfrydwch a gogoniant y Net. Y Nefoedd fedd yn rhwymo pechaduriaid ar y dddear, i Ffydd a Gobaith o Efengyl Crist.

XVII. *Yngblych y Gwaith-lili ag oedd ar y nappau hynny y rhai oedd ar Golofnau'r Deml.*

YR oedd y Colofnau hyn hefyd gwedi eu harddu â gwaith lili yn gystal a'r pomgranadau a'r rhwyd-waith, a'r cnappau y rhai oedd ar y Colofnau, oedd o waith lili: felly gorphennwyd gwaith y colofnau. 1 Bren. 7. 19, 22.

Y Gwaith-lili hwn a osodwyd ymma yn bwrpasol i ddangos i ni cyn belled yr oedd gwir Apotolion yr Oen oddi wrth ymosyn yn ôl pethau enawdol, a Mawredd a Goruchafiaeth bydol. Yr oedd gwaith-lili arnynt, hynny yw, yr oeddent yn byw ar haelioni a gosal Duw, ac yn foddion i

ardderchawgrwydd a ofododd efe arnynt. *Nid ydyw Lili'r maes, medd Crist, nag yn llafurio, nag yn nyadu; ac er hynny ni wisgwyd Solomon yn ei holl Ogoniant fel un o'r rhai hyn.* Mat. 6. 28, 29. Luc. 12. 28, 29.

Fel hyn gan hynry y mae'r Colofnau hyn yn dangos, mai megis ag yr oedd yr Apostolien i fod yn gymmwys i'w gwaith felly hefyd i fod yn rhydd oddi wrth Ofalon bydol, ac yn foddllawn i'r hyn a ddarparai Duw iddynt, megis y Lili hardd-deg. A chan fod wedi eu paratoi fal hyn, hwy a olodwyd yn Nhalcen y Tŷ i bob Gweinidog, edrych arnynt, dyscugarddynt, a chymmeryd enffaml oddi wrthynt, pa fodd i ymddwyn eu hunain yn y byd hwn wrth wasanaethu eu twydd.

A'r peth sy'n rhoi ychwaneg o Cleuni i ni yn hyn, ydyw, fod y gwaith-lili hwn ar gyfer y canol, neu fol y Colofnau, yr hyn cedd Gyfgod o'n boliau ni. *1 Bran. 7. 20.*

Peth trachwantus ydyw'r bola; a'r pethau hyn, medd y Tefsdun, a ofodwyd ar gyfer y bola, i ddyfscu na ddylent hwy foddhau, ond yn hytrach attal a gwahodd. Awydd a Gwanc y bola; neu i ddangos nad yw raid iddynt hwy wneuthur felly, oblegid y darpar yr hwn a'i galwodd hwynt at ei waith tros eu boliau. Fe ddwywedir am yr Eglwys, i fod ei brufel tur gwenith, wedi ei amgylchu o lili. Can. 7. 2. i ddangos y cae hi ddi-gonedd heb Gyhuadd-dod, oshi a ofodai ei gofal ar Dduw, ei Harlwywr mawr; Hyn a wnaeth yr Apostolion, ac y mae hyn yn Glôd ac yn Ogoniant iddynt hyd y Dydd hwn.

Felly y Gorphennwyd gwaith y Colofnau. Efe a dybygir, mai byw fal y lili ydyw Gogoniant Apostol, a pherffeithiad ei swydd a'i Wasanaeth i Dduw.
Hyn

Fyn oedd ar gyfer y canol i wneuthur y gwaith
 yn galettach Am hynny byw yn y môdd hyn
 ydwy'r fforddi wneuthur pob peth a wnelir yn
 arogl bér i'r sawl fydd tan y gosal hyn. Y mae
 Cubydd-dod yn peri Gweinidog arogl yn lliw
 ac iedrych yn debyccachi Gi gwangus na
 Weinidog Jefe Grift. Nid oedd mo'r gwaith-
 gau *Julus*, felly ei Enw fydd yn drewi hyd y
 dylid helliw. *Efe a flodera fel y Lili, ac a ledan*
coriidd megis Libanus ei geingelir a gerddant,
bwl ei derwch fel yr oliwlden, a'i arogl fel
Libanus. *Hof. 14. 5, 6* Fal hyn y bar Crist fyw'n
 gyntaf, a'i Apostolion yn nesiaf; nichwennycha-
 lant nag Aur, nag Arian neu ddillad neb; bwy a
 fiont fyw fel *Lili* yn y byd, ag a aroglasant fel
Libanus.

Yn y môdd hyn y gwelwch o bwy yr oedd y
 Colofnau hyn yn gyfgoi; a pha beth yr oedd eu
 huchder, eu cnappau, eu rhwydau, eu cadwynau
 eu pomgranadau a'r gwaith-lili yn arwyddocau;
 a'r môd yr atebwyd ac y cyflawnwyd y cawl
 yn y Gwrth-gysgod, fel, yr hyn yr oeddent yn
 arwyddocau.

XVIII. Yngbylech Arwedd neu Bortreid y D E M L.

Y Nghylch hylallled y Deml m. fi a fyddaf deil-
 taw, ond a ddwyddaf ychydig ynghylch ei
 huchder yn unig. Yr oeddy Deml yn uch-
 elach na'r Colofnau, ag felly y mae'r Eglwys yn
 uch na'i Swyddogion trwy eu hystyried yn un-
 iad megis swyddogion (er yn is mewn perth-
 ynas i'w eu Doniau a'i swydd) Canys fel y dwy-
 elid o'r blaen am swyddogion yn gyffredinol,

felly yn awr yr wyf yn dywedyd yr un peth am
 yr Apostolion; er eu bod ymberthynas eu swydd
 yn uchelaf, etto yr oedd y Deml oddiarnynt.
 Nid yw Doniau a Swydd yn gwneuthur neb Dy-
 nion yn blant i Dduw, ag felly, nid vdynt ond
 gweision: er fod y rhai hyn yn weision o'r râd
 uchelaf, yr Eglwys yn y modd hynny ydyw'r
 Arglwyddes, Brenhines, Pridferch a Gwraig yr
 Oen; a'r Prophwydi. Apostolion a Gweinidog-
 ion, &c. ydynt, weision a Goruchwila'r er ei
 daioni. *Pf. 45. 9. Dat. 19. 7. 1 Cor. 3. 5. pen.*
4. 1. 2.

Megis gan hynny y mae'r Arglwyddes uwch-
 law ei Gwâs, y Frenhines uwchlaw ei Goruch-
 willwr, neu wraig uwchlaw gwasanaethwyr ei
 Gŵr, felly y mae'r Eglwys, trwy ei hystyried fal
 hyn, uwchlaw ei swyddogion.

2 Drachefn, megis ag yr oedd y Deml yn
 uchelaf, felly yr oedd hi yn myned yn llettach
 tuag y fynydd, Canys nid oedd yr *y'afell i'f af ond*
um cufyld ei llêl; yr y'afell ganol oedd chwê
cufyld ei llêl, a'r drytyld yn fâth cufyld ei llêl.
 Bren. 6. 5, 6. Yr oedd y Deml gan hynny yn
 grwn oddiarnodl, rhai Cufyddau yn ehangach
 nag oddi tapi: *Ac efe a ehanguyd, ac oedd yn myned*
ar dro uwch-uwch i'r cell oedd o herwydd trô y tŷ
oedd yn myned i fynu o amgylch y tŷ. Am hynny
y tŷ oedd ehangach oddiarnodl; ag felly y dringid
o'r yffaf i'r uchaf trwy'r ganol.

A hyn oedd i ddangos i ni y dylei helaethrwydd
 Calon gwir Eglwys Efyngylaidd Dduw, yr hon
 yw ei Eglwys, fod yn wastad tuag i fynu, yn fwyaf
 am bethau ysprydol a thragywyddol; am hynny,
 efe a ddywed, *do galon a ofna, ac a he'cethir.*
 hynny yw, a roddiff ei ferch ar y pethau sydd ucnod,

p'le mae Crist yn eistedd ar ddeheulaw Duw
Iff. 60. 5. Col. 3. 23. Yn ddiau nattu'r Gr
 ydyw ymhelaethu ei hun tuag i synu yn wastad
 a gwneuthur y Galon yn ehangach i bethau sy
 uchod.

Yr oedd y Deml yn gulach tuag i wared,
 ddangos mae ychydig o ddacat, neu bethau'r b
 hwn a walerzeitha Eglwys Dduw. *Ac o ly*
gennym ymborth a dillad, ynsfolonw ar hyn
1 Tim. 6. 8. Ond yn awr se orchynnmynnu i
 wrth aguedd y Deml ac hesyd mewn geiriau egl
 i chwennych pethau sydd uchod, sef pethau Nef
 ac i ymhelaethau ein hunain iddynt. *1 Bren.*
29. Efsay. 60. 5. Phil. 3. 14. 1 Cor. 12.
1 Tim. 6. 8. Psal. 110. 32.

Am hynny gan fod y Deml yn ehangach i syn
 nag i wared cymmerwn etamp l oddi wrthi a bydd
 ed ein hymarweddiad yn y Nefoedd; Bydded
 Llygaid, ein clustiau, ein dwylo a'n Calonau, e
 gweddiau a'n ymbilliau yn swyaf am bethau sy
 uchod, Agorwn ein geneuau am bethau tragw
 yddol megis ag y mae'r sychdir am y gwlaw
 weddar, *Job. 29. 23. Psal. 81. 10.*

Dalwch sylw ymbellach mai rhannau iflat
 Deml oedd gulaf: felly yn yr Eglwys y
 sydd nollaf at, neu swyaf gôfalus am y Dda
 ydynt gulaf eu hyfrydoedd mewn perthynas
 bethau Duw. Ond yn awr cymmerer y fath
 i synu yn uwch, i rannau uchaf y Deml, ac yro
 ymhelaethir ef. Canys chwi welwch i fod
 Deml yn ehangaf i synu: â pha uchaf, ehangaf o
 Nid allai Paul pan gipiwyd ef i tyru i Barad
 lai na chael ei ymhelaethu yno. *2 Cor. 12. 2.*

Fe all un ddywedyd am bortreiaid y Deml me
 y dyweid rhai am ddolw dâg, sef ei bod yn llefa
 F

Gurff ac agwedd y Deml, meddaf sy'n llefaru, ie, dywedyd wrth yr holl Sainct, ac Eglwys Crist, gorwch eich Calonau am y Nefoedd, ac ymbel-ethwch tu ag i fynu.

Ni ddarllenais yr 'serythur am un Tŷ onid hwn yn unig a adeiladwyd fel hyn, ag nid oes dim Eglwys Dduw yn unig yn ateb y Gyffelynaeth hyn. yrhai eraill oll ydynt Ehangar i wared, a chanddynt Galonnau helaethaf am be-eghau daearol: yr Eglwys yn unig sydd ehangaf i Nefennu, a chanddi yr helaethrwydd mwyaf tua'r Nefoedd.

XIX. *Tŷghylch y Deml oddi allan.*

HEblaw fod y Deml yn ehang i fynu, yr oedd hefyd y tath Degwch a Gogoniant oddi allan wedi gosod arni, ag oedd yn denu'r edrych-wyr: Yr oedd y Certig wedi ei certio a'i cysylltu ynghyd yn gywreint; ei hymddangosiad oddi allan oedd wynn a disglair, yn dallu llygaid yr Edrych-wyr: Ie yr Dyfeyblyon eu hun a ddaliwyd yn nthi, canys yr oedd hi mor rhyfeddol i edrych arni; oddi ymma y dywedir iddynt ddyfod at Grist ddangas iddo Adeiladau y Deml, gan ddywedyd, *Athro, edrych pa ryw feini, a pha fath adeiladau sy ymma.* Mat. 24. 1. Marc. 13. 1. Luc. 21. 5. Am hynny y dywedir i ddala Brenhinoedd a Phen-tesigion y Ddaear â'i Gogoniant hi; *Er mwyn y Deml yn Jerusalem ydug Brenhinoedd i ti an- rhyddion.* Psal. 68. 29. 31.

Brenhinoedd, ie Brenhinoedd y Cenhedloedd a rhyfeddasant wrth edrych ar ei Thegwch oddi allan, canys ni channiataed iddynt hwy i fyned i mewn oddi: Ni chae neb dienwaededig fyned i mewn yno

yno, am hynny a'i Thegwch oddi allan y delid yr Edrychwyr.

Megis y dangosir i ni, wrth ei Ehangfer tu ag i synu, pa fath y dylai teirch Cristianogion fod oddi fewn. Col. 3. 1, 2, 3. Felly ei Chywreirwydd a'i Thegwch oddi allan oedd yn ddull o ymarweddiad hardd a farfdaidd y duwiol a hyfryd y fyddai, pe gwnaed i'r Efyddwyd am fuchedd ac ymarweddiad y Sair et, tel y gwnaethpwyd i'r rhai hynny ddywedid am scini ag Adeilad y Deml oddi allan: *Wele. yr fath Griskianogion, a'r fath ymarweddiad harad fydd ymma!* Hyfryd, meddaf, y fyddai, *te llewyrkei ein goleuni ger bron dynion, fel y gorsyddai arnynt, trwy weled ein gweithredodd da ni, ogoneddu ein Tdd yr hwn sydd yn Nefoedd.* Mat. 5. 16. Ein lymarweddiad ni gan hynny a eiwir ein Prydferthwch a pha un yr ydym yn harddu'r Efyngyl; Hon meddaf, tydd yn ceru ag yn dal a'r Edrychwyr, megis ag yr oedd wyneb oddi allan i'r Deml. Ac heb law hyn, pa beth fydd i'w weled yn Eglwys Dduw?

Nid all y Rŷd weled ei hwyneb hi oddi fewn, eithr hwy a allant weled ei hwyneb oddi allan. Nid cesychwaith ddim Tegwch i'w weled oddi allan iddi, onid ei buchedd duwiol, hyn yn unig ydyw ei godidawgrwydd gweledig; *Hyn sydd yn distewi anwybodaeth y Ffyliaid.* Hyn i'w ceru eraill i ymterchu Jechydwriaeth eu hun, ac gwympto at Grist i wrthiesyll y Diasol, a'i Deyrnas.

XX. *Yngbylch porth y Deml.*

YN nefiaf yr ydym yn dyfod at Borth y Deml, iet yr hwn a elwir yn gyffredin Porth *Salmon*.

Y Porth hwn oedd yn nhalcen y Deml, ac felly a wnaethpwyd yn flodd gyffredin i fyned i'r Deml. i *Bren. 6. 3. 2 Chron. 3. 4.*

Y Porth hwn gan hynny oedd y lle i dderbyn pawb yn gyffredinol, a ddaethant i *Jerusalem* i addoli, pa un ai Juddewon ai Profelytiaid crefyddol, *Ast. 3. 11. Ben. 5. 12.*

Yr oedd yn perthynnu i'r porth hwn Ddrws yr hwn oedd fynychaf yn agored oddieithr mewn amferoedd drwg neu pan yr ymddigllonei rhai Dymion yn erbyn eu gwell. *2 Chron. 29. 7. Ast. 21. 28, 29, 30.*

Drws y Porth hwn a alwid prydferth, sef drws prydferth y Deml wrth ba un yr oedd y Gŵr clöff wedi ei osod i osyn Elusen gan y rhai a elent i mewn yno i addoli. *Ast. 3. 1. 2. 10.*

Yn awr gan hynny yn gymmaint a bod y Porth hwn yn Le i dderbyn yr holl Addolwyr yn gyffredinol, ac hesyd yn Le y gosodent y rhai oedd yn Cardotta ynddo, se edrych megis pe bualai yn Gysgod o Fonwes Cariad yr Eglwys; Yno y Groetawent y Profelytiaid, ac y derbynai y Tlodion *Elutennau*, ac y Caent eu dianghenu. Nid oedd y dryllau hyn ond ansynych yng Haead, felly y dylai Tai Tosturi Cris'nogol fod yn agored yn wastadol: Hyn gan hynny fydd yn harddu'r Porth hwn, megis ac y mae Cariad yn harddu rhai o'r Eglwys. Helaethrwydd Calon, a Thosturi ceruaidd wrth borth yr Eglwys, fydd dra hyfryd,
F Rhwy-

Rhwymyn Perffethrwydd ydyw, 1 Cor. 12. diwedd. Ben. 13. 1,2,3,4. Heb. 13. 1,2,3. Joan. 5,6,7. Cor. 3. 14.

Y mae porth yr Eglwys hyd y Dydd hwn, yn Le i'r rhai sy'n Cardotta i Jdyfod i mewn; - a'r ymarfer hwn. ysgatfydd a fenthyecwyd gyntaf oddiwrth fod y Cardottiaid yn gorwedd wrth Borth y Deml. Yr oedd y porth hwn yn helaeth, ac felly y dylai Elusea yr Eglwys fod. Yr oedd ei hŷd, yn un hŷd a llêd y tŷ, ac o'r unfaintiol i'r cyfsegr Sancteiddiolaf, 1 Bren. 6. 3. 2 Chron. 3. 4,5,6,7,8.

Fe allai'r cyntaf fod i'n dysgu, na ddylem fod yn gyfing mewn Cariad, eithr yn ôl Llêd ein Gallu nynt a ddylem ei ymestyn i'r holl Dy; a thrwy wneu hur felly, fod bendith y Nefoedd arnom, o ba un yr oedd y Cyfsegr Sancteiddiolaf yn Gyfgod. *Megis gan hynny y Caffom amser cyfaddas, gwnawn dda i bawb, &c.*

Y mae'n Harddwch hyfryd i wir Eglwys gaffael o honi ddrws ehang, neu fonwes helaeth i dderbyn pawb a ddelont i mewn yno i Addoli. Hyn a orchymynrwyd i'r Juddewon, a'i Gogoniant a ddisgleiriodd pan y gwnaethont felly. *A bydd ym mha lwyth hynrag yr ymdeithio y dieithr, yno y rhoddwch ei etifeddiaeth ef, medd yr Arglwydd Dduw. Ezek. 47. 23.*

Y Porth hwn oedd, fel y dywedais, nid yn unig ei hŷd yn llêd y Deml, ac telly yn hŷd a llêd y Cyfsegr Sancteiddiolaf: eithr yr oedd ei hŷd onid wyf yn camfynnied, lawer uwch na hwynt i' ll dau. Canys nid oedd y lle Sanctaidd ond deg cufydd ar hugain ei uchder, a'r Sancteiddiolaf ond ugain; eithr y Porth oedd yn chwech ugain cufydd ei uchder. Y Porth prydferth hwn gan hynny oedd

oedd bedair gwaith yn uwch na'r Deml ei hun;
1 *Bren.* 6. 2. 20. 2 *Chron.* 3. 4.

Yr oedd gan hynny yn Harddwch godidog i'r Deml *gaffael o honi Porth cyn ucheled*, hynny yw, cyn odidawg o ran uchder, cyn ucheled fel y galled ei weled o bell. Y mae Cariad. os bydd et gyfoethog, yn rhedeg i synu oddiwrth yr Eglwys megis cloch-dy, ac a welir o bell, ie meddaf, os bydd et cyfoethog, a helaeth, ac yn amlhau: Cariad Crist a gyhoeddwyd ym nihôb man; yr oedd cyn ucheled, fel nad allai neb mo'i guddio; a Chariad yr Eglwyf a welir o Eglwys i Eglwys; Ie, ac a ddywedir am dano er ei Glôd ymhob lle, os bydd yn wresfog ac yn uchel; *Marc.* 7. 36. 2 *Cor.* 8. 24. *ben.* 9. 2. 13. 4.

XXI. *Yngbyleb Addurniadau porth y Deml.*

YR oedd tri pheth yn perthynnu i'r Porth, heblaw ei Uchder, ag oeddd yn ei harddu.

I. Yr oedd wedi ei wisco oddi fewn ag Aur.

II. Yr oedd y Colofnau yn gyfsylltedig ag ef.

III. Yr oedd yn fynediad i mewn i'r Deml,

Yn gyntaf, yr oedd wedi ei wisco yn fy âg Aur, yr hyn oedd yn Gyfgod o Râs, enwedig y Grâs o Gariad. Yr hyn a elwir yn Gerbyd *Solomon* yn Aur, a grybwyllir eilwaith tan enw Cariad. *Caniad.* 3. 9. 10. Y Grâs o Gariad yn yr Eglwys sydd megis Aur; y mwyaf a'r gwerthfawroccaf o Rasfau ydyw, a'r fath ag sydd yn aros yn dragywydd. Am hynny y dywedir i fod y neb ag sydd yn dangos Cariad i'r Sainc, yn gyfoethog; 1 *Tim.* 6. 17, 18, 19. Ac am hynny y gelwir Cariad yn Dryffor, ie tryffor yn y Net.

Nefoedd, *Luc. 12. 33, 34*, Grâs aurafdd ydyw Cariad. Bydded i'r Eglwys gan hynny fod gwedi ei gwisgo oddisewn â Chariad, megis ag yr oedd Porth y Deml âg Aur.

Yn ail. Yr oedd y Colofnau yn gyffylltiedig âg efi pa rai, heblaw eu huchder, oeddent yno yn gyf-codawl i ddylcu *Ensampl*: Canys yr oedd ped-war eufydd o'r gwaith lili i'w weled yn y porth
1 Bren. 7. 12.

Y Gwaith lili, am yr hwn y dywedais eisoes, oedd wedi ei offod ar y Colofnau, fel ac y gellid ei weled ym mhorth y Tŷ, i fod (fel y mae'n debygol) yn *Ensampl* i ddyscu'r Eglwys y dylai hi fyw yn rhydd oddiwrth Ofalon bydol, megis ag yr oedd yr Apostolion, y rhai a blannodd yr Eglwys gyntaf. A gwnaed Gweinidogion hyn, Hwyl ydynt yn awr Golofnau'r Eglwys, a hwynt hwyl sydd yn sefyll o flaen porth y Tŷ; Dangosent hefyd eu Gwaith-lili i'r ty, fel y dyscu'r Eglwys ganddynt i fod heb ofal; mewn perthynas i bethau'r Byd, ac hefyd i fod yn gyfoethog mewn Cariad a Haeljoni tu ag at y Brodyr.

Gweinidog arianger sydd beth ffiaidd; Colofn yn arwyddocau yn hytrach. Gwraig *Lot.* nag Apostl Sanctaidd Jesu Grift; bydded iddynt hwyl, gan eu bod yn sefyll wrth y drws, a chan fod Golygon pawb yn y porth arnynt, fod yn *Ensamplau* o Weithredoedd da. *1 Tim. 6. 10, 11, 12. Tit. 2. 7.*

Yn drydydd. Peth arall ag oedd yn harddu'r Porth, oedd ei fod yn fynediad i'r Deml. Cariad ydyw'r hyn ag sydd yn derbyn yr ymddisaid, y Tlodion a'r Cystuddiol i'r Eglwys; Cariad bydol, neu gnawdol a gaiff ei Ymysgarodd, ac hefyd ddorau'r Eglwys yn erbyn y tlodion o'r praidd:

dyw araid : Gwiliwch gan hynny na chydysynioch ar
 di ei beth Gariad a hwn un amfer ; yn hytrach dei-
 oedd ffswch hwnnw, ac fydd yn ffrwyth yr yspryd.

O Eglwyf ! Bydded i'ch Gweinidogion gael
 eu harddu gan eich Cariad chwi, fel yr harddont
 gyf- wy chwithau ai Cariad ; ac hefyd y byddont
 yn harddwch i chwi, ac i'r Esgynyl honno y
 maent yn eu weinidogaethu i chwi er mwyn
 i'ch Grist.

XXII. *Inghylch yr Esgynfa, ar hyd yr hon yr
 aenti fynu i Borth y Deml.*

YR oedd hefyd i'r porth rai Grisiau ar
 hyd pa rai yr aent i fynu i dŷ'r Arglwydd.
 Nis gwn eu rhifedi yn gymmwys, er bod
 Ezekiel yn crybwyll rhyw beth am danynt,
 Ezek 40. 37, 38. Oddiymma y dywedir, pan
 yr elei pobl ffynnu i addoli yn y Deml, eu bod
 i'w myned i fynu i dŷ'r Arglwydd. Eſay. 38. 22.

1. Y Grisiau hyn, y rhai oeddent Esgynfa i'r
 Deml, oeddent wedi eu gollod mor gywrein, ac
 hefyd wedi ei gweithio mor hardd, fel yr oeddent
 yn rhyfeddol i edrych arnynt ! Am hynny, pan
 y gwelodd Brenhines Seba, yr hon a ddaeth i
 brofi Doethineb Solomon, y *Tŷ a adeiladasei efe,*
i Esgynfa, ar hyd yr hon yr aefe i fynu i Dŷ'r
Arglwydd : nid oedd mwyach yspryd ynddi. Hi
 foddwyd ac a orchfygwyd â'r olwg honno :
Bren. 10. 4, 5.

2. Y Grisiau hyn, pa un ai Cedrwydd, Aur neu
 Gerrig, oeddent dra hardd ; etto yr hyn a chwa-
 negodd at eu Harddwch oedd Syndod y Frenhines :
 ond a pha ddefnydd bynnag y gwnaathpwyd
 i'w mynt ; diau yw eu bod yn Gysgod o'r ffyrdd
 neu'r

neu'r llwybrau hynny y ddylem ni droedio tu
at, ac yn Nl ŷ'r Arglwydd. *Ffyrdd Duw. Psal. 8.*
13. *Ffyrdd wedi eu trefni ganddo. Ps. 37. 2.*
Camrau wedi eu cyfarwyddo yn ei Air. Ps. 110.
133. *Llwybrau ffydd. Rhuf. 4. 12, Llwybrau*
ysfryd. 2 Cor.: 12. 18. Llwybrau Gwirionedd.
3 Joan. 4. *Camrau wedi eu golchi ag ymeny.*
Job. 29. 6. *Llwybrau wedi eu cymmeryd o flac*
neu yn ymbresenoldeb Duw. Llwybrau gwedi
terfynu a'i hamgylchu â Rheol ddwyfol, y rhai
ydynt Llwybrau yn ddiau.

3 Nid oes mor tâth Risiau a'r rhai hyn i
gael mewn un man yn y byd. Grisiau neu Gamrau
iescyn i Anrhydedd, cyfoeth, ac i Ogoniant by
ydynt ymhob lle; ond beth ydyw 'rhai hyn i
grisiau, ar hyd pa rai y mae Dynion yn escyn
neu fyned i fynu i dŷ'r Arglwydd?

Fe â ddywedir am yr hwn ag fydd yn myned
i Dŷ'r Arglwydd, megis am *Fafes*, ei fod y
elcwn i fynydd Duw. Yr ydys yn escyn wrth fyned
i Dŷ Duw.

Nid ydyw'r Byd yn credu mo hyn; tybie
yr ydynt mae descyn y maent wrth fyned i
Dduw, eithr y maent mewn dirfawr Gamsynbie

Y Camrau gan hynny ar hyd pa rai y mae Dy
nion yn myned i fynu i'r Deml, ydynt, ac a dd
lent fod yn wrthwyneb i rhai hynny y m
Dynion yn gymmeryd tu ag at eu Trachwant
gwâg Ogoniant. Am hynny y dywedir i fod
cyfryw Gamrau nid yn unig yn gogwyddo odd
wrth Dduw, eithr yn cymmeryd gafael ar
Llwybr fydd yn arwain i farwolrwyth ac Uffern
Pf. 44. 18. Dihar. 2. 18. Ben. 55. Ben. 7. 26, 27.

Y Grisiau gan hynny ar hyd pa rai yr oes
Dynion

nion yn myned i tynau i Dŷ'r Arglwydd, oedd-
yn arwyddocau y Llwybrau y mae Dynion
gymmeryd pan y byddont yn myned tu ag at
Arglwydd, y Nefoedd, a Gogoniant, Canys
Grisiau hyn oeddent y ffordd at Dduw yn ei
ml Sanctaidd.

Ond pa fychaned yw Nifer y rhai a ddelir,
gis Brenhines y Deheu, a'r Grisiau hardd
a. Ond ydyw'r rhan twyaf yn hytrach yn ym-
sio i attal ein traed rhag cymmeryd gafael ar
wybr y Bywyd, neu yntau yn tannu maglau i ni
y ffordd? ery rhai hyn oll, Duw a'n har-
in ni yn ffordd ei Lwybrau, golygus yw'r
i hyn, a hwynt hwy ydyw'r goreu.

XXIII. *Ingylch Drws Porth y Deml.*

YR oedd yn perthynu i'r porth yn yr hwn
yr oedd yr Etcynfa i'r Deml *Ddrws*; a'r
Drws hwn yn ôl y Prophwyd *Ezekiel*
ld chwe cufydd o led. Dail y Drws hwn oedd-
t ddwbl; un ddalen yn plygu y naill ffordd,
ddalen arall ffordd arall *Ezek. 40. 48*.

Yn awr fe all rhai ysgatfydd wrthddadleu, a
wedyd, *Gan fod y ffordd at Dduw trwy'r*
ffau hyn mor ehang, paham y mae Crist yn
wedyd, i fod y ffordd a'r porth yn gysg.

Atteb. Y Cyfyngdra hyn a ddeallir nid am y
tws yn unigol, eithr o herwydd y beichiau
mny ag y mae llaweroedd sydd yn cymmeryd
nynt fyned i'r Nefoedd yn eu dwyn gyda hwynt.
Chwech cufydd! Beth ydyw chwech cufydd
hugain i'r hwn a fynno fyned i mewn ymima
holl Eyd ar ei Gefn? A Gŵr Jeuangc yn

yr Etengyl, yr hwn oedd yn fôn cymmaint am
Nefoedd, a allasai fyned i mewn yn hawdd dda
gon; canys mewn chwech cufydd o led y ma
lle; ond druan Gŵr ! nid oedd, am fyned
mewn yno, oni allasai ddwyn ei Dai ar ei y
gwyddau heiyd : ac telly'r porth oedd gyfyng
Marc. 10. 17, 18, 19. Matt. 19. 19, 20
21, 22.

Yr hwn gan hynny a synno fyred i mewn
borth y Nefoedd, o ba un yr oedd y deml y
Gyigod, mae'n rhaid iddo fyned i mewn wrth
ei hun, ac nid a beichiau o ddiffeithder ar
Gein; ac os el i mewn fel hyn nid rhaid iddo offi
y mae lle. *Y Gonedl gyfaun yr hen a geir*
Wiriondd y ddaw i mewn; Esay. 26. 2.

2 Rhaid yw i'r Nêb a el i mewn i Borth y cyn
tedd neffal i mewn fod wedi eu gwisco a llain
main; Pa foda gan hynny yr a y rhai hynny
i'r Deml, ag tydd yn dwyn llwythi o fudredd y by
hwn wrth eu Sodlau. *Fel hyn y dywed yr Arglwydd*
Dduw, ni ddaw i'm cyffwrdd an mab diethr diem
waededig o galon, a aenwaededig o gnawd
Ezek. 44. 9.

3 Am hynny Ehangdra y Drws neu'r porth hwn
a Grybwyllir am dano ymma am yr Achos hyn
lef, i annog y sawl a fynnant ddyfod i mewn
trwyddo yn llawen, yn ôl meddwl Duw, ac ni
iddenu y rhai hynny ag ni synnant ymadel a'r
cwl ollam Dduw.

4. Cofied gan hynny y sawl a chwennychant
fyned i mewn i fod ymma le, sef Drws o chwech
cufydd ei lêd i fyned i mewn trwyddo. Ni fuon
ni yr holl amser hyn ond oddi faes i'r Deml, fel
yng Hynteddau Tŷ'r Arglwydd, i weled yr Har-
ddwch a'r Gogoniant sydd yno : Godidawgrwydd

Râs : Ni's gwyddost etto pa beth a all Crist
 gwneuthur, y dorau ydynt blygedig. Ete a ddichon
 gwneuthur yn dra rhâgorol, y tu bwnt i bob peth
 ydym ni yn eu dymuno, neu yn eu mheddwl, Eph.
 3. 20.

Y Colynnau, ar ba rai y mae'r Dorau hyn yn
 crogi, oeddent, fel y dywedais i'wch o Aur, i
 arwyddocau eu bod hwynt i'll dau yn troi ar
 gyffroiadau a chynhyrifiadau Cariad, ac hefyd i
 fod eu Hagoriadau yn werthfawr, Ar Golynnau
 Aur y mae'r drws sy'n arwain at Dduw yn
 troi.

Y Gorsingau ar ba rai yr oedd y dorau hyn yn
 crogi oeddent o Goed Oliwydd, y Gceden frâs
 olewog honno, i ddangos nad ydynt un amser
 yn agor yn ddiog ac yn llesg, megis y dryllau
 ag fydd iddynt Golynnau heb olew arnynt. Y maent
 hwy bob amser yn llawn olew, ac felly yn agor
 yn hawdd ac ar frŷs i'r sawl a gurant wrthynt.
 Oddi wrth hyn yr ydym yn darllain i fod yr hwn
 fydd yn cyfaneddu yn y tŷ, yn rhoi yn rhâd, yn
 caru'n rhâd, ac yn gwneuthur daioni a'i holl
 Galon. *Ie, medd ef, mi a lawenghaf ynddynt, gan*
gwneuthur lles iddynt; ac mi a'u phlecaf hwynt yn
yr hwn yn siccr, a'm bell galon, ac a'm bell
Enaid. Jer. 3. 12. 14. 22. Ben. 32. 41. Date.
 11. 6. Ben. 22. 17.

Am hynny Olew Grâs, yr hwn a arwyddocceir
 wrth y Goeden ireiddlyd, neu'r Gorsingau oliwydd
 hyn, ar ba rai y mae y Dorau hyn yn crogi, sy'n
 peri iddynt agor yn rhwydd ac yn hawdd i'r
 Enaid.

XXIX. O ba beth y gwnaethpwyd Dryffau'r Deml.

1. **D**Ryffau'r Deml a wnaethpwyd o goed Ffynnidwydd, pren ac sydd ac aroglber, a hefyd ei Sawyr; 1. *Bren. 6. 34.*

a Dynol-ryw a gymmharis yn synych i'r Ffynnidwydd, megis *Es. 41. 19. Ben. 55. 13. Ben. 60. 17. a'r Ben. 14. 8.*

3. Yn awr gan tod Dryffau'r Deml wedi eu gwneud o'r un defnydd; onid ymddengys i fod y ffordd i dŷ Dduw, ac i'w ffafwr ef, o'r un natur â rhai hynny ag sydd yn myned i mewn trwodd, sef trwy'r llen, ei gnawd ef? (*Heb. 10.*) Canys y Drws hwn, sef gwrth-gysgod sydd yn dywedyd am dano ei hun, *Myfi sydd fel ffynidwydd tr, o honaf fi y ceir dyffrwyth di. Hos. 14. 3.*

4. Y Ffynnid-wydden hon ydyw Crist, Crist megis yn Ddŷn. ac felly megis yn Ffordd at y Tâd. Dryffau'r Deml sydd hefyd fel y gwelwch ymma, wedi eu gwneud o Goed ffynidwydd: sef o'r Goeden hynny ag oedd yn gysgod o Ddŷn dod Jesu Crist. Ystyriwch *Heb. 2. 14.*

5. Y Ffynnidwydd hefyd ydyw Tŷ y Giconia yr Aderyn aflan hwnnw, megis y mae Crist yn Borth ac yn walcod i Bechaduriaid. Y Ffynnidwydd medd y Teldyn, yw Tŷ y Giconia: a Christ a ddyweid wrth y pechaduriaid ag lydd yn gweled eu heiliau o walgod, *Dewch attaf bawb ac y sydd yu flinderog, ac yu llwythog; ac mi a esmwythaf arnoch; amddiffynfa ydyw ef i'r gol ymmedig amddiffynfa mewn amser trwb! I. 1. 14. 16. Lef. 11, 19. Psalm. 104. 17. Pl. 84. 2, 3. Mat. 11*

17. 28. Heb. 6. 17, 18, 19, 20:

Efe sydd fel Dryfflau Oliwydd y Deml, y myn-
diadi mewn i dŷ Dduw, i Bresenoldeb Duw,
ac i gyfrannu o'i Ogoniant ef. Fel hyn y dyscodd
Duw ei ffordd i'w dobl trwy Gyffelybiaethau.

XXX. 2 modd yr addurnwyd Dryfflau'r
D E M L.

Y NA Solomon a gerfiodd ar y Dryfflau Gerubiad
a Phalmwydd, a blodau agored arrynt, ac o'u
gwiscodd ag Aur. 1 Bren. 6. 35. Ezek. 41. 15.

Efe a Gerfiodd Gerubiad arrynt; y Cerubiad
hyn oeddent gysgodau o'r Angylion; ac yn gyma-
naint â'u bod yn gerfiedig ymma ar y Dryfflau,
fe ddengys.

Yn gyntaf. y fath hyfrydwch a gymmer yr
Angylion wrth ddisgwyl ar yr Arglwydd, a
myned wrth ei archiad ef. *Gweision* gwasanaethgar
dynt, yn disgwyl bob amser wrth ddrws **Ty** eu
Harglwydd.

Yn ail, fe ddichon fod i ddangos pa mor hyfryd
ydyw ganddynt eu bod hwynt i fod lle y gallont
wled pechaduriaid yn dysod at Dduw. Canys
Y mae llawenydd yngŷydd Angylion Duw am un
Pechadur a Edifarhae, ac a ddél at Dduw trwy
Grist am Drugaredd. Luc. 15. 10.

Yn drydedd. Fwy a allant fod wedi eu gossod
ymma i ddal Sulwgydd pha fath *Barch* neu *Am-
march* y mae'r neb a ddeuant ymma i addoli
yn ymdwyn ei hun. Oddiwrth hyn y mae
Solomon yn rhagrybuddio'r neb a ddeuant i dŷ
Dduw i addoli, i *wilied ar eu traed, tan fyddont*
yn myned i dŷ Dduw, o herwydd yr Angylion. Paul
bolydd a ddywoid, y dylai Gwagedd wilied er
yngŷwyd

ymddwyn o honynt eu hunain yn yr Eglwys
megis ac y dylent, a hynny o herwydd yr *Angylion*;
Preg: 5, 1, 2. 6. 1 Cor. 11. 14.

Yn bedwerydd. Fe allai eu Cerfio hwynt ar
ddryflau'r Deml, i ddangos mo'r barod y maent,
cyn gynted ag y del un creadur gwâl at Grist am
fywyd, i gymmeryd Gofal o'i arwain et trwy'r
Byd truenus hwn : Onid Ysperydion gwasanaethgar
ydynt hwy oll, wedi eu danfon allan i wasanaethu er
mwyn y rhai agânt Etifeddu *Jechyduriaeth*, Heb.
1. 14.

Yn bummed. Fe addichon eu bod wedi eu cerfio
ymma, i ddangos eu bod yn barod ar Orchymymyn
Crist, i ddial trosto ef ar y sawl a ddyrmygant ei
bobl, ac a gasaant ei Berson. Am hynny ese a
orchymymyn i'r Byd i wilied pa beth a wnelont
i'w rai bychain ef; canys eu *Hangylion* a welant
wynneb fy Nbad yr hwn sydd yn y *Nesfedd*, ac y
maent yn barod wrth y drws i fryfio wrth ei ar-
chiad, *Mat.* 18. 10.

Yn chmected. neu'n olaf, Fe ddichon eu bod wedi
eu cerfio ar y Dryflau hyn i ddangos mae Jesu
Grist ydyw unig Gynnaliwr a Chynnorthwywr
Angylion, yn gyftal ac jachawdwr colledig Ddy-
nion : Canys megis ag y mae ese o flaen pob
peth, felly trwyddo ef y mae pob peth yn bod. Trwy
Grist y mae'r *Angylion* yn sefyll, a Phechad-
uriaid yn cael eu hachub; ac am hynny y cerfi-
wyd y Cerubiaid eu hun ar y Dryflau hyn i ddan-
gos mae ese sydd yn eu cynnal, ac yn rhoddi bôl
iddynt, 1 Cor. 8. 6. Col. 1. 17. Heb. 1. 3.

(2.) Drachefn, Megis ag yr oedd ymma Ger-
ubiaid; felly hefyd yr oedd ymma *Balmwydd* yn
gerfiedig. Y *Balmwydden* sydd unjawn, nid ydyw
yn troi ei hun ar wyr *Jer.* 10. 5.

1. Cymmhwyfir hyn at Grist, ac yn awr ym-
 dengys i ni unjondeb ei Galon, ei Air, a'i ffyrdd
 yddâ Phechaduriaid: *Daienus ac unjawn yw'r Ar-*
wydd, am hynny y dysc efe Bechaduriaid yn y ffordd.
 mewn trwyddrws y bywyd. *Pf. 25. 8. Pf. 92*
5.

2. Y *Phalmwydd* tydd hefyd arwydd o Fuddy-
 goliaeth, a chan eu bod wedi eu gosod ymma, fe
 arwyddocceir y Fuddygolizeth a enillai Crist,
 Drws, tros Bechod, Marwolaeth, y Diasol, ac
 Offern, er ein mwyn ni; *Rhuf. 7. 24. Ben. 8. 37.*
Cor. 15. 54, 55, 56. Dat. 7. 9, 10, 11.

3. Os nyni a gymmhwyfwn y Balmwydden at
 yr Eglwys, fel y gallwn; Canys Hi hefyd a gyffo
 lybir iddi. *Can. 7. 8, 9, 10.* Yna y Balmwydd a
 ddichon fod yn gerfiedig ymma i ddangos Na
 thaiff neb ond y cyfryw ag sydd unjawn ei Galon
 i Fuchedd gyfaneddu ym mhrelenoldeb Duw.
Ni ddaw, medd Job, mo'r Rhagrithiwr yn ei wydd
f. Yr unjawn, medd Dafydd, a breswylia yn ei
ynteddau. Job. 13. 16. Pf. 24. 3, 4.

Hwynt hwy ydyw'r sawl sydd wedi eu dilladu â
 twiscoedd gwynion, yr hyn sy'n arwyddocau
 Unjondeb Buchedd, ac sy'n sefyll ger bron yr Oen
 Phalmwydd yn eu dwylo, *Dat. 7. 9.*

3. Yr oedd hefyd yn gerfiedig ar y Dryfflau
 Blodau agored; a hynny i ddysgu i ni, mae ymma
 y mac'r Arogl peraidd, ac y prawf yr Enaid a
 ddél at Grist felly ynddo ef, y Drws hwn, *Myfi,*
medd ef ydyw'r Ros yn Saron, a lili y Dyffrynnoedd,
a thrachefn, ei ruddiau sy fel gwely per-lysiâu,
fel blodau peraidd: ei wsfusau fel lili yn disera
Myrrh diserol. Can. 2. 1, Ben. 5. 13.

Blodau agored sydd swya peraidd eu Harogliad,
 herwydd eu bod yn eu cyflawn ddf, ac felly yn
 arogl

arogli yn rhwyddach. Am hynny pan y mae yn
 dywedyd, ar y dryffau y mae *blodau agored*, y
 mae yn gosod Crist Jesu allan yn eu Aroglau da,
 cyn ucheled ac y gallid trwy'r fath Gyffelybiaethau,
 a hynny mewn Enw a Swydd: Canys *Blodau*
agored, trwy eu bod wedi ymagor eu hunain fel
 hyn o'n blaen ni, a osodant hysyd eu holl Bryd-
 ferthwch yn dra amwg ger bron ein hwynebau.
 Y mae amrywiaeth o Degwch mewn *Blodau*
agored, yr hyn y maent hysyd yn draddodi i
 bawb a ddalio fwl arnynt. Yn awr ar y *Dryffau*
 hyn, chwi welwch y mae *Blodau agored*, blodau
 addied, wedi ymledu ger ein bron, i ddangos i
 fod ei Enw a'i swyddau ef yn beraidd i'r sawl
 ag fydd yn myned i mewn trwyddo ef i dŷ Dduw
 ei Dd, *Can.* 1. 1, 2, 3, 4.

Yr oedd y rhai hyn oll wedi eu gwisgo ag Aur
 pur: Aur ydyw'r gwerthfawroccaf o'r holl
 Fetflau: Ac ymma y dywedir i fod y *Dryffau*,
 y Cerubiaid, y Palmwydd, a'r blodau agored
 wedi eu gwisgo ag ef. A hyn a ddengys, mae
 megis ag y mae'r pethau hyn yn werthfawr ynddynt
 eu hunain, felly y dylent fod i ninnau. Y mae
 gennym Ddrws o Aur i fyned i mewn trwyddo at
 Dduw ac Angylion auraid i'n harwain trwy'r
 Bŷd: y mae gennym Palmwydd auraid megis
 Arwydd o'n Buddvgoliaeth, a blodau i aroglu ar
 hyd yr holl ffordd i'r Nefoedd.

XXXI. Ynglyeb Pared y Deml.

PAared y Deml a fyrddiwyd a ffinidwydd, y
 rhai a wisodd efe ag Aur dilyn, ac a garfodd
 Balmwydd a chadwynau ar hyd-ddo ef. 2 *Chron.*
 3. 5, 6, 7.

Y Parwydydd oeddent megis Corph y Tŷ, at
un yr oedd Crist yn cystfelybu, pan y dywed-
d, *Dinistrwch y Deml hon, ac mewn trydiau y sy-*
daf hi. Joan. 2. 19. 21.

Gan hynny i fod, ac i addoli yn y Deml, oedd
ysgod o fod yng Hrist, ac addoli Duw trwyddo
Canys Crist fel y dywedpwyd, ydyw Teml
awr Dduw, ymha un y mae'r holl Etholedigion
yn cyfarfod, ac ymha un y maent yn gwneud
i Gwasanaeth i'w Dad.

Drachefn y dywedir i fod y gwir Addolwyr yn
bod ynddo yn llefaru ynddo, yn rhodio ynddo, ac
yn fuddhau ynddo ef: (2 Cor. 2. 14. *Ben.* 12.
9. *Col.* 2. 6.) Canys megis yn yr amier gynt, yr
oll wlr Addoliad oedd i'w gael yn y Deml, felly
nawr y ceir ef yn unig yng Hrist, a chyd a'r
awl sydd ynddo. Yr Addewid gynt a wnaeth-
wyd i'r tawl a addolent oddi fewn i'r parwyd-
dd hyn: *Rhoddaf, (medd ef) iddynt yn fy Nhy,*
ac o fewn fy mhirwydydd (i'r rhai hynny a addolant
yno mewn Gwirionedd) Lâ ac Enw gwell na
meibion a merched. Esay. 4. 5.

Hyn a grybwyllir etto ymhellach i ni, yn gym-
maint ag y dywedir i fod y Parwydydd hyn gwedi
eu byrddio â ffundwydd; yr hyn, fel y dangos-
wyd o'r blaen, oedd Gyfgod o Ddyndod Jesu
Grist.

Môr neu bared sydd er Amddiffynfa, ac felly y
mae Dyndod Jesu Grist. Y mae, se fu, ac a fydd
yn dragywydd yn ddiogelfa i ni. Canys yr hyn a
aeth tan, ac a orchfygodd felldith y Gytraith oedd
et, a'r hyn y cael ein Cyfiawnder tragywyddol
ni ynddo. Oni butasei iddo et yn hynny gyfryngu,
nynia iwasem byth colledig. Am hynny y dywe-
dir ein bod ni wedi ein cymmodi â Duw yng-
Horph

ynghorph ei gnawd ef tywy Farwolaeth. *Col.* 1. 19.
20, 21, 22. *Rhuf.* 5. 8, 9, 10.

Yn awr y Pared a wisfwyd ag Aur pur. y mae
Aur yn gysgod o Gyfiawnder Crist, trwy ba un
i'n cyfiawnheir yngolwg Duw. Am hynny
chwia ddarllenwch i fod ei Eglwys, fel y mae wedi
ei chyfiawnhau, yn sefyll ar ei ddeheulaw mewn
gwile auraid. *Ar dy ddeheulaw y safai y Fren-
hines mewn Aur coeth o Ophir. a thrachefn, Gem-
waith aur yw si gwisc hi, Ps.* 45. 9. 13. A hynny
y wisfwyd y Pared; a hynny llenwyd Crist.
Dynion, tra'r oeddent yn y Deml a wisfwyd ag
Aur, iet ag Aur y Deml: a Dynion yng Hrist
wisgir a Chyfiawnder, cyfiawnder Crist. Am hynny
yr ystyriaeth o hyn fydd etto yn amlygu'r mat-
ter yn swy.

Trwy fod y Palmwydd wedi eu gosod ar
Pared yr ymddengys i fod yr Etholedigion wedi
eu felio yng Hrist, ac a arosant felly yn dragy-
wydd.

Cadwynau hefyd a gerfwyd ar y Parwydydd hyn-
ie a chadwynau Aur oeddent: yr oedd Cadwynau
ar y Colofnau; ac yn awr nyni a welwn Gad-
wynau ar y parwydydd hefyd. *Phil.* 1. 12.

1. Cadwynau a arleryd i ddal un yn Garcharor,
a'r cysfryw y wisgodd *Paul* yn *Rhusain*; ond
Ese a'i geilw hwynt rhwymau yng Hrist.

2. Cadwynau weithiau a arwyddocant ofidiau
mawr, pa rai y mae Duw yn osod arnom am
ein Pechodau, *Pf.* 107. 9, 10, 11. *Galarn.* 1. 14.
Ben. 3. 7.

3. Y Cadwynau hefyd. a ddeallir yn swya dir-
geledig, megis y Rhwymau hynny y mae Cariad
Crist yn osod arnom i wneuthur a dioddef er
swyn ef, *Ast.* 20. 22.

4. Cadwynau a arwyddocânt weithiau Degwech
Harddweh prydferth, *Hardd yw dy wddf gan*
Gadwynau, medd Crist with ei anwyl yd, a thra-
theln, *rhoddais Freichledau am dy ddywlo. a Chad-*
wynau am dy wddf. Can. 1. 20. Ezek. 16. 8, 9,
10, 11. Dihar. 1. 9.

5. Cadwynau hefyd weithiau a arwyddocânt
Fawredd ac anrhydedd, y fath ag y gafodd *Dafydd*,
pan y gwnaeth y Brenin ef yn drydydd o Lywod-
raethwyr y Deyrnas. *Dan.* 5. 7. 16. 29.

Yn awr y rhai hyn oll ydynt Gadwyni'r Deml;
ac a otodir arnom er ein daioni, rhai i ragflaenu
ein Dinistr, rhai i gylansoddi ein meddyliau yn
well, ac eraill i'n henwogi a'n gwneuthur yn son-
neddlig. Cadwynau hardd ydyw Cadwynau'r
Deml. Ni chaiff neb ond *Addolwyr y Deml* wisgo
Cadwynau'r Deml.

XXXII. *Yngbyleb Addurniad y Deml a meini*
gwerthfawr.

E Fe a Addurnodd y Tŷ a meini gwerthfawr
yn hardd. *Chron.* 3. 6. 7.

1. Hyn sydd Degwech arall i Deml yr Ar.
glwydd: o herwydd pa ham fel y dyweid efe. fe'i
haddurnwyd â hwynt yn hardd: y Linell a ddyweid
addurnodd, ymyl y ddalen a ddyweid *Gorchgudd-*
iodd.

2. Am hynny myfi a debygwn eu bod wedi eu
plannu neu selio megis Sêr, neu sel Sêr yn y ffur-
aser, felly'r oeddent hwythau wedi eu plannu yn
Myrddiad y Tŷ, megis yn Nesoedd y Deml
Sanctaid.

A chan fod fel hyn yn fesyddlog, y maent yn
dangos i ni yn gymmhwyfach, o ba beth yr
oeddet

oeddent yn Gysgod, sef o'r Doniau a'r swyddau
Gweinidogaethol yn yr Eglwys. Canys Gweinidogion,
maewn perthynas i'w Doniau a'i Swyddau
a elwir yn *fêr Duw*, ac a ddywedir eu bod yn llosgu
Crist, Dat. 1. 20.

4. Megis gan hynny y mae'r *Sêr* yn disgleirio
yn crychneidio yn Ffuriasen y Nefoedd, felly
mae gwir Weinidogion yn Ffuriasen yr Eglwys
i *Chron.* 29. 2. *Joan.* 5. 35. *Dan.* 12. 3.

5. Fe ddywedir drachefn, i fod y Doniau hyn yn
dysodi lawr oddi uchod, megis yn arwyddoedd
eu bod yn difaru eu Gwlith oddi-uchod. A thrachefn
y dywedir i fod y Gweinidogion wedi eu
gotod trosom yn yr Arglwydd, megis yn ffuriasen
ei Nefoedd, i roddi goleuni ar y Ddaear. Yma
Aur, a *Gemmau lawer*; ond gwsfusau gwybedacth
sydd ddodrefnyn gwerthfawr. *Diar.* 20. 15.

Yn ddiau, digon yw i beri *Dŷn* yn y tŷ hwn, i
edrych i fynu yn wastadol, gan fod y Byrddiad
uwch ben yn disgleirio a'r fath feini gwerthfawr.

Meini gwerthfawr, pob math o feini gwerthfawr,
meini o bob llywiau: Canys yma amryw ddoniau,
amryw Weinidogaethau, ac amryw weithrediau:
ond yr un *Duw*, yr hwn sydd yn gwaithradu pob peth
yn mabw. i *Cor.* 12. 5, 6, 7.

Yn y modd hyn yr oedd yn myrddiad y tŷ *Berl*
ymma, *Adamant* acw; *Jaspis* yna, a *Saphir* acw;
Sardius ymma, *Hyacinthus* yna; ymma *Sardonyx*, a
yna *Amethystus*. Canys i un traw'r *Tyspnyd* y rheddir
ymadrodd *Doethineb*, i orall ymadrodd *Gwybedacth*,
i un *Ffild*, i orall *Ddawn i jochan*; i un i *wneuthur*
Gwrthiau, ac i orall *Brathryloliartb*, i orall *Wo-*
haniaeth yspnydoedd: ac i orall amryw *Dafedau*,
ac i orall *Gysioethed tofodau*. i *Cor.* 12. 8, 9,
10, 11.

Efe hefyd a wisgodd y Tŷ, y Trawstiau, y Pyft, y Parwydydd, y Dryllau &c. a'r cwbl ôll âg Aur. O y fath Dŷ hardd oedd y Deml / mo'r llawned o Ogoniant oedd hi / ac etto nid oedd y cwbl ôll ond Cysgod, cysgod o'r pethau i ddyfod, a'r hyn ag oedd i'w gael ei attib yr Egiwys y Ddw byw, y Golefn a sylfaen Gwionnedd, trwy bethau gwell na rhai hyn.

XXXIII. Yngblych Ffenestri'r Deml.

A Cefe a wnaeth i'r ffenestri, yn llydain oddi-sewn, ac yn gyfyng odai allan. i Bieri. 6. 4. Yr oedd Ffenestri i'r Tŷ hwn, Ffenestri'r ystafelloedd, a Ffenestri o amgylch ogylch. *Ezek.* 40. 16. 22, 23, 24, 25. 29. 33. 36.

Y ffenestri hyn oeddent o amryw Faintiolaeth, Eithr yr oeddent ôl yn gyfyng oddi allan, ond yn llydan oddi sewn; yr oeddent hefyd wedi eu gwneud yn gywrain, a'i haddurno â meini tég; *Esay:* 54. 14.

1. Ffenestri, fel y maent yn Harddwch i Dŷ, felly y maent hefyd yn lefnâd iddo. *Malus yn ddiau* yw'r Goleuni, a byfryd yw i'r llygaid weled yr Haul, Pregethwr. 11. 7. Y Ffenestri yw hon y mae Crist yn edrych allan, ac y mae'r Ffôn yn edrych i mewn trwyddi; *Can.* 2. 9.

2. Wrth y Goleuni a lewyrcha i mewn i'r ffenestr, y canfyddwn hefyd i wneuthur a chadw'r tŷ yn lân, ac hefyd i wneuthur yr hyn sydd angenrheidiol i'w wneuthur yno. *Yn dŷ Oleuni di, y gwelwn Oleuni.* Goleuni i gyflawnu ein Dyledswydd, a hynny i Ddw a dŷn.

3. Y Ffenestri hyn gan bynny oeddent Gysgodau o'r Gair 'Scrifennedig, trwy ba un y mae Crist

Erist yn ymddangos ei hun i ni, a thrwy ba un y
 ym rinnau hefyd yn dal gafael ynddoef. Am hyn
 ny Gair Duw a gyffelybir i wydr trwy'r hwn
 daw'r Goleuni ac y gwelwn ninnau nid yn uni
 Belydr yr Haul, ond y Mannau duon a fo arnon
 ein hunain hefyd, 2 *Chron.* 3. 18. *Jago.* 1. 23.
 24, 25.

4. Y Ffenestri oeddent gyfyng, am hynny ni
 gwelwn trwy'r hyn yr oeddent yn gysgodi hefyd
 ond yn dywyll ac yn amherffaith. *Gweled yr ydychyd*
yr awr hon trwy Ddrych mewn dammeg; yn awr y
adwaen o ran. 1 *Cor.* 13. 12.

5. Nid yw'r ffenestri a'u goleuni ond o ychyd
 wafanaeth i'r fawl tydd oddi allan; Nid yw'r By
 yn gweled ond ychydig o Degwch yr Eolw
 wrth oleuni'r Gair scrifenedig, er bod yr Eglw
 wrth y Goleuni hynny yn gallu gweled Cyflw
 tru enus y Bŷd, ac hefyd pa fodd i'w ochelyd.

XXXIV. *Yngblych ystafelloedd y Deml.*

Solomon a wnaeth hefyd yn y Deml, ystafello
 Soedd, 1 *Bren.* 6. 5.

1. Yr ystafelloedd oeddent o amryw Faintiol
 aeth; rhai yn fychain, rhai yn helaeth; rhai yn
 uchel, rhai yn isfel; rhai oddi fewn, a rhai oddi
 allan.

2. Yr ystafelloedd hyn oeddent at amrafa
 wafanaeth; rhai i orphwys, rhai i ymguddio
 rhai i gadw'r tryffor yn ddynt, a rhai er mwyn d
 ddanwch a difyrrwch; 2 *Chron.* 3. 9. *Ezek.* 40. 7.
Ben. 41. 5. 9. 44. 2 *Chron.* 31. 11, 12. 2 *Bren.* 11.
 1, 2, 3. *Ezra.* 8. 29.

3. Yr oeddent leoedd i orphwys yn ddynt. Ym
 yr arferai'r Gweinidogion a'r Porthorion let tu

2. Yr oeddent Lleoedd i ymguddio ynddynt, yno yr ymguddiodd *Jehosebath Joash* rhag *Athaliah*, tros yspaid chwe mlynedd.

3. Ynddynt y gosodent Dryffor y Deml, a'r pethau cyflegredig i'w cadw yn ddilys i'r Addolwyr.

4. A rhai o'honynt oedd i ddiddanu a difyrru ynddynt; ac yr oedd hefyd rai o'honynt i fod yn Drigle parhaus. Am hynny rhai a breswyliai mewn rhai o'r ystafelloedd yn wastadol; Ie eu Henwau a breswyliai yno pan y byddent hwy yn feirw.

1. Y rhai hynny o'honynt ag oeddent er Gorphwysfa, oeddent yn Gyfgodau o'r Orphwysfa honno sydd gennym trwy Ffydd yn Mâb Duw; *Mat. 11.* Ac o'r Orphwysfa dragywyddol hono y gawn yn y Nefoedd trwyddo ef. *Heb. 4. 3.*

2. Yr Ystafelloedd hynny ymhâ rai yr oeddent yn ymguddio er ei Diogelwch, oeddent Gyfgodau o'r Diogelwch hynny sydd gennym yng Hrist oddi wrth Gynddaredd y Bŷd, *Esey. 26. 20.*

3. Yr Ystafelloedd oedd i gadw'r Tryfforau a'r pethau cyflegredig, oeddent Gyfgodau o Grist, fel y mae efe yn ystordy cyffredin i'r holl Ffyddloniaid: *O blegid rhyngodd bôdd i'r Tâd drigo o bob Cyflawnder yndas ef. ac o'i Gyflawnder ef y derbyniasom ni oll, râs am rds. Col: 1. 19. Ioan. 16.*

4. Y stafelloedd oedd er diddanwch a Difyrwch, oeddent Gyfgodau o neillduol Gyrcfâau a dirgel Gyfarfodau Crist â'r Enaid. P'le mae efe yn ei chosleidio, ac yn ei diddanu a'i fonwes ac â digrifwch aurihaethadwy. *Efe am dug i, medd hi. i'w stafellau; i ystafell yr hon a'm bymdug. ac yno y rhoddodd iddi Gariad: Can. 1. 4. Ben. 3. 4.*

5. Y

5. Y stafelloedd oedd i fod yn Drigfau parhau
oeddent Gyigodau o'r Trigfannau tragywyddo
fydd yn y Netoedd, wedi eu darparu gan Grist a
Tad i'r sawl a achubir; *Ioan. 14. 1. 2. 3. 4.*
1 Cor. 5. 1. 2. 3. 4.

Hyn ydyw preswyllo yn yr uchelder, ac i fod
yn ddiangel oddi wrth ofn Drwg. Ymma gan
hynny, y gwelwch, fod Ystafelloedd i orphwys
ystafelloedd i ddiogelu, ystafelloedd i gadw'r Tryffwr
ystafelloedd i ddiogelu a disyrnu, a stafelloedd
Breswyllo yn dragywyddol ynddynt. Oh y fath Or-
phwysia a'r fath Ddiddanwch y roddiff ystafelloedd
uchel-dy Dduw i'w Preswylwyr mewn Bŷd arall
Yno gorphwysant oddiwrth eu poen a'u llafur,
y gorphwysant ar eu Gweliau, y gorphwysant
gwda Duw, ac y gorphwysant oddi wrth *Bechod*,
Profedigaethau, a phob Tristuch; *Date. 14. 13.*
Esay. 57. 1. 2. 2 Theff. 1. 7.

Yna Duw gan hynny a fych ymmaith ein boll
Ddagrau oddi ar ein Llygaid, Sef pan y del allan
o'i stafelloedd, megis Priodfab, i hŷl ei Briod-
ferch, ei wraig atto ef yno, fel y gallont gael Di-
ddanwch tragywyddol ynghyd. O'r rhai hyn yd-
ynt lawer gwell na stafelloedd y Deheu!

XXXV. Yngylch y Grisiau, ar hŷd pa rai y
dringent i stafelloedd y Deml.

Yr oedd Grisiau ar hŷd pa rai y dringid i'r
stafelloedd hyn o'r Deml, ac yr oeddent
yn myned odditanodd i'r Ystafell gyntaf,
ac felly i'r ganol, ac oddiyno i'r drydydd gell yn y
Dtempl; *1 Bren. 6. 8. Ezek. 41. 7.*

1. Y Grisiau hyn oeddent droedlig, fel yr oedd y
sawl a'u dringent yn troi a'mgylch agylch. Rhaid
oedd,

bedd gan hynny, i'r neb a anturiefyned i'r sta.
celloedd hyn, droi gyd â'r Grisiau, neu ni's gallet
fyned i fynu. na allei, gymmaint âg i'r Celloedd
felfaf.

2. Y Grisiau hyn gan hynny oeddent Gysgod o
Edifeirwch dau-ddyblyg: Hwnnw yr ydym yn roi
oddiwrth natur a'i Râs trwyddo, a thrwy'r hwn
yr ydym yn troi oddiwrth y dyffgiadau a gyd-
ymganlynant âg ystâd Grâs, i Ogoniant. Am
hynny gwir Edifeirwch; neu Ddringiad cymmwys
fynu ar hyd y Grisiau troedig hyn, a elwir,
Edifeirwch i Jechydwrtaeth; canys nid ydyw
gwir Edifeirwch yn llaceau neu'n ymattal pan y
derbynio Râs, canys nid ydyw hynny ond dringo'r
Grisiau hyn i'r Celloedd canol. 2 Cor. 7. 10.

Yn llyn gan hynny y mae'r Enaid wrth ddringo'r
Grisiau hyn yn troi o amgylch egylch, hyd onid â i
mewn i Ddryllau'r celloedd uchaf.

Y mae'n cwynfan, er ei bod mewn stat o Râs,
o herwydd nad ydyw honno yn stat o Ogoniant.
Mi a debygwn gan hynny, i fod y Grisiau, o'r
celloedd cyntaf i'r canol, yn gysgod o ddychwel-
iad o Natur i Râs; eithr y Grisiau o'r rhai
canol i'r rhai uchelaf allant arwyddocau dychweli-
ad cysson oddiwrth y Diffygiadau a'r Profedigae-
thau a gydgerddant â ystâd o Râs, i ystâd o An-
fwrwoldeb a Gogoniant; 2 Cor. 5. 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7.
8, 9.

Canys megis ag y mae'r Grisiau o'r celloedd
llaf i'r canol yn droedig. felly y maent ac y by-
ddant hefyd o'r rhai canol i'r uchelaf. Nid wyf
yn dywedyd i fod y sawl a dderbyniasant Râs, yn
edifarhau ddarfod iddynt ei dderbyn; Eithr y
sawl, meddaf, a dderbyniodd Râs ydynt ofydus,
nad yw Grâs wedi ei gyslawu mewn Gogoniant.

Am hynny ni's gall y sawl a synno ddringo
Grisiau troedig hyn, orphwys odditanodd, hyd
oni eiscynnout i'r celloedd uchelaf; *ys truan
deyn wyf!* Am hynny yr ydym yn ecbneidio. ydyw
jaith lneidiau grassawn; *Rhuf. 7. 24. 2Cor. 5.*
1, 2, 3.

Gwir yw, nid ydyw pawb a ddél i'r Deml yn
gwneuthur yn llyn, llaweroedd a orphwysant
odditanodd, ac ni chwenychant ddringo mo'r
Grisiau troedig hyn. Nid ydynt yn credu chwaith,
i fod pawb a anturiant ddringo i'r Celloedd canol
yn eiscyn i'r rhai uchelaf, i'w Gelloedd *ef yn y Ne-*
foedd. Nid oes gan lawer yn yr Eglwys, o'r rhai
a debygir i fod yn troi o Nattur i Râs, mo'r Grâs
i eiscyn tan gyffon-dioi, eithr gorphwys y maent
yn yr ymddangosiad o bethau, ac yn y modd
hynny'n marw heb-gael rhan yn y Celloedd uchaf.

Y pethau hyn oll ydynt wir yn yr *Rhag* gyfgeu
ac i'm tŷ i wedi eu cysgodi trwy'r Grisiau troedig
hyn i Gelloedd y Deml: Eithry mae'r *Troed-*
gwastadol hwn yn anfoddhau rhai yn sawl; Hwy
a ddywedant ei fod yn eu gwneuthur yn ben-
feddw: Ond yr wyf fi yn dywedyd, nad oes un
ffordd gyffelyb i hon, i beri Dŷn i sefyll yn ddi-
ylgog, yn ddianwadal yn y ffydd, ac yn eor
yn Nŷdd y Farn: Canys hyn fydd ganddo yn
gyfleus yn ei Galon, Myfi a eiscynais ar hyd y
Grisiau troedig, hyd oni ddaethum i'r Celloedd
uchaf: Grisiau Uniawn ydynt gyffelyb i'r Ysgol
honno y mae Dynion yn eiscyn i synu i'r Crog-
prennau ar hyd-ddi; eithry rhai troedig yw'r
rhai a'n harwain i'r Trigfannau Nefol. Am hynny,
gwilied y sawl a ddél i Deml Dduw i addoli, na
arofant wrth Droed y Grisiau troedig hyn, eithr
eiscyn o honnynt oddiyno i synu, i synu ac i synu

hyddynt, hyd oni ddelont mewn Golwg o'r
Vesoeodd ; Ie, hyd oni feddianont y Celloedd
enaf. Pa gynifer o weithiau y galwodd Duw
rnoch, trwy'r 's crythur, i droi, ac y dywedodd
wrthych i fod yn rhaid i chwi droi, neu farw : Ac
yn awr dymma efe wedi anghwanegu at ei Alwad,
ffigur neu Gysgod, trwy ofod Griliau troedig yn
i Deml, i argyhoeddi eich Synhwyrâu, i fod yn
rhaid i chwi droi ; os ydych ar feddwl myned i
ynnu i'w stafelloedd sanctaidd, ac yn y modd hynny
w Drigfannau tragywyddol ef. Ac edrychwch
droi o honoch yn effeithiol ; Canys ni wafanaetha
neb math o drociad. Rhai a droent, ond nid i's
uchelaf oll, ag felly ydynt yn troi yn ddiles.

XXXVI. *Ynghylch y Môr tawdd oedd yn y*
DEML.

YR oedd hefyd yn y Deml Fôr tawdd, se
a'i gwnaethpwyd o Brès, ac a gynhwysai
dair mil o Fathau ; 2 Chron. 4. 2, 3, 4,
5, 6, 7, 8.

Y Môr hwn oedd i'r Offeiriaid ymolchi ynddo,
pan y devent i'r Deml i gwplau gwafanaeth Duw,
olchi eu Traed a'u Dwylo fel na byddent farw,
pan y delent yno, o herwydd eu Hammarodrwydd.
Y Noe hefyd yn yr Anialwch, oedd o'r un def-
nydd.

1. Fe a'i galwodd yn Fôr, fel y tebygir, o her-
wydd ei fod yn helaeth ; ac yn fôr o brès, o her-
wydd ei wneud o hono. Fe a'i gelwir yn y Dat-
cuddiad, yn fôr o wydr, gan arwyddocau hwnnw
yn yr Anialwch a wnaethpwyd o Ddrychau prif
y Gwragedd a ddaethant i addoli wrth Ddrws y
Tabernacl. *Datc. 4. 6. Ben. 15. 2. Exod. 38. 6.*

Fe a'i galwyd hefyd yn *fôr tawdd*, o herwyd ei wneuthur ef o'r ofgedd hynny trwy dân; a fe a ddywedir i fod yr hyn yr oedd ef yn gysgo yn *fôr o wydr* wedi ei gymmyscy a than; *Dan* 15. 2.

1. Yr oedd y Môr hwn yn Ffigur o Air yr Esgengyl yn ei rinwedd yn glanhau; pa rinwedd fydd ganddo pan y cymmyscer ef a than yr Ysffyr glân. Ac at hyn y mae Crist yn cynnyrcholi pan y mae yn dywedyd, *Yn awr glân ydych trwy Gair a leferais wrthyb*, Ioan. 15. 3.

2. Yr oedd yn Ffigur o'r Gair heb gymmysciad Ddychymygion dynion: Am hynny gelwir ef y ddwfr glân: *Gan gaffael o bonoch eich Cyrph wedi eu golchi a dwfr glân*: a thrachefn, *Efe a fanteiddia ac a lanka ei Eglwys a'r Olchfa ddwfr*, trwy Gair: Eph. 5. 26. Tit. 3. 5.

Yr holl Leoedd hyn ydynt yn cynnyreholi i Môr tawdd, ymhâ un yr ymolchent pan yr eleir Deml i addoli, Am hynny. medd ef, *gan fanteiddia ei dwfr glân* *Nessawn at Ddan* Heb. 10. 22.

3. Y Môr hwn, o ymyl i ymyl oedd yn ddeg cyffwrdd cyflawn, ylgatfydd i ddangos i fod cymmair o allu yng Air yr Esgengyl i achub, ac fydd yn deng-gair i ddamnio.

4. Odditan y Môr hwn y mae Ychen, yn ei amgylchu o amgylch deg yn y cysydd oeddent yn ei amgylchu oddi amgylch: 2 Chron. 4. 3.

Deallwch wrth yr Ychen hyn y Gweinidogion canys iddynt hwy eu cystfelybir yn 1 Cor. 9. 9. a yna sef an dyscir, o ba le y mae'r gwir Weinidogion yn deitliaw, sef, odditan Allu'r Esgengyl; Megis mae Dysfroedd yn hilio pyscod, felly y mae'r Môr hwn Weinidogion yr Esgengyl.

5. Yn y Tefdyn hefyd y dywedir i dodd i'r
 Ychen hyn ar yr-un amser ac y toddwyd y Môr a
 an arwyddocau, pan ordeiniodd Duw Air o Râs
 n hachub ni, iddo hefyd yn ei Arfaeth ddarparu
 weinidogion i'w bregethu ef i ni i'r diben hwnnw.
 Paul a ddyweid i ni, i wneuthur ef yn Weinidog
 Efengyl, Yn ol yr Arfaeth dragywyddol, yr hon
 unasth efe yng Hrist Jezu ein Harglwydd ni.
 ph. 3 9, 10, 11. Col. 1: 25.

6. Fe ddywedir i fod i'r Môr hwn Ymyl fel
 waith ymyl Cwppan, i'n denu ni, i yfed o'i Râs
 n gystal ag ymolchi yn ei Ddwfr. Canys y
 nae gan y Gair a'r yspryd pan y bont gymmyscedig,
 id yn unig y Rhinwedd neu'r dawon o Ianhau,
 and i achub hefyd. a Chron. 4. 1, 2, 3, 4, 5. 1 Chron.
 5. 1, 2.

7. Yr oedd ar yr ymyl hwn Fledau lili, i ddan-
 gos y modd y tyfei ac y blodeuei, ac a pha fath
 witcoedd hardd yr addurnid, y sawl a ymolchai
 yn, ac a yfai o'r Dwfr sanctaidd: Ac y gosalei
 Duw am danynt, fel y gwnae am lili'r maes, ac
 a phallei reddi-iddynt yr byn oedd anghentheididol
 i'r Corph, ya gystal â'r Enaid; Mat. 6. 28, 29,
 30, 31, 32, 33.

XXXVII. Ar wa beth yr oedd y môr tawdd yn Je-
 fyll yn y Deml.

1. **Y** Môr tawdd hwn oedd yn sefyll ar gefnau
 deuddeg o Ychen, a Chron. 4. 4.

2. Yr Ychen hyn oedd yn edrych, tri
 tua'r Gogledd, tri tua'r Gorllwin, tri tua'r Deheu,
 a thri tua'r Dwyrain.

3. Y Deuddeg Ychen hyn oeddent Gysgodau o
 deuddeg Apostol yr Ocn, pa tai, fel yt Anifeiliaid
 hyn

hyn oeddent yn edrych tua phedwar Congl y
Ddaear; ac a orchymynnwyd i fyned i bregethau
Esfengyl trwy'r holl Fyd.

4. Hwyl a gyffelybwyd i Ychen, o herwydd eu
bod yn *lân*, Canys yr oedd yr Ych yn Anifail glân
Am hynny y gelwir yr Apostolion yn sanctaidd.
Hwyl a gyffelybwyd hefyd i Ychen, o herwydd
bod yr Ych yn rymmus, a hwythau hefyd oeddent
nerthol yn y Gair. *Diar. 14. 4. 2 Cor. 12*

5. Ni chyll yr Ych yr hyn fydd ganddo wrth
dynnu; Ni ollwng ef i'r Olwynion redeg yn
ei: Felly y gosodwyd yr Apostolion i ymaddiffyn
a lluddio'r Athrawiaeth honno fyned yn ol, yn
hon a bregethasant hwyl i eraill; ni's gwnaeth-
ant: chwaith hwyl a'i araddodasant i ni yn bŵr.

6. Gan un o'r Cerubiaid, am ba rai y dar-
llenwch yn y Weledigaeth, yr oedd wyneb gy-
ffelyb i Ych, i ddangos mae'r Apostolion, y
Dynion hyn o'r Râdd uchaf, fydd debyccaf i Ang-
ylion Duw; *Ezek. 1. 10.*

7. Trwy eu bod yn sefyll a'i Hwylnebau bob
ffordd, oeddent yn dangos pa fodd y dygei'r Ap-
ostolion yr Esfengyl i'r holl Fyd, *Mat. 28. 19.*
Marc. 16.

8. A Daliwch iulw, mae megis ag yr oedd yr
Ychen hyn wedi eu gosod, yn edrych bob ffordd
yn y Ddaear; felly yr oedd pyrrh *Caersalem* newydd
yn agored, i dderbyn y rhai hynny a ddygid i
mewn iddi trwy eu Hathrawiaeth hwyl. A hwyl
ddedant o'r Duwrair, ac o'r Gorllewyn, ac o'r Gog-
led, ac o'r Deheu, ac a eisteddant yn Nheurnas
Dduw. *Datc. 21. 13, 14. Luc. 13. 29.*

9. Ar Geiriau'r Ychen hyn yr oedd y Môr
tawdd, i ddangos mae hwynt hwyl a fyddai Sail-
Weithwyl

Weithwyr yr Eſengyl, ac na ddylei gael mo'i
Symmud, megis y Môr tawdd, o'r Sail honno i
un arall.

10. Fe ddywedir ymhellach am yr Ychen hyn,
ar ba rai yr oedd y Môr tawdd yn sefyll, i fod
y holl bennau ol hwynt oddisewn. fef yn orchuddiedig
gan y Môr hwnnw oedd eddiarnodd arnynt. Eu
pennau ol, neu fel y mae gan yr Apostol, Aelodau
anhardd. 1 Cor. 12. 23, 24.

11. Ac yn wir fe weddai i Weinidog yr Eſ-
engyl gaffael o honaw ei Aelodau anhardd yn
orchuddiedig gan y Grâs hwnnw, y mae'fe trwy'r
Eſengyl yn bregethu i eraill, Megis y mae Paul yn
cynghori Timothy i edrych atto ei hun, ac at ei
Athrawiaeth; 1 Tim. 4, 6. 12.

12. Ond Och! Y mae gormod ystyriaeth o
rai, os gallant gaffael yn unig eu Pennau yn or-
chuddiedig gan ychydig Wybodaeth o'r Eſengyl,
ydynt ddiosal, er bod eu pennau ol yn weledig i'r
holl Fyd. Eithr y Cyfryw ydynt gau-Weinidogi-
on, y Prophwyd a'i geirw hwynt y Gynffon. Y
Prophwyd fydd yn dysgu Ceiwydd, eſe yw'r gyn-
ffon. Eſay. 9. 15. Diar. 6. 12, 13.

13. Pa fath wradwydd ydyw i Weinidog guddio
ei ben tan y Môr tawdd hwn, pan y bydda ei ben
ol yn y golwg. Nid yw'r cyfryw yn un o Ychen
Crist; Canys Hwyl mewn Anrhydedd i'w Meistr,
a ddangosant eu pennau, yngolwg yr holl fyd o
herwydd bod eu pennau ol oddisewn, yn orch-
uddiedig.

14. Edrych gan hynny, Weinidog at dy Aelodau
anhardd: Rhag, pan y byddo'th Eneuw yn pre-
gethu'r Eſengyl, i fod dy noethni a'th warth yn
weledig i'r sawl a'th wrandawant.

Canys y sawl ni wilio i ddysgu'r wers hon eu
hunain;

Rhain, ni ddyscant mo eraill i gredu'r Gair, neu i fucheddu'n dduwiol.

XXXVIII. Ynghylch Noeau'r Demi.

HEblaw'r Môr tawdd hwn, 1° oedd yn y Demi deg o Noeau, pump o'r tu dehau a phump o'r tu affwy. 2 Chron. 4. 6,

1 Ynghylch eu dull a'u Haddurn, chwi ellwch weled yn 1 Bren. 7. Y Noeau hyn oeddent lestri i ddala dwfr fel y Môr tawdd, eithr nid oeddent o'r un defnydd ag ef. gwir yw yr oeddent eill dau-oedd i olchi ynddynt: y Môr oedd i olchi'r Addelwyr, ond y Noeau i olchi'r Aberth. *Ese a wnaeth ddig o Noeau i drochu'r defnydd y poeth offrwm ynddynt, ond y Môr aedd i'r Offeiriad i ymolechi ynddo* 2 Chron. 4. 6.

2. Y Poeth offrwm oedd yn Gysgod o Gorph Crist, yr hwn a offrymiodd ese unwaith tros ein pechodau; a'r Tân ar ba un y llosgid yr Aberth, yn gysgod o sellidith y Gyfraith yr hon a gymmerodd asael ar Grift, pan y rhoddodd ef ei hun yn Bridwerth drosom. *Ceuys am hynny y galwyd hwnnw tan y Gyfraith yn boeth offrwm oherwydd ei fod yn cael ei losci ar yr Allor;*

Eithr pa beth fydd i ni i'w ddcall wrth y Noeau hyn, ac wrth fod yr Aberth yn cael ei olchi ynddynt, fel y gellid ei losci ar yr Allor?

Attebaf; yn wir, yr wyf yn tybied i fod y deg Noeau yn Gysgod o'r deg Gorehymmyd: Ym Mhurdeb a Pherffeithrwydd Ufudd-dod Crist i bari, y gwnaethpwyd ei yn addas i'w wneud yn boeth-offrwm, cymmeradwy gan Dduw tros bechodau'r bobl. Crist a wnaethpwyd tan y Ddedd; a'i holl Weithredoedd o Ufudd-dod i Dduw tro-

som

som, oedd ddeddfol, a'i fuchedd berffaith ddeddfol, oedd ei Olchiad yn y deg Noeau hyn, tu ag at ei offeymmiad o hono ei hun ar yr Allor tros ein pechodau. *Y Noeau oeddent yn myned ar Olwynion,* i arwyddocau traed yn rhodio, a Christ a rodiodd yn y Gyfraith, ac felly a wnaethpwyd yn offrw puri Dduw trofem. Rhaid oedd golchi perffed a thraed y poeth offrwm yn y Noeau hyn. *Lef. 1. 9. 13. 2 Chron. 4. 6.* I ddangos y byddei i Grist fod yn bŵr ag yn lân ei Galon a'i fuchedd,

Nyni a wyddom i fod Usudd-dod, pa un ai o eiddo Crist, neu ynteu o'r eiddom ni, yn cael ei galw yn rodiaid yn y ffardd, yr hyn oedd y Noeau yn rhodio ar yr Olwynion yn gysgodi. Eithr nid wyf yn meddwl, trwy fod Crist yn golchi ei offrwm, i fod dim brynti ynglyn â'i Nattur neu ei usudd-dod ef. Etto hyn wyf yn ddywedyd, mae cyn belled ag y galiei ein Heuogrwydd ni, yr hwn a ofodwyd arno ef, ddwyno, cyn belled a hynny y sychodd efe ef ymmaith trwy ei olchiad yn y Noeau hyn. Canys ei offrwm ef oedd i fod yn ddifeus ac yn ddifrycheulyd i Dduw. Am hynny y dywedir iddo Sancteiddio ei hun yn erbyn ei ddioddefaint; *ac wedi ei berffeithio efe wnaethpwyd yn Awdwr Fe- chyduriaeth dragywyddol, i'r rhai oll a usuddhant iddo Ioan. 17. 19. Heb. 5. 9.*

Canys er dysod o honaw yn Sanctaidd i'r Bŷd, etto nid oedd y Sancteiddrwydd hynny ond rhagarlwyad i hwnnw trwy ba un y Sancteiddiodd efe ei hun yn erbyn ei Ddioddefaint tros Bechod: Ei olchiad yn y Noeau hyn, sef ei baratoad digyfrwng ef yn erbyn ei Ddioddefaint, oedd ei Usudd-dod i'r Gyfraith. Am hynny efe yn gyna- tafa reddodd gyflawn Usudd-dod i'r Ddeddf drosom ni. ac yno, wedi ei gymmwysu felly, a offrwm

202
offrymmodd ei Aberth tros ein perchodau, yn ddi-
trycheulyd, i Dduw.

Yn y modd hyn gan hynny y golchwyd yr hwn
oedd ein *poeth offrum* ni, yn y deg Noeau, te-
y gallei fod, yn ol y Gyfraith, yn gymmeradwy
gan Dduw.

Ac efe a osododd bump o'r Noeau o'r tu deheu
i, y, a phump o'r tu affwy. Fel hyn y rhanwyd
y deg, fel llechau'r Gyfraith y naill yn dangos ei
Dyledswydd tu ag at Dduw: y llall ein Dyled-
swydd tu ag at ein Cymmydog; y poeth offrum
a olchwyd ymhob un o'r ddau, fel y byddau llan-
mewn pob perthynas.

Hwy a allasent fod wedi eu gosod ymma hefyd,
i osod y Bobl yn well mewn Cofiadwriaeth o'r
Anghenrheidrwydd o Ordinhad Crist, yn y Gy-
fraith tu ag at offrymmu ei hun yn Aberth i Dduw
trofom.

XXXIX: *Yngbyleb Byrddiau'r Deml.*

FE a wnaeth hefyd ddeg o Fyrddiau, ac a'u
gosododd yn y Deml, pump o'r tu deheu, a
phump o'r tu affwy, 2Chron. 4. 8.

Ar rai o'r Byrddiau hyn, os nid arnynt oll, hyd
ag yr wyf yn gweled, y darnid y Poeth offrum,
tu ag at ei losgi.

Y Byrddiau hyn a wnaethpwyd o Gerrig, ie-
o Gerrig Nadd. *Exek. 40. 40, 41, 42, 43, 44.*

Yn awr, Gan fod y Poeth-offrum yn Gysgod
o Gorph Crist, rhaid yw fod y Byrddiau i'm tŷb
i, yn Gysgod o'r Galon, Calon garreg yr Judd-
ewon: Canys oni buasei fod ganddynt Galonnau
cyn galetted i'r Adamant, ni allasent fych wneuthur
ma'r poeth hynny.

Ar y Byrddau hyn gan hynny y dychymmy-
gwyd Marwolaeth Crist, ac y gwnaethpwyd y
Llofruddiaeth hyn, sef ar y Byrddau Cerrig hyn.

Yn gymmaint ag y gelwir hwynt yn Fyrddau
o gerrig nâdd, se all fod i ddangos, i'r holl Greu-
londeb hyn gael ei wneuthur dan Ledrithiacau
llyfn, canys *Cerrig nâdd* ydynt llyfn. Y Byrddiau
oeddent wedi eu gweithio yn hardd âg Offerynnau,
megis yr oedd Calonau'r *Juddewon* a *Rhagrith*.
Ond och! Cerrig oeddent yn wastad, hynny yw,
caled a chreulon. Onid ni buafent yn Eingion i
forthwylio'r fath ysgelerder arni. Y Byrddiau
oeddent o'r un risedi â'r Noeau, ac wedi eu gosod
gerllaw iddynt, i ddangos pa beth ydyw bod yn
deiddunol i'r Gyfraith, megis yr oedd yr *Juddewon*,
mewn gwrthgyfstead i Grift a'r Efyngyl Sanctaidd:
Nid oes dim yn deillio oddiyno, ond Caledwch a
Chalon garreg. Hyn a ddangoswyd yn yr yscri-
fenniad o hono gyntaf; *se a'i scrifennwyd ar Lechau*
o gerrig, Cysgodau o Galonnau Dynion; ac ar yr
un rhyw Lechau neu Galonnau y dygwyd i ben
marwolaeth Jesu Grift.

Fe debygei un y gallasei Hlariedd-dra, Addswyn-
der a Gweithredoedd da Jesu Grift beri rhyw
Ddadmeiriad ynddynt, pan yr oeddent ynghylch
dwyn ei fywyd; ond och, Byrddiau o Gerrig oedd
eu Calonau! Pa Deimlad neu Ddystiri a all
Cerrig fod yn synniel o hono? Ymma yr oedd
Calonnau, Meddyliau, Cynghorion, Amcanion,
Cyfraith a Dwylo Celyd fel-y Cerrig: A pha
beth a ellid ddisgwyl oddiymma onid Creulondeb
ysgeler yn ddiau? *Ag os gosynnaf hefyd i chwí*
(medd Crist) ni'm battebwch, ac ni'm gollyngwch
ymmaith; Luc. 22. 68.

Tiwy fod y Byrddiau cerrig hyn yn perthynu i'r

Demi

Deml, mae'n debygol mae Gwŷr y Deml, Offeriaid, Scrifennyddion, Pennaethiaid, Cyfraithwyr. &c. Y sydlent y pennaf, ar Galonnau p'rai yr amcanid y Llofruddiaeth hyn, a thrwy b'rai o'i trefnid er eu Damnedigaeth, heb Edifeirwch.

XL. *Ynghylch yr offer a pha rai y lladdid yr Aberth, a'r pedwar Bwrdd y gosodid hwynt arnynt yn y Deml,*

NID oedd yr Offer a osodent ar y Byrddiau yn y Deml Offer cerdd, ond y rhai hynny y lladdent y poeth Offerwm â hwynt. *Ar pedwar Bwrdd i'r Poeth offerwm oedd o Gerrig nadda; ar ba rai hysyd y gosodent yr Offer, y rhai y lladdent yr Offerwm poeth, a'r Aberth â hwynt.* Ezek. 40. 42, 43.

1, Rhaid i ni ddal sulw i fod y Byrddiau o'r un rhyw, ac yn rhai o'r byrddiau hynny y crybwyllom o'r blaen am danynt, Ac y gosodent yr offer a pha rai y lladdent yr Aberth ar y Byrddiau hyn.

Pa beth oedd yr Offer y lladdent yr Aberthau â hwynt, onid *Bwyll gwaedlyd, Cyllyll gwaedlyd, bachau gwaedlyd, a dwylo gwaedlyd?* Hyn fydd amlwg ddigon, ac nid oes rhaid yw profi.

Eithr i ba beth yr oedd yr Offerynnau hyn yn Gysgod.

Atteb. Yn ddiammau Cysgod o'n Pechodau ni oeddent. Hwyt hwy oedd y *fwyall*, y *Gyllell* a'r *dwylaw* gwaedlyd y tywalltwyd ei waed gwerthfawr ef â hwynt. Hwyt hwy oedd y rhai *baedd-edigawl* heb ba rai ni buafei efe farw. Pan yr wyt yn dywedyd ein pechodau ni, yr wyf yn meddwl

Offereddl Pechodau'r holl Fyd. Am hynny er mae
Calonnau'r Juddewon oedd yr Amcanwyr digyf-
rwng, etto ein Pechodau ni oedd yr Offerynnau,
neu'r Offer gwaedlyd a laddodd Mâb Duw. *Ese a*
archollwyd am ein Camweddau ni; ese a fa farw
am ein pechodau; Esay. 53. 1Cor. 15. Gal. 1.

A'r arfau o'n heiddo ni, Gybyddion, a pha rai
disawyd y truan-hwn oddiar y Ddaear! *Esay. 32.*
Diar. 30. 14.

Y Fflangell, y Cernodion, y Goren adrain, yr
Hoelion, y Grôg ynghyd â'r finegr a'r bystl, nid
oeddent ôl ddim mewn Cyffelybwydd i'n pech-
odau ni. *Rhodlwyd plâ arno ef am gamwedd fy*
mhobl; Esay. 53. Nid oedd y Gwawdiau, y
drwg absennau, y Dyrmygiadau, y Goganau, &c.
a pha rai y Canlynasant ef o'r Ardd i'r Grôg,
chwaiith y fath offer greulon a'r rhai hyn:

Ein pechodau melltigedig ni gan hynny oedd-
ent, trwy, er mwyn, ac a pha rai y gwnaethpwyd
yr Arglwydd Jesu yn Aberth gwaedlyd.

Ond *pâdum y rhaid gosod yr Offer ar y Byr-*
ddau?

1. Cymmerwch y Byrddau yn lle Calonnau'r
Llyfruddion, a'r Offer yn lle eu Pechodau; a pha
le tydd gymmwysach i osod yr offer arno? Gor-
chymmydd Duw ydyw gosod o honom y pethau
hyn at ein Calonnau, ac y mae'n achwyn ar y
sawl nad yw yn gwnethur felly. *Esay. 42. 25.*
Ben. 57. 11.

2. Nid yw Dynion ychwaith debyg i ddysod i
Ddaioni, hyd oni osodont o ddifrif yr Offer a pha
rai y Haddwyd Mâb Duw, at eu Calonnau. Yr
hyn beth a wnaethont hwy, (fel yr Juddewon)
ar fyrr gwedi hynny; ac a fu achos o droedigaelh
Milloedd o hongnt. *Act. 2. 36, 37.*

3. Am hynny pan y dywedir i fod yn rhaid gosod yr Offer hyn ar y Byrddiau cerrig, meddwl y mae y cymmeri Duw Amser i osod Llofruddiaeth ei Ffâb yn drwm ar Gydwybodau'r Llofruddion, naill a'i er eu Troedigaeth, neu eu Damnedigaeth. Ac onid ydyw resymmol gaffael o'r rhai hynny y wnaeth yr Ysgelerder erchyll hwn eu Gweithredoedd yn osodedig o flaen eu Hwyrnebau ar Lechau eu Calonnau. *Fel yr edrychont ar yr hwn a wanasant, ac hefyd y galaront am dan.* Zach. 12. 10. Dat. 1. 7.

4. Eithr ni osodwyd yr Offer hyn onid ar rai o'r Byrddau ac nid ar y *Dog* cyfan, i ddangos na chae'r cwbl ond rhai o'r rhai erchyll hyn Dru-garedd yr Arglwydd.

5. Ni ddylem ni gafattal y Byrddau hyn yn unig at Galonnau'r *Juddewon* gwaedlyd; tros ein Pechodau ni hefyd y bu efe farw. Am hynny y dy-lid gosod yr Offer hyn yn yr un modd ar ein Byrddau ni; a'r Arglwydd a'i gosodo hwynt yno er Daioni, fely gwelom Ninnau hefyd ein Gweithredoedd erchyll, ac y delom yn ostyngedig atto ef am Faddewant.

6. Yr oedd yr Offer hyn trwy eu bod wedi eu gosod felly ar y Byrddau yn y Deml, yn Gynhyr-fiad gwaftadol i bobl Dduw i Edifarhau; Canys cyn synyched ac y gwelent hwy yr Offer gwaed-lyd creulon hyn y dygid ar gôf iddynt, y modd y byddei i'w pechodau hwynt fod yn Achos o farwolaeth Crist.

7. Da y fyddai hefyd, pe bai'r Offer hyn wedi eu gosod bôn amser ar ein byrddau ni, tu ag at ein gwneuthur yn fwy gostyngedig am ein Pechodau ym mhob peth y welom, yn enwedig ar *Fwrdd* yr Arglwydd, pan y delom i fwyta ac

yfed ge
fod yr
od yn
w'ndy
yr yfo
Coffa a
hodau,
yr Ac
I der
lon hy
eu Ca
a'i peid
haiarn
Calon
Pin
Garre
ar W
Duw
y line
ryw
nj er

X

A

2 Ch
1.

Aur

2

gyw

ny a

Por

euth

yfed ger ei fron ef. Y mae yn ddiau gennyf,
fod yr Arglwydd Jesu yn rhoddi i ni amnaid ei
od yn disgwyl gwneuthur o honom ni felly, pan
w'n dywedyd, pan y Bwyttaoch o'r bara hwnnw,
e'r yfoch o'r cwppan hwnnw, *Gwnewch hyn er*
Coffa am danaf : er coffa i mi farw tros e ich pe-
rhodau, ac yn ganlynol, mae hwynt hwy oedd
yr Achos haeddedigol o Dywalltiad fy Ngwaed.

I derfynu, Cofied pawb oll, i fod yr Offer greu-
lon hyn wedi eu gosod ar Fwrdd [neu Lech]
eu Calonnau, pa un a'i bod hwy yn eu gweled
a'i peidio. *Pechod Juda a Scrifennwyd â phin o*
haiarn, âg Ewin o Adamant y cerfwyd ef ar lech eu
Calon : Jer. 17. 1.

Pin haiarn a wneiff Lythrewnau ar Fwrdd o
Garreg ; ac Ewin Adamant a wneiff Lythrewnau
ar Wydr. Am hynny yr ymadrodd hwn, y mae
Dduw yn hyspysu i ni, os esgeulu fwn ni ddarllain
y linellau hyn er ein Troedigaeth, y bydd i Dduw
ryw Ddiwornod eu darllen hwynt yn ein herbyn
ni er ein Damnedigaeth.

XLI. Ynghylch Canwyllbrennau'r Deml.

AC Efe a wnaeth ddeg Canwyll-bren Aur yn
ol eu portreiad, ac a'i gosododd yn y Deml,
pump, o'r tudebau, a phump o'r affwy.

2 Chron. 4. 7.

1. Y Canhwyll-brennau hyn a wnaethpwyd o
Aur, i ddangos eu Gwerthfawrogrwydd hwynt.

2. Hwyl a wnaethpwyd yn ôl eu portreiad, yn
gywain yn ôl Rheol vn gyffelyb i'r rhai hyn-
ny a wnaethpwyd yn y Tabernacl, neu yn ôl y
Portreiad y roddodd *Dafydd i Solomon* i'w gwn-
euthur wrtho ; Daliwch salw, i fod Cywrein-
rwyd

rwydd mawr yn y rhai hyn, ac anghenthaidd oeddi
fod hynny, fel y gallei Dynion weled na wasanae-
thiff pob peth yn lle Canhwyll-bren tretnus
Dduw. Ex. 25. 31, 32, 33, 34, 35, 36. 1 Chron.
28, 15, 16.

Fe ddywedir weithiau i fod y *Canhwyll-brennau*
hyn yn *dddeg*, weithiau *saith*, ac weithiau *un*. Yn
dddeg ymma, yn *saith* yn y *Dat.* 1. ac *un* yn
Zach. 4. *Ddeg*, sydd nôd o *Llofsegrwydd*, *Saith* yn
nôd o *Berffeithrwydd*, ac *Un* sydd nôd o *Undeb*.

Yn awr megis ag yr oedd y meini gwerthfawr
â pha rai yr addarnwyd y *Tŷ*, yn gyfgod o
Ddoniau Gweinidogaethawl: felly y Canwyll-
brennau hyn oeddent Gyfgod o *Eglwys* i'r Testa-
ment Newydd. Am hynny y dyweid efe, *Y saith*
Canwyllbren a welaisf, saith Eglwys ydynt *Dat.* 1.
12, 13. 20.

1. Y *Canwyllbrennau* oeddent yn y fan ymma
dddeg mewn rhifedl, i ddangos y byddai i Grist dan
y *Testament newydd* gaffael llawer o *Eglwys* *Ef-*
angylaidd. *A minneu, os dyrchafir fi, oddi ar y Llofaer,*
medd ef, a dynnaf bawb attaf fy hun; hynny yw
llaws mawr: *Cangys i'r unig, sef Eglwys y Testa-*
ment newydd, y mae llawer mwy o blant nag i'r
ben y mae iddi wr, sef Eglwys yr Juddewon.
Ioan. 12. 32. *Gal.* 4. 27.

2. Trwy fod y *Canwyllbrennau* wedi eu gosod
gerllaw'r *Nocau* a'r *Byrddau Cerrig*, yr oeddent
i ddangos i ni, Y byddai i *Eglwys* *Crist* ystyried yn
fawr. i Grist, er ei fod yn gyfiawn, etto farw
am ein pechodau: Er fod ei fuchedd ef yn ôl y
Gefraith, sanctaidd, er hynny i'n *Calonnau cerrig*
ni beri iddo ef farw. Ie, y *Canwyll-brennau* a
osodwyd yno, i ddangos i ni hefyd, y dylem edrych
yn *saith* ar y *Pechodau* y gwnaethom iddo ef farw

o'i plegid; Canys y Canwyll-brennau a ofodwyd ar y Byrddau hynny y gotodent yr offer, â pharai y lladdent yr Aberth, arnynt.

3. Y Canwyll-brennau hyn gwedi eu gwneuthur yn ol Portreid, a debygir i fod nid yn unig yn gywraint o ran Gwedd, eithr o ran Gwaith hefyd. Canys hwnnw yn *Exodus* ynghyd a'i Addurn a wnaethpwyd yn bendant o un Dalent o Aur, ysgatfydd i ddangos, na byddei i wir Anwylid Crist fod un Gronyn mwy, na gronyn llai, ond rhifedi cymrwys Etholedigion Duw.

Hyn ydyw Perffeithrwydd Crist, a'i Gyflawnder; un yn fwy neu un yn llai a wnelai ei Gorph ef yn afluniadd.

4. Y Canwyll-brennau oeddent i ddal y Goleu, ac i'w ddangos i'r holl dŷ; a'r Eglwys a ddylai oddef ei Goleuni ddisgleirio, fel y gwelont hwy oddiallan y llewyrch. *Mat. 5. 15, 16. Luc. 8, 16. Ben. 11. 33. 12. 35.*

5. I'r diben hwn y diwallwyd y Canwyll-brennau âg Olew yr oliwydden, cyfgod o'r Diwalliad hynny sydd gan yr Eglwys, fel y llewyrcho ei Goleuni, sef o'yspryd Grâs.

XLII. Ynglŷch y Lampau a berthynent i Canwyll-brennau'r Doml.

J'R Canwyll brennan hyn y perthynei amryw Lampau a'i Blodau a'i cnappiau; a Chron. 4. 21.

1. Y Lampau hyn oeddent Gysgodau o'r broffels honno y mae Aelodau'r Eglwys yn wneuthur o Grift, pa un a'i bod gan y cyfryw Aelodau Râs jachusol, a'i peidio; *Mat. 25. 1, 2, 3, 4, 5, 6.*

2. Yr oedd y Lampau hyn wedi eu haddurno â
Ghnappiau.

Chnappiau a *Blodau* i ddangos mo'r weddus hardd ydyw'r *Proffesiwr* hwnnw, ag fydd yn addurno ei *Broffes* â *Buchedd* ac *Ymarweddiad* gweddus.

3. Yr ydym yn darllain i fod gan y *Canwyll-bren* hwnnw yn *Zachariah* taith o *Lampau* yn perthynu ieddo a phadell o *Olew* auraid ar ei ben ef, ac y mae trwy *Bibellau* Aur yr oedd yr *Olew* hwn yn arllwys ei hun i'r *Lampau*, a'r cwbl, yn ddiammau fel y *Llewyrchei'r* *Lampau*. *Zach.* 4.

4. Crist gan hynny, yr hwn yw'r *Arch-offeiriad*, ac i ba un y perthyn daccu'r *Lampau*, fydd yn eu tacclu hwynt yr un ffynyd. Ond yn awr y mae dau fath o rai ag fydd yn dwyn *Lampau*, y fath ag fydd ganddynt *Olew* yn eu *Lampau* yn unig, a'r fath ag fydd ganddynt *Olew* yn eu *Lampau* a'u *Llestri* hefyd, ac y mae'r ddau yn perthynu i'r *Eglwys*, ac fe a'ogoneddir Crist ym mhob un o'r ddau. A hwy a gânt eu lle priodol yn y diwedd. Y sawl fydd ganddynt *Olew* *Grâs* yn eu *Calonnau*, yn gyftal â phroffes Crist yn eu dwylaw, hwy a gânt tyned i mewn gydag ef i'r *Briodas*; eithr y sawl a wuânt *Broffes* yn unig ac nid oes ganddynt *Olew* yn eu *llestri* a ffynniant yn ddrwg yn y diwedd. *Mat.* 25.

5. Am hynny, O tydi *Broffesiwr*! tydi *Ddygwr* *Lampau*! Gwilia ac edrych attat dy hun; nag ymfodlona dy hun â'r hyn yn unig a'th gynhalio mewn *Proffes*, canys hynny a ellir wneuthur heb *Râs* jachusol.

Ond myfi a'th gynghorwn di i fyned at *Aaron*, at *Grist*, *Trwyfwr* ein *Lampau*, a deisyf *Lonaid* dy *Llestr* o *Olew* ganddo ef (tef *Grâs*) i dymheredd'th *Galon*,, fel y byddo gennit, nid cymaint yn unig a'th gynhalio i synu yr awr hon

nd yn Nýdd Dyfodiad y Priodfab, pan y ddirodd
 awer o Lampau, ac y gadewir llawer o Bro-
 fesswyr yn y tywyll, Canys hwnnw a fydd i'r
 ytryw yn Ddiwornod galarus; *Lef. 24. 2.*
Mat. 25.

Y mae rhai nad ydynt yn chwennych Lampau
 ag olcw iddynt eu hunain, ac nid ydynt chwaith
 bodlon os tybiant eu bod yn eu gweled gan eraill.
 Ond rhaid yw i'r sawl fydd ganddynt, a'r sawl
 nid oes ganddynt, Lampau, a'r sawl a ddymunci
 diffodd goleu rhai eraill ymddangos ar fyrr i roddi
 yfrifi Dduw am eu holl weithredoedd; lleyno
 gwelant, pa beth ydyw caffael o honynt Olew
 yn eu Llestri a'i Lampau, a pha beth ydyw bod
 hebdo yn eu Llestri, er ei fod yn eu Lampau; a
 pha mo'r druenus ydyw bod yn ddrwg-ewyllysiol
 i'un o'r ddau. Eithr bydded hyn yn ddigonol y
 bydd hyn.

XLIII. *Ynghylch y Bara gosod ar y Bwrdd Aur*
yn y Deml.

YR oedd hefyd *Bara gosod* ar y Bwrdd Aur
 yn y Deml; *1 Bren. 7. 48.*

Y Bara gosod oedd ddeuddeg Teisen wedi
 ei wneuthur o beillied glân, dwy ddegfed ran oedd
 i bob teisen, a gosodwyd hwynt mewn trefn yn ddwy
 rhes ar y Bwrdd pur. *Ex. 29. 33. Lef. 8. 31.*
Ben. 24. 5. 6, 7. 8, 9.

1. Y Deuddeg teisen hyn, y debygwn ni, oeddent
 Gysgod o'r Deuddeg Llwyth tan y Ddeddf, a
 Phlant Duw dan yr Efengyl megis y maent yn
 cynddrychiolio eu hunain o flaen Duw, yn, a
 thrwy ei Ordinhadau, trwy Grist. Am hynny y
 dyweid yr Apostol; *O blegid nyni yn llawer ydym*

yn bara, &c. 1 Cor. 10. 17: Canys telly yr oedd y deuddeg teisen, er eu bod yn ddeuddeg, ac felly y mae Sainc yr Efengyl, er eu bod yn llawer. Felly ninnau, a ni yn llawer, y tym un Corph yn-
Hrist. Rhuf. 12. 5.

2. Eithr yr oeddent hwy yn Gysgod o'r wir, ac nid o'r gau Eglwys, Canys Ephraim yr hwn oedd ben y deg Llwyth yn eu Gwrthgiliad, a wrthodir megis teisen heb ei throï. Yn ddiau felly a'i gelwir yn deisen, felly gellir galw Eglwys gau yn Eglwys; ond efa elwir yn deisen heb ei throï megis gau-Eglwys nad yw wedi ei pharatoi Dduw, nag yn addas i'w gosod ar y Bwrdd Aur o'i flaen ef. Hof. 7. 8. 9.

3. Ar y Teisennau hyn, neu'r bara gosod y dodent Thus pur, fel yr oeddent yn sefyll ar y Bwrdd Aur, yr hwn oedd Gysgod o Aroglau peraid Sancteiddiadau'r Ysryd glân, yr hyn y mae Paul yn arwyddocau, pan y dyweid efe y byddai Offrymmiad y Cenhedloedd yn gymmeradwys wedi ei Sancteiddio gan yr ysryd glân Rhuf. 15. 16.

4. Yr oeddent i'w gosod ar y Bwrdd pur yn newydd ac yn dwym; i ddangos i fod Crist yn ymhyfrydu yng Hymdeithias y Creadyn newydd, gwresflog. Gofiais di, Caredigrwydd dy feungedid pan oedd Israel yn fachgen mi a'i cerais ef. Dynion ar ei Dychwehiad cyntaf, ydynt gyffelyb i deisen wedi ei phobi yn dda, ac newydd gymmeryd allan o'r Ffwrn. y maent yn dwym, ac yn aroglu'n beraidd, yn enwedig pan, a hwynt yn dwymion, y dodant arogl-darth arnynt. Jer. 2, Hof. 11.

5. Pan y byddai'r bara gosod yn heneiddio ac yn llwydo hwy a'i cymmerent ymmaith ac a ofodent un newydd twym yn ei le, i ddangos nad

gan Dduw ond ychydig o Ddyfyrwch yng-
Wafanaeth ei bobl ei hun, pan yr heneiddio ac y
Wafaso eu Dyledfwyddau. Am hynny y symmud-
odd efe ei Eglwys hen ddiflas o'r Juddewon oddi
er ei fron, ac a ofododd yn ei lle ar y Bwrdd aur,
Eglwys wreslog y Cenhedloedd.

6. Yr oedd y Bara gosod trwy ei symmud a'i
newyddu'n fynych, i fod yn wastad ger bron yr
Arglwydd yn ei dŷ, i ddangos i ni, y bydd gan
Dduw o amser i amser, cyd ag y byddo'r Ordinha-
u mewn ymarfer, Bobl newydd wreslog o Sanctaidd i'w addoli.

7. Aaron a'i Feibion oedd i swytta'r hen fara
gosod, i ddangos pan y byddo seintiaa byw yn y byd
ychydig ag y byddo bywyd yn fuddiol iddynt; a
han nas gallont wneuthur ychwaneg o Wafa-
naeth i Dduw yn y Byd, y cânt eu derbyn gan
esu Grist, ac y bydd megis Bwyd a Diod iddo
eu hachub bwynt o'i holl Anheilyngdod.

8. Y Bara gosod newydd oedd i'w ofod ie ar
Sabbath ger bron yr Arglwydd, i ddangos gyda
fath Wresogrwydd Cariad a ferchiadau y
ylei Gweision Duw neflau at ei Bresenoldeb ef ar
Ddydd Sanctaidd.

XLIV. Yngkylch y Psaltringau (neu'r Goseilau a berthynai i Ganuallbrennau a Lampau'r Deml.)

MEgis ac yr oedd Carawyll-brennau a Lampau,
felly yr oedd Psaltringau hefyd wedi eu
paratoi iddynt yn Nhempl yr Arglwydd.
A'r Psaltringau oeddent o Aur coeth i Bren-
50.

Gwasanaeth y Psaltringau ydyw trwiso y
Lampau

Lampau a'r *Canwyllau* fel y llewyrcho e
Goleuni yn ddisgleiriach.

2. Y *Pfaltringau*, chwi wyddoch ydynt rai a
sydd yn cnoi, ac yn cyngwascu, eithr arferw
hwynt yn dda, hwy a fyddant nid yn unig y
llefiol i'r neb a fo oddisewn i'r tŷ, eithr i'r Goleun
hefyd.

*Chwi a ofynnwch ysgatfydd o ba beth yr oedd
Pfaltringau yn Gysgod?*

Atteb. Os Rhysedd ein Diriedi ni ydyw pan
nau'r Canhwylau [truss;] yna'r *Pfaltringau* ydynt
y *Sennau*, y *Ceryddon* a'r *Cynghorion* a ordeiaiod
Crist i fod yn ei dŷ er daioni; neu fel y mae g
yr Apostol, er Addoliaeth i ni; ac y mae *Paul*
ysgatfydd yn cyffelybu at y rhai hyn, pan yw
gorchymmyn i *Ditus*, argybaeddi'r *Cretiaid* y
hym, fel y byddent jach yn y *Ffydd*. Tit, 1. 12. 13.

Rhaid oedd iddynt arferyd *Pfaltringau* r Deni
i daccu eu *Canwyllau* â hwynt os na oleuant y
jawn. Am hynny yr oedd y *Pfaltringau* hyn o wa
fanaeth mawr yu *Nheml Dduw*; yn unig, fel y
dywedais, yr oedd rhaid ei harferyd yn ddoeth.

Nid yw gymmwys i bob ffâl arfer y *Pfaltringau*
wrth neu o gwmpas y *Canwyllau*, rhag iddynt eu
diffodd yn lle gwella eu *Goleuni*. Am hynny y
mae *Paul* yn gorchymmyn y neb fydd *Yspryd*
ei wneuthur. Gal. 6. 1.

Fy Rheffwm a ddyweid i mi, os arferaf y
Pfaltringau hyn megis ag y dylem, i fod yn rhaid
mi nid yn unig ymgais i gymmeryd ymmaith y
babwren afreidiol, eithr gwneuthur, hefyd
felly, fel ag y gweliheir y *Goleuni*; yr hyn yntu
a wneler, os, fel y dyweid yr Apostol, yr arferaf doster
er Adeilad, ac nid er Dinistr. 1 Cor. 5. 4. 5.
2 Cor. 13. 10.

Onis gelwir iaith Eglwys *Asia* tan Enw Can-
wyll-brennau ? A pha ham Canwyll-brennau, os
nad oeddent i ddal y Canwyllau ? Pŷaltringau i
drwyfio eu llewyrch â hwynt. A Christ yr hwn
ydyw'r gwir *Aaron* yn y Ceryddon y roddodd efe
i'r Eglwys hynny, gan eu cyffelybu at y *Pŷaltring-*
au hyn, a'i gwnaeth, fel y llewyrchei eu Goleuni
yn fwy disglair. *Dat. 2. a'r 3. ben:*

Am hynny fel yr oedd efe yn eu harferyd hwynt,
yr oedd yn gwlis rhag iddo leihau eu Llewyrchi.
Canys fel yr oedd efe yn trwsio'r Lampau hyn
yn wastadol, yr oedd er hynny yn cyfluro yr
hyn y welai a lewyrchei, os cymmorthid. Y *ba-*
bwyren yn unig a dorrei efe ymmaith.

Yn y modd hyn gan hynny y daeth efe attynt
hwy â'r Pŷaltringau hyn yn ei law, ac a-drwsiodd
eu Lampau a'u Canwyllau *Dat. 2. 4. wers. 20:*
Ben 3. 2. wers. 15:

Hyn a ddylei ddyt i *Gwainidogion*, i ba rai y
perthyn, tan Grist, i arferyd y Pŷaltringau, yn
jawn, Gosodwch at y babwyren, ac nid at y
Ganwyll, yn eich holl fwgythion a'ch Cynghorion;
Na thynnwch bennau eich Lampau o randial
dirgel, ond o ran bwriad i gynhyddu Grâs a
Doniau mewn Eglwys. feily y mae ein Harglwydd
yn dywedyd iddo efe wneuthur wrth arferyd y
Pŷaltringau hyn o gwmpas y Canwyll-brennau: Y
sawl yr wyf yn garu, medd ef, *yr wyf yn eu*
hargyhoeddi ac yn eu ceryddu: am hynny bydded Zet
gennit, ac edifarba. *Dat. 3. 19.*

I Ddiweddu, *Wiliedyddion*, Gwiliwch, ac na odd-
efweh i bennau'ch Canwyllau [Snuffs] fod yn
rhy hir, ac na thynnwch hwynt ymmaith a'ch
Byfedd neu ymresymiadau cnawdol, eithr â chyn-
ghorion duwiol, &c. Arferweh eich Pŷaltringau yn
rhadlawn

rhadlawn, attaliwch Ddrygioni, a maethwch Ri-
weddau da, felly yr arferwch hwynt yn dda, ac
y llewyrcha eich Goleuni er Gogoniant i Dduw.

XLV. *Yngbyleb y Cafnau ag oedd gyd â'r Gefeilau
yn y Deml.*

MEgis ag yr oedd Gefeilau, felly yr oedd
hesyd Gafnau yn y Deml. *A hwy hesyd
oeddent o Aur coeth.* Exod. 25. 28. Ben. 37.
23. Num. 4. 9. Y Cafnau oeddent y rhai y
golodent bennau'r Canwyllau pan o'i tynnent,
ynddynt, ac ym mhâ rai y dygid hwynt allan o'r
Dectl. Hwy gan hynny, megis yr Efeilau ydynt
o wasanaeth mawr yn Nheml Dduw.

1. Ganddynt hwy y Cedwir llawr aur y Deml
rhag eiddwyno â phennau'r Canwyllau.

2. Hwy hetyd a gadwant ddwylo glân y sawl
a addolant yno rhag cael ei nyrrdo.

3. A hwynt hesyd y cyfarfengir Darewiant pen-
nau'r Canwyllau ebrwyddaf yn y Deml, ac yn
ganlynol, y cadwir Trwynau y rhai a addolent yno,
rhag cael eu Sarhau.

Pennau Canwyllau, fel y gwyddoch, ydynt be-
thau ag sydd yn dwyno, yn drewi, ac yn ffeiddo: am
hynny rhaid i ni wilied na chyffwrddont â'r llawr
hwn yr ym yn rhodio arno, na dwyao'r dwylaw
yr ydym yn godi i fynu at Dduw, pan y delom
i'w addolief. Eithr pa fodd y gwnawn hyn, onid
arwy eu cymmeryd ymmaith â'r Pfastringau, a'i
dodi yn y Cafnau hyn?

Rhai a dynant ben y Ganwyll a'i bysodd, ac
hesyd a'i taflant wrth eu traed, ac a ddiwynant
Lawr Tŷ Sarc'taidd Duw, ond fynychaf x mae'r
Cyfryw

gytryw yn ymlösgi yn gyftal ag ymddiwyno eu
 unain. *Eithr onid ydyw yn gywilydd i Dda'n i halogi
 i hun a'r bai hwnnw y mae yn ceryddu eraill o'i
 blegid?* Bydded i ni gan hynny, trâ bô'm yn
 ymmeryd ymmaith amhyredd rhai eraill, *gasâu
 â'r Wisc a fo wedi diwyno gan y Cnawt*, ac ym-
 egnio i ddwyn ymmaith y fath fudredd â'r *Casnau*
 allan o Deml Dduw.

Casnau, meddych, *pa beth y lynt?*

Mi atebaf, Os Pechodau ydyw pabwyrâu neu
 teonau'r Canwyllau, a Cheryddon a Chynghorion
 y *Pfaltringau*, yna myfi a debygwn mae Edi-
 feirwech, neu o ddiffyg hwnnw, *Thufferâu'r Eglwys*
 a ddylei fod y *Casnau*.

O herwydd pa ham, *Elisfeirwech* a elwir yn Râs
 ag fydd yn glânha'u yn yr *Eglwys*, a *Dywigwyr yr*
Eglwys yn rai ag fydd yn corthu allan yr hân lefain,
 a'i wneuthur yn does newydd. 1 Cor. 5. 7. 2 Cor.
 7. 11.

Och! pe byddei'r *Casnau* hyn yn cael eu har-
 feryd yn fynychach yn yr *Eglwys*; Nî byddei'r
 Bydredd hwn i halogi byfedd un arall megis ac y
 mae. Ac ni halogid mo Deml Dduw 'ehwaith
 â'r Pabwyrâu hynfel ag y mae.

Och! Pabwyrâu'r Canwyllau wedi eu tynnu
 ymmaith, ydynt yn gorwedd ar Lawr y Deml, ac
 yno a ddrewant, ac a ddiwynant y traed a'r dwylo,
 ie galwad ac ymarweddiad Addolwyr y Deml;
 e'r Anurddiad Crefydd, a gwneuthur Addolad
 Crefyddol o ychydig Bris gydâ Dymion. A'r cwbl
 meddaf, o ddiffyg dwys aifer y *Pfaltringau* a'r
Casnau hyn yno.

Ie Onid ydys yn diwyno *Eglwys* cyfain yn
 awr â'r Pabwyrâu hynny a dynnwyd ymmaith
 er ys-talm, a'r cwbl oll o ddiffyg arferyd y *Casnau*
 hyn,

hyn, yn ôl Gorchymyn yr Arglwydd. Canys Gwybyddwch nad ydyw Ceryddon a Chynghorien ond o ychydig ddefnydd, lle na byddo *Edifeirwch* a *Barnau'r* Eglwys yn gyflylltedig â hwynt. Pan y byddo'r Gweinidogion yn arferyd y *Pfaltringau*, ie ddy lei'r bobl ddal y *Casnau*.

Pan y deicyno *Ceryddon* am bechod ar Galonnan edifeiriol, yno y bydd gwaith hardd yn yr Eglwys. Yna y pabwyrâu nid yn unig a dynnir ymmaith, eithr hefyd a ddygir allan o Deml Dduw yn weddaidd, &c.

Ac yn awr yr Addoliad a'r Addolwyr a ddifeiriânt fel Aur. *Cerydd-wr doeth, i'r Clud a wranaaws, fydd fel anwyl-dlws euraid, a gwisf o Aur rhagerol.*

Gweinidogion, i chwi y perthyn arferyd y *Pfaltringau*, ac i ddyfscu'r Bobl i ddala'r *Casnau* yn jaw'n, *Act. 20. 20, 21. 1 Tim. 4. 2.* fe ddylid torri pennau ein Canwyllau yn synych â'r *Pfaltringau*; onide ni lewyrcha ein Goleuni, befyd ein Canwyll a doddifff ymmaith yn ofer: Attolwg gan hynny, chwi Wyr Duw, Edrychwch yn ofalus at eich pobl: torrweh bennau eu canwyllau fel y bont yn gofyn; eithr gochelwch wneuthur hynny â'ch dwylo gwynion. Brycheuyn bychan arnoch chwi a welir o hir bell. Edrychwch hefyd na adawoch mo honynt mewn un lle onid yn y *Casnau* hyn, fel y byddo'r Deml yn lân oddiwrthynt.

Gwnewch â phennau'r canwyllau, megis y gwna Rheol-wraig dda â'r Llyffant a gaiff hi yn ei Gardd. Hi a gymmer Fforch neu Efeil, ac a'i teiff â hi dros y clawdd. Taffweh hwynt ymmaith meddaf, ig Ofn, Zêl, gofal, a Dial, ac hefyd a foriant dirtawr: (*2 Cor. 7. 11.*) ac yno eich Heglwys, eich ymarweddiad, eich byfedd, a'r

cwbll a

XL.

YR

yr A

2. I

wyll-b

3.

Wafar

hynny

Iba

bren ?

Att

Allor

Dem

gynta

wyd

goleu

Ac

Tân

hyn g

yr A

Cany

r L

24,

Lam

Can

a wn

efe e

glwy

rwbl a gedwir yn wyn ac yn lân.

XLVI. Ynghylch y Gefeilau aur a berthynent i'r Deml.

YR oeddd hefyd yn arferyd yn y Deml gynt *Efeilau Aur.. i Bren. 7. 49.*

1. Y Gefeiliau hyn a arferent o gwmpas yr Allor i drefnu'r tân yno.

2. Llwy a'u harferent hefyd o gwmpas y canwyll-bren, ac am hynny a elwir *Ei Efeilau ef.*

3. Yr oedd ysgattydd Efeiliau at bob un o'r ddau Wafanaeth hyn, eithr y Gair sydd ddifftaw ynghylch hynny.

I ba bwrpas eu harferent o amgylch y Canwyll-bren ?

Atteb. I gymmeryd tân Sanctaidd oddiar yr Allor i oleuo'r Lampau âg ef. Canys Tân y Deml oedd dân sanctaidd, y tath a gynnwyd gyntaf o'r Nefoedd, ac wedi ei ennyn, a gynhaliwyd gan yr Offeiriaid, ac oddiwrth hwnnw y goleuwyd y Lampau. *Lef. 9. 24. 2Chron. 7. 1.*

Ac nid oedd chwaith dan boen Marwolaeth, un Tân arall i'w arferyd yno. *Lef. 10. 1.* Y Gefeiliau hyn gan hynny a arferid i gymmeryd y Tân oddiar yr Allor i oleuo'r Lampau, a'r Canwyll-brennau; Canys i Aaron y perthynei dacclu'r Goleu, a thrwsio'r Lampau o hwyr hyd foreu bob amser *Exod. 40. 24, 25. Lef. 24. 2, 3. Num. 8. 3.* Pân oleuech y Lampau, trefna a goleua'r Saith Lampau ar gyfer y Canwyll-bren pur ger bron yr Arglwydd. Ac Aaron a wnaeth felly: Ar gyfer y Canwyll-bren y goleuodd efe ei Lampau ef; megis y Gorchymynnodd yr Arglwydd wrth Moles:

Pa beth a wnawn â Lampneu Ganwyll-bren
os ni byddant wedi eu goleuo ? a pha fodd
Goleuir hwynt heb Dân ? a pha fodd y codw
farworion i'w goleuo, os na bydd gennym Efeil yn
barod at y defnydd hynny ?

A'r Gefeiliau hyn y codid Tân hetyd oddiar y
Allor i'w ofod yn y Thufferau i losgi'r Arogl—darth
âg ef, ger bron yr Arglwydd. Am hynny y
oedd y Gefeiliau o Wafanaeth mawr yn Nheml yn
Arglwydd. *Eithr o ba beth yr oeddent yn Gyfgod ?*

Yr Allor oedd Gyfgod o Grift, y Tân o'r Y
pryd glân ; a'r Gefeiliau oeddent Gyfgod o'r
llaw Sanctaidd hwnnw o Râs Duw â pha un y
cymmerir y marw rion, neu amryw Genhadiadau
a Doniau'r Yspryd glân hwn, ac a'i rhoddir i'r
Eglwys, ac i'w Haelodau, er ei Llefnâd yn y Byd
hwn.

Nyni a wyddom mae yn lle Byfedd yr arferir
Gefeiliau, Am hynny Gefeil Aur Aaron oedd yn
Gyfgod o fysedd aur Crist. *Can. 5. 14. Esaya*
ddyweid, i un o'r seraphiaid ehedeg attâ, ac yn ei
Llaw Farworn a gymmerasai efe oddiar yr Allor mewn
Gefeil. Ymma y gosodir y Gyfgod a'r hyn y
oedd yn gyfgodi ynghyd, sef yr Efail a'r Llaw
(*Esay. 6. 6.*) Eithr y mae'r Prophwyd *Ezekiel*
wrth grybwyll am yr unrhyw bethau yn gadael
heibio'r Gyfgod, sef yr Efail, ac yn fiarad yng-
hylch y Llaw Sanctaidd yn unig. *Ac efe â lefarodd*
wrth y Gŵr a wisgafid â lliain, ac a ddywedodd, dda
i mewn rhwng yr Olwynion, hyd tan y Cerub (lle'r
oedd y Drugareddta yn sefyll, lle'r oedd Duw yn
preswyllo, Exod. 2. Psal. 8. 1.) a llaw dy dda
o farwor tanlyd, oddi rhwng y Cerubiaid. Ezek. 10.

Fel hyn y gwelwch ein Gefeiliau Aur ni wedi
eu newidio yn Law aur ; yn llaw aur

y Gŵr a wiscafïd a lliain hwn yw Jêſu
Griſt, pa un ar ei Eſcynnïad a dderbyn-
nodd oddiwrth Dduw'r Tâd yr Yſpryd mewn pob
Cyflawnder, i roddi, fel y gwelei ei Dduwiol
Ddoethineb ef oreu, yr amryw farworiôn neu
Ddonïau o hono i'w Eglwys er ei Ogonïant ef, a'i
Hadeiladaeth hithau. *Mat. 3. 11. Mat. 2.*

Ar y Llaw hon hefyd, y goſodir y Tân ſanc-
taidd hwn yn ein *Thufferau*. Y llaw hon hefyd a
gymmer y Marworyn i gyffwrdd â Gwefuſau
y Gweinidogion fel y gwreſſïgo eu Geimiau
megis tân : a thrwy'r llaw hon y rhoddir yr Yſpryd
i'r Eglwyſi, megis Adſeriadau o'u Gweddiad
ſantaidd, *Luc. 11. 1, 2; Rhuf. 8. 26: Data.*
8. 5.

Yr oedd yn gymmys i drefnu'r Tân yn y Deml
a Gefail Aur, eithr yr Yſpryd glân trwy'r llaw aur
o Râs Criſt, am hynny a all ei drefnu yn ddoeth,
yn ol fel y mae Dynïon a moddïon wedi eu goſod, a
gwneuthur yr hyn tydd i'w wneuthur yn yr eglwyſi.

Am hynny eſe a chwanega ; Ac un Cerub a
eſynnodd ei Law, oddi rhwng y Cerubiad, i'r Tân,
yr hwn oedd rhwng y Cerubiad ; ac a gymmerth, ac
a roddodd beth yn nwylo'r hwn a wiscafïd a lliain :
yntef a'i cymmerodd, ac a aeth allan. *Ez. 10. 7.*

A'r llaw hon gan hynny, ie â llaw'r Gŵr hwn,
y doſparthir Marwor yr Allor, i'r Lampâu, i'r
Canwyll-brennau, i'r Thufferau ac i Wefuſau
Gweinidogion, yn olei Ewyllys da ei hun. A'r
Gefailïau yn y Deml oeddent gyſgod o hyn oll.

XLVII. *Ynghylch Allor yr Arogl-darth yn y Deml.*

Allor yr Arogl-darth a wnaethpwyd gyntaf i'r Tabernacl, a honno o Goed Sittim, eithr hi a wnaethpwyd i Deml Cedar ac a'i golodwyd hi o flaen y Wahan-len sydd wrth Arch y Dyfiolaeth, o flaen y Drugareddfa sydd ar y Dyfiolaeth, sef, wrth ddrws y Sancteiddolaf, ond nid oddisewn. A'r Offeiriad oedd i gyrchu attibob boreu, yr hyn ni's gallei wneuthur at y sancteiddolaf. Ym mhellach, pan yr elei i wneuthur Cymmod, yr oedd efe i gymmeryd tân oddiar yr Allor honno, i losci'r Arogl-darth o fewn y lle Sanctaidd: *Ex. 30. 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10: Lef. 16. 18,*

1. Fe'i galwyd hi yn Allor aur o herwydd ei bod wedi ei gwisgo *âg aur pur*. Nid oedd yr Allor hon i aberthu'r *poeth-offrwm* arni, megis yr oedd yr Allor brës, *nag yehwaith y bwyd-offrwm*, na'r *Ddiad-offrwm*. ond i losci'r *Arogl-darth* arni, *adn. 7.* pa Arogl-darth oedd Gysgod o'r Dawn o Weddi: *Psal. 141. 2.*

2. Nid oedd yr Arogl-darth, neu'r hyn a elwid yn *Arogl-darth yn y lle hyn*, yn syml, eithr yn gymmyscedig o *amryw Lysiau peraid, sef, Stael, ac Onycha, a Galbanum*; y tri hyn; ac a allant ateb i'r tair rhan hyn o Ddyledswydd, sef *Gweddi, Ymhiliad ac Eiriolaeth*: *Exod. 30. 34-35. 36, 37. Ben. 37. 9. i Tim. 2. 1.*

3. Yr Arogl-darth hwn oedd i'w losci ar yr Allor bob boreu, sef ar yr Allor honno a elwid *Allor yr Arogl-darth*, yr hon oedd o flaen y Wahanlen, i ddangos mac'n dyledswydd ni ydyw bob boreu

offrwm ein Gweddian i Dduw trwy Jesu Grist o
 flaen y Wahanlen: hynny yw, o flaen porth y
 Nefoedd, ac yno l ofyn, cefio a churo am yr hyn
 fydd arnom ddiffyg, yn ôl y Gair. *Lac. 11. 2, 10,*
11, 12.

4. Yr Arogl-darth hwn oedd i'w gynnu bob
 boreu, i ddangos y modd y mae eise yn parhau i eirioli
 trofom, ac hesyd i fod pob gwir foliant o eiddo dyn-
 ion i Dduw trwy weithrediad, adnewyddol Weith-
 rediad yr yspryd sanctaidd ar ein Calonau.
Rhuf. 8, 26.

5. Arogl-darth, fel y gwelwch, a wnaethpwyd
 o Lyfiau peraid, y fath ac oedd y Gwm, ac
 felly yn hawdd ganddynt losci tan fygu, i ddan-
 gos mae nid oer a diflas, eithr twym a gwressfog
 ydyw'r Weddi, sy'n deilliaw oddiwrth Yspryd
 Ffydd a Grâs. *Zech, 12. 10. Jer. 5. 16.*

6. Mwg yr Arogl-darth hwn oedd beraidd a
 Sawyrus; yn debyg i Fygdarthiad hyfryd: i ddan-
 gos mo'r hyfryd a chymmeradwy ydyw ffrwl allais
 Gweddi unjawn i Ffroenau'r Duw byw, o herwydd
 ei fod yn deilliaw o Galon ddryllig; *Psal. 51.*
17. Can. 2. 14.

7. Yr oedd yr Arogl-darth hwn i'w offymnu
 ar yr Allor Aur, i ddangos nad oes un Weddi yn
 gymmeradwy, onid yr hon a gyfeirir at Dduw, yn
 Enwei. Fâb sanctaidd bendigaidd ef a'n Hiachaw-
 dwr ninnau. *1Pet. 2. 5. Heb. 13, 15.*

8. Hwyl a Orchymynnwyd i Arogl-darthu ar
 yr Allor hon bôb boreu, i ddangos nad yw Duw
 un amser yn blino ar Weddian duwiol ei Bobl.
 Fe ddangosiff hefyd i fod gennym achos beunydd
 i fyned at Dduw am Gynnorthwy newydd o'i Râs,
 i'n dwyn trwy'r Bvd drygionus hwn.

9. Yr Allor hon, er ei bôd yn sefyll o'r ta
 alian

allan i'r *Wahanlen* sydd i'n dyscu ni i fyw trwy Ffydd, ac i arferyd Enw Crist, megis o'i gwelom yn grybwylledig yn y *Deml* gyntaf; oedd er hynny wedi ei gosod cyn agosod at y Sancteiddiolaf, fel y gallei Arogliaid y Mwg fyned yno, i ddangos nad pellder lleoedd a all attal sain Gweddi gywir oddiwrth ein Duw, Duw'r Nefoedd: eithr y bydd hôff ganâd yr hyn a ofynnem iddo yn ol ei Air.

Yr oedd hi yn sefyll, meddaf, gerllaw'r *Wahanlen*, gerllaw'r Sancteiddiolaf; a'r hwna arogl darddhei yno, a ddynessei at Dduw. Am hynny y *Psalmydd*, pan y mae'n sôn am Weddio, a ddyweid, *Da yw i mi nesaau at Dduw*, Psal. 73. 28. Heb. 10. 22.

10. Yr oedd yr Allor hon wedi ei gosod yn llyn, yn wnebu'r Allor o fewn y *Wahanlen*; i atgoffa i ni, y cedwir y Gyfraith yno rhag ein niweidio: i beri i ni wybod hefyd, i fod y Drugareddfa oddiarnodd ar yr Arch, ac i fod Duw yn eistedd arni â'i Bardwn yn ei Law i'n hachub. O! Pa bethau llafarus ydyw Ffigurau Cysgodau a Darnuhegion, pe bai gennym ond llygaid i weled, a chlustiau i glywed!

Yr hwn gynt a ddynessei at yr Allor âg Arogl-darth yn addas (ag ele a wnai felly, pan y nesaui trwy *Aron* ei Arch-Offeiriad) a ryngel fodd i Dduw: pa faint mwy y Cawn ni Dderbyniad o'n Personau a'n Gweddïau, a Chanjat-hâd o'r hyn sydd arnom ddiffyg, os yn ddiau y deurn fel y dylem at Dduw, trwy Jesu Crist.

Eithr gochelwch nesaau o honoch at Allor arall, na dyfod ychwaith â thân diethr, canys petbau peryglus ydynt, ac yn peri'r Addolwyr golli yr hyn a synnent swynhau. Ond ychwaneg o hyn yn y bennod nesaaf.

XLVIII. *Ynghylch y Thusserau Aur oedd y Deml.*

YR oedd hefyd yn y Deml Thusserau Aur, a'r fâth oeddent ag y berthynai Naill ai i Feibion *Lefi* yn gyffredinol, neu ynteu i *Aaron* a'i Feibion yn enwedigol; *Num.* 6. 16. 17, 18.

Thusserau'r *Lefiaid* oeddent Gysgodau o'n rhai ni, eithr Thusser *Aaron*, oedd Gysgod o un Crist.

Y Thusserau fel y crybwyllwyd - eufus, oeddent at y Defnydd hyn yn y Deml, sef i ddal y Tân Sanctaidd ynddynt, ar ba un yr oedd yr Arogl-darth i'w gael ei losci ger bron yr Arglwydd; *Lef.* 10. 1.

Y Thusserau hyn oeddent Gysgodau o Galonnau. Un Auraidd *Aaron* oedd Gysgod o Galon auraidd Crist, a Thusserau'r *Lefiaid* oeddent Gysgodau o Galonnau Addolwyr eraill.

Y Tân hefyd a osodwyd ynddynt oedd Gysgod o'ryspryd hynny, trwy'r hwn yr ydym yn gweddio: a'r Arogl-darth a loicid arno, yn Gysgod o'n Dymuniadau ni.

Am Thusser Crist yr ydym yn darllain yn *Date.* 8. Yr hon fydd yn llawn bob amser o Arogl-darth, hynny yw, o Eiriolaeth gwaftadol, pa un y mae ele yn offrymmu i Dduw trosom, ac oddi wrth ba un hefyd y mae'n codi yn waftadol Gwm-mwl o'rogi, eraidd, yn gorchguddio'r drugareddfa, *Lef.* 16. 13. *Heb.* 7. 25. *Date.* 8. 3. 4.

Ond iddywedyd am Thusserau a Tân ac Arogl-darth yr Addolwyr, canys er eu bod hwynt oll wedi

allan i'r Wahanlen sydd i'n dyscu ni i fyw trwy Ffydd, ac i arferyd Enw Crist, megis o'i gwelom yn grybwylledig yn y Deml gyntaf; oedd er hynny wedi ei gosod cyn agosod at y Sancteiddiolaf, fel y gallei Arogliaid y Mwg fyned yno, i ddangos nad pellder lleoedd a all attal sain Gweddï gywir oddiwrth ein Duw, Duw'r Nefoedd: eithr y bydd hôff ganddo yr hyn a ofynnem iddo yn ol ei Air.

Yr oedd hi yn sefyll, meddaf, gerllaw'r Wahanlen, gerllaw'r Sancteiddiolaf; a'r hwn a arogl-darthei yno, a ddynessei at Dduw. Am hynny y *Psalmydd*, pan y mae'n sôn am Weddïo, a ddyweid, *Da yw i mi nessau at Dduw*, Psal. 73. 28. Heb. 10. 22.

10. Yr oedd yr Allor hon wedi ei gosod yn llyn, yn wnebu'r Allor o fewn y Wahanlen; i atgoffa i ni, y cedwir y Gyfraith yno rhag ein niweidio: i beri i ni wybod hysyd, i fod y Drugareddfa oddiarnodd ar yr Arch, ac i fod Duw yn eistedd arni â'i Bardwn yn ei Law i'n hachub. O! Pa bethau llafarus ydyw Ffigurau Cysgodau a Darnuhegion, pe bai gennym ond llygaid i weled, a chlustiau i glywed!

Yr hwn gynt a ddynessei at yr Allor âg Arogl-darth yn addas (ag efe a wnai felly, pan y nessau ei trwy *Aaron* ei Arch-Offeiriad) a ryngel fôdd i Dduw: pa faint mwy y Cawn ni Dderbyniad o'n Personau a'n Gweddïau, a Chanjaſ-hâd o'r hyn sydd arnom ddiffig, os yn ddiau y deirwn fel y dylem at Dduw, trwy Jesu Grist.

Eithr gochelwch nessau o Honoch at Allor arall, na dyfod ychwaith â thân dieithr, canys pethau peryglus ydynt, ac yn peri'r Addolwyr golli yr hyn a fynnent swynhau. Ond ychwaneg o hyn yn y bennod nessaf.

XLVIII. *Yngblych y Thusserau Aur oedd y Deml.*

YR oedd hefyd yn y Deml Thusserau Aur, a'r fath oeddent ag y berthynai Naill ai i Feibion *Lefi* yn gyffredinol, neu ynteu i *Aaron* a'i Feibion yn enwedigol; *Num. 6. 16. 17. 18.*

Thusserau'r *Lefaid* oeddent Gysgodau o'n rhai ni, eithr Thusser *Aaron*, oedd Gysgod o un Crist.

Y Thusserau fel y crybwyllwyd - eufus, oeddent at y Desnydd hyn yn y Deml, sef i ddal y Tân Sanctaidd ynddynt, ar ba un yr oedd yr Arogl-darth i'w gael ei losci ger bron yr Arglwydd; *Lef. 10. 1.*

Y Thusserau hyn oeddent Gysgodau o Galonnau. Un Auraid *Aaron* oedd Gysgod o Galon auraid Crist, a Thusserau'r *Lefaid* oeddent Gysgodau o Galonnau Addolwyr eraill.

Y Tân hefyd a osodwyd ynddynt oedd Gysgod o'ryspryd hynny, trwy'r hwn yr ydym yn gweddio: a'r Arogl-darth a loscid arno, yn Gysgod o'n Dymuniadau ni.

Am Thusser Crist yr ydym yn darllain yn *Data. 8.* Yr hon fydd yn llawn bob anfer o Arogl-darth, hynny yw, o Eiriolaeth gwaftadol, pa un y mae eie yn offrymmu i Dduw trosom, ac oddi writh ba un hefyd y mae'n codi yn waftadol Gwm-mwl o arogl auraid, yn gorchguddio'r drugareddfa, *Lef. 16. 13. Heb. 7. 25. Data. 8. 3. 4.*

Ond ddywedyd am Thusserau a Tân ac Arogl-darth yr Addolwyr, canys er eu bod hwynt oll wedi

eu gosod tan un Rheol; sef i fod yn ol Cyfraith, ch
hynny yn lynch fel yr oedd yr Addolwyr, felly yr
oedd y Thusserau, y Tân, a'r Arogl-darth.

1. Am hynny y ddau can Thusser a deg a deu-
gain â pha rai yr offrymmodd *Corah* a'i Gyfeillion
a elwir yn *Thusserau Pechaduriaid*. Canys hwy
a ddaethant a Chalonnau drwg, yr amser hwnnw
losci Arogl-darth ger bro yr Arglwydd. *Num.* 16.
17. 37.

2. Drachefn, megis ag y galwyd Thusserau y
Dynion hyn yn Thusserau Pechaduriaid, ganddan-
gos iddynt hwy ddyfod ar yr amser hwnnw
Chalonnau drwg, felly'r Tân oedd yn Thusserau
Nadab ac *Abihu* a elwir yn *Dân dieithr*, yr hwn
ni orchymynodd Duw iddynt. *Lev.* 10. 1.

3. Y Tân dieithr hwn, oedd Gysgod o'r *Yspryd*
dieithr hwnnw, ag oedd yn erbyn yspryd Duw,
yn a thrwy ba un, er hynny i gyd, yr anturia-
rhai i gyflawni Addoliad i Dduw:

4. Drachefn, megis ag y gelwir y Thusserau hyn
yn *Thusserau Pechaduriaid*, a'r Tân hwn yn *Dân*
dieithr; felly hefyd y gelwir Arogl-darth y cyfryw
yn *ddieithr*, ac a ddywedir i fod yn *Thusserau*
i'r Arglwydd. *Exod.* 30. 9. *Ezay.* 1. 13. *Ben.*
66. 3.

Fel hyn y gwelwch i fod Thusserau, Tân ac
Arogl-darth rhai yn wrthodedig, megis y mae
Calon, *Yspryd* a *Gweddi* Pechaduriaid yn ffaidd
gan Dduw. *Hos.* 7. 14. *Ben.* 4. 12. *Ben.* 5. 4.
Diar. 28. 9.

Ond yr oedd heblaw yr rhai hyn Thusserau
cywir, Tân sanctaidd, ac Arogl-darth peraidd
ym mysc yr Addolwyr yn y Deml, a'i Gwafanaeth
oedd gymmeradwy gan *Aaron* en Harch-offeiriad:
canys yr oedd hynny trwy Ffydd o Grift. A'i

rhai

rhai hynny oeddent Gysgod o'n gwir Addolwyr,
 tenglaidd ni, y rhai a ddeuant â Chalonnau
 sanctaidd, yspryd Sanctaidd a dymuniadau sanctaidd
 er bron eu Duw, trwy eu Hiachawdwr. Y rhai
 yn ydynt Arogl-per yn ei Ffroen ef. *Gweddi'r*
ysfawn sydd hōff ganddo. Gweddiau Dafydd oedd-
ent yn myned i fynu fel Arogl-darth, a derchafiad
i ddywlo fel yr Offrwm prydinhawnol. Diar- 15.8.
 Psal. 141. 2.

Edryched gan hynny y fawlsy'n cymmeryd ar-
 ynt addoliger bron Duw yn ei Deml sanctaidd
 bod eu Thusserau eu Tân a'i Harogl-darth; Calon,
 yspryd a'u Dymuniadau y fath ag yw'r Gair yn
 ei Ofyn. Rhag yn lle de:byn Attebiad grassawn
 oddiwrth Dduw'r Nefoedd, gosod eu Thusserau
 fynu yn eu herbyn, rhag i Ddân Duw ei deifa
 wynt, a bod eu Harogl-darth yn ffaidd ganddo,
 fel y dygwyddodd i'r rhai hynny y crybwyllwyd
 am danynt o'r blaen.

Onid fe ddywedir i fod Thusserau Corah a'i Ga-
seillion wedi eu Sancteiddio.

Atteb, Felly y mae Addoliad Duw, yr hyn sydd
 felly yn eiddo iddo ef wrth ei Ordinhâd, etto nod yf
 Addoliad hynny a ellir ei Lygru trwy Droseddiad
 Ddân.

Ordinhâd Duw ydyw Gweddi, eithr nid yw pob
 Gweddi yn gymmeradwy gan Dduw. Rhaid yw i
 ni gan hynny wneuthur gwahaniaeth rhwng y
 Peth gorchymmynedig, a'n Hareriad ni o honawt.
 Yr oedd y Deml yn Ddân Dduw, eithr a lygrwyd
 trwy am mharch y rhai a addolasant yno, hyd onis
 Distrywied hi.

Thusser aur yw Calon rassawn, Tân Nefol yw'r
 Yspryd glân, ac Arogl-darth peraid, yw Gweddi
 effeithiol wresfog Ffydd: A oes gennych y rhai hyn?

Y rhai ymma y mae Crist yn ddisgwyl, a rhaid yw eu bod hwynt gennych os byth y bydd i'ch Personau a'ch Cyflawniadau i fod yn gymmeradwy gan Dduw.

XLIX. Yngbyleb Llwyau aur y Deml.

Y Llwyau aur a berthynai i'r Deml oeddent yn ôl *Moses* ddeuddeg mewn rhifedi; yn gyfatebol i'r deuddeg Llwyth. Eithr pan Adeiladwyd y Deml, yr ydwyf yn meddwl eu bod yn ychwanegu o herwydd nifer y Cawgiau. *Num.* 7. 14. 20. 26. 32. 38. 44. 50. 56. 62. 68. 74. 80. 86.

2. Y Llwyau oeddent, i'm tŷ i i'r addolwyr yn y Deml yfed y Cawl hwnnw â hwynt, ym mha un y berwyd yr Aberth tros Gamwedd. A ba berwyl yr oedd amryw Bairiau ynghrôg yng ouglau y Cyntedd hwnnw a alwyd Cyntedd yr Offeirad. i'w berwi hwynt ynddynt. *1 Sam.* 2. 13. 14. *Ezek.* 46. 19. 20.

3. Yn awr trwy ei fod yn dywedyd i fod ymma Llwyau pa beth ydyw, onid i fod hefyd Fabanod yn Nheml yr Arglwydd: yr oedd yno Gawl i Fabanod yngystal a Bwyd i Wŷr, a Llwyau i yfed y Cawl â hwynt.

4. Gwir yw, y mae'r Efengyl gan ei bod yn lwy rhagorol na'r Gyfraith, yn newid y Gair, ac yn lle Cawl, i ddyweid y mae yn Laeth i Fabanod. Ond gan ei fod yn dywedyd Llaeth, meddwl y mae, i fod yn yr Eglwys Llwyau i Fabanod.

Ni's gallwn (medd Paul wrth y *Corinthiaid*) lefaru wrthyb megis wrth rai ysprydol, ond megis rhai tnawdol. megis wrth rai bach yng Hrist. Mi a roddais i chwi Laeth yw yfed, ac nid bwyd. Canys hyd yn hyn ni's gallwch, ac ni's gellwch chwath,

etto yr awrhan ei dderbyn. 1 Cor. 3. 1, 2.

6. Wele, yr oedd rhaid wrth Llwyau ynima; Llwy-fwyd ydyw Llaeth; Canys yr oedd ymma cyfryw ag na allont ymborthi eu hunain â llaeth, bwyttaed gan hynny y Gwŷr y bwyd cryf. Canys pob un ac sy yn ymarfer â llaeth, sydd anghynefin â Gair Cyfiawnder; Canys Maban yw. Eithr Bwyd cryf a berthyn i'r rhai perffaith, y rhai o herwydd Cynnesindra y mae ganddynt synwyr, wedi ymarfer i ddosparthu drwg a da. Heb. 5. 13, 14.

7. Llwyau, felly gwyddoch, sydd i'n porthi ni âg ymborth gwan, tenau, sef â'r fath ac sydd gymmwyfaf i'n Blyfiau egwan, neu i dynmer fabanaidd. Am hynny megis y mae'r Dŷn cryf mewn cyferbyniad i'r gwann, felly y mae llaethi fwyd cryf.

8. Felly gan hynny, er bod o'r Baban yng Hrist yn wannach na'r Gŵr yng Hrist, etto nid yw heb ddarparu trosto gan Grist, Canys y mae ymma Laeth i Fabanod, a Llwyau i'w yfed a hwynt. Hyn oll a ddyscir i ni trwy'r Llwyau, Canys pa raid sydd wrth Llwyau, lle nad oes dim i twytta, onid Bwyd cryf?

9. I Fabanod, chwi wyddoch, y mae nid yn unig y Tlyfiau mabanaidd, eithr hesyd castiau mabanaidd, a rhaid yw eu trin megis Babanod; Rhaid cyd-ddwyn â'i chwedlau plentynaidd, a'i Hymddi-giad ffromffol.

10. Weithiau hwy lefant am ddim, ie, ac a farnant y sawl a gerydde eu coegchedlau a'i ffyrdd yn gaffdynion iddynt, Hyn oll a raid i'r Eglwys oddef, o herwydd Mabanod Crist ydynt; ie rhaid iddynt eu porthi hesyd; Canys os darparodd efe iddynt Laeth a Llwyau, â hwnnw y

can

— cant eu porthi, a thrwyddo y byddant byw
le. Gweinidogion ydynt Fam-maethod Duw, o
herwydd pa ham angenrhaid ydyw bod ganddyn
Fonwes i'w gosod ynddi, arfied i'w cychwyno
arni, a Llwyau i'w porthi â hwy.

11. Nid ydyw Mabanod ychwaith yn anwafa-
naethgar yn Eglwys Dduw; Canys efe a orchymn-
myn ou dwyn hwynt i lefain gyd â'r Gynulleidia-
gerbron yr Arglwydd am Drugaredd i'r tir.
Joel. 2. 16.

12. Arogl-darth, fel y dywedais i chwi, oedd
Gysgod o Weddiau. a'r Llwyau yn amser *Moses*
a anrhegid yn y Deml yn llawn o hono; Ysgat-
fydd i ddangos y rhoddiff Duw ef iddynt, gyd â'r
Llaeth a ddarparodd efe iddynt, megis Tâl neu
Attebiad o'u llefain hwynt, fel ac y mae'r Fam-
maeth yn rhoddi i'r plentyn y Fren a'r Llaeth.

13. Chwi wyddoch y gelwir am Laeth yn fuan,
pan y byddo'r Plentyn yn llefain, fel y dywedwn,
i attal ei Eneueg ef.

O Fabanod! pe baech onid llefain yn grôch, fe
roddai Duw i chwi etto Laeth yn chwaneg

14. *Eith o ba beth* yr oedd y Llwyau aur hyn
yn Gysgod?

Attebaf, Os y Llaeth ydyw sudd a chomffordd
y Gair, yna rhaid bod y Llwyau yr ymadroddion
tyner, a'r Rhesymmau auraid hynny, a pha-
rai y mae'r Gweinidogion yn porthi eu Henei-
diau. *Myfi a'ch porthais*, medd, Paul, â Llaeth y
Gair; medd Petr, *megis ac yr oeddech* abl i'w
dderbyn, Cymmharer y ddau neu'r tri teldyn hyn;

1 *Pet. 2. 1, 2, 3*, 1 *Cor. 3. 2*. 1 *Thess. 2. 7*.

15. A dymma'r modd i gadarnhau'r dwylo
llaf, ac i gryfhau y glinian gweiniaid. Dymma'r
modd i wneuthur iddynt gynyddu i fod yn Wyr,

byw rhai nid ydynt ond Babanod mewn dyddiau ;
 uw, a fel hyn y bychan a all ddyfod yn fil, a'r gwdeh yn
 addyn Genbedl grŵf. Ie fel hyn, mewn amser y gellwch
 wyneberi bachan bychan i ymorchestfu a'r Lewpart, ac
 wafafwain Ceneu Lleu wrth ei farf ; ie fel hyn y ge-
 hymeiwch beri iddo estyn yn hŷ ei Law ar ffau y wyher,
 leidfaiac i chwareu wrth dwll yr Asp. Esay. 11. 6, 7,
 8. Ben. 60. 22.

tir. Yr hwn fydd yr awr hon wrolaf, a fu unwaith
 yn Faban ; yr hwn yr awr hon a all fwytta
 oeddowyd cryf, a fu ryw amser yn hoff ganddo Laeth,
 Mosesa chael o hono ei borthi a'r llwy. Am hynny
 fgaatani ddyld diystyrnu y rhai fydd Fabanod yng Hrist,
 dârneu edrych trostynt ; Duw a ddarparodd iddynt
 neuLaeth, a Llwyau i'w fwytta, fel y cynyddent i
 famfod yn Wŷr ger ei fron ef.

uan, L. Yngbyleh y Cawgiau a'r Gorfflwchau ac
 twn, udd yn perthyn i'r Deml.

hyn **M**Egis ac yr oedd Llwyau, felly yr oedd Caw-
 giau a Gorfflwchau yn perthyn i'r Deml :
 ordRhaf o honynt oeddent o Aur a rhaf o
 lionArian : a'i rhifedi, pan eu gosodwyd at eu gilydd,
 pha oedd bedwar Cant a deugain. Am y rhai hyn y
 ei-darllenweh yn Ezra: 1. 10.

y **Y** Cawgiau neu'r Gorfflwchau hyn nid oeddent
 iolchi ynddynt megis ac yr oedd y Môr a Noeau'r
 Deml, eithr yr oeddent hwy yn hytrach i ddal
 ynnynddynt y Seigiau a otodei yr Offeiriaid ar eu
 Gwleddau Sanctaidd ger bron y Bobl, Gau fod
 felly, yr oeddent yn Gysgodau o'r cyfran hynny
 o Ffydd, wrth ba un, neu wrth fesur pa un y
 rhoddwyd i bob dyn o'r Ymborth sanctaidd er
 Meithryniad

Meithryniad ei Enaid. Canys megis na's gall
Dŷn, pe gosodid mil o seigiau o'i flaen ef, (ac
efe yn bwytta er ei Jechyd) gymmeryd mwy nag
a allo ei Gylla oddef: Felly ni's gall ychwaith
Plentyn Duw, pan ddol i addoli yn Nheml Duw,
dderbyn o'r pethau da sydd yno, uwchlaw. *mesur*
ei Ffydd ef; neu, fel y mae mewn lle arall, yn
o'y Gallu y mae Duw yn ei roddi, Rhuf. 12. 6. 1 Pet.
4. 11.

Ac am hynny, Rhai, yn yr unrhyw Ordinhâd,
a dderbyniant dri chymmaint ag eraill, o herwydd
bod eu Cawg, sef eu Ffydd yn ddigonol i'w dderbyn.
Ie saig Benjamin ydoedd fwy o bum ran na Seigiau
un o'i Frodyr; ac felly y mae gyd â'r Sairct, tra
byddont yn bwytta gyd â'i Brawd Joseph yn Nhŷ
y Duw byw.

Y mae tri a el at yr unrhyw Ordinhâd, a phob
un o honynt yn Gredadyn, pa rai, pan y delont
adref i gymmharu ei nhodau, a gant yr hyn a dder-
byniant heb fod o'r un felur.

Y Naill a ddyweid, ni chesais ond ychydig, y
llall a ddyweid, Ordinhâd weddol dda oedd hi
i mi; a'r trydydd a ddyweid yr oedd hi yn dda
cros ben gyd â'm fi yno. Pa ham? yn ddiau, i'r
hwn ni chesais ond ychydig yno, nid oedd ond
ychydig Ffydd; eithr Ffydd fawr ynddo a dderbyn-
asei ychwaneg; Efe a gafodd am hynny yn ôl hel-
aethrwydd ei Gawg, sef yn ôl ei Ffydd, megis y rhan-
nodd Duw i bob un Fesur Ffydd. Rhuf. 12. 3.
Daliwch lufw, Mesur terfynedig ydyw Ffydd a
hynny nid yn unig o ran ei Râdd, ond o herwydd
y gall dderbyn, cadw neu ddal yr hyn a osodir
ynddi.

Felly gan hynny, nid gwaeth pa faint o Laeth
neu Gawl sanctaidd, eithr pa helaethed ydyw'th
Gawg,

Gawg, dy Ffydd. Ni chynnwyfir mewn Cawgiau
 ychain ond ychydig; ac ni's gelli ditheu ych-
 waith dderbyn, ond megis y goddefo dy Ffydd;
 dywedyd yr wyf yn awr ynghylch Triniad cyff-
 edin Duw a'i Bobl) Canys felly y dyweid efe
 ei Air; Bydded i ti yn ol dy Ffydd; Mat.
 29.

Os â Dŷn i'r Môr i geisio dwfr, na ddyged gyd
 ef onid plitcyn wi, ac ni ddichon ddwyn galwyn
 adref. Gwir yw i fod Addewid y caiff ein ffolau
 ychain ni eu gwneuthur fel Cawgiau'r Allor: eithr
 rhaid fyth fod ein Saig yn ol ein Mesur bydded
 hynny yn fychan neu'n fawr. Yr un Prophwyd a
 dyweid drachefn; Y Seintiau a lenwir fel Meiliau;
 ac fel conglau'r Allor: yr hyn er ei fod yn meddwl
 Helaethrwydd, etto y rhaid ei gynnwys i'r mesur
 hynny o Ffydd a ddarparwyd i'w dderbyn; Zech. 9.
 15. Ben. 14. 2. A gadewch i'r Cawgiau hŷn ar-
 wyddocau'r Addewydion; er y cymmharir y
 Seintiau iddyn, etto nid yr Addewydion; o her-
 wydd hwynt hwy, nid Addewydion ydynt Ddeiliaid
 Ffydd. Etto yr Addewid trwy ein mesur o ffydd
 yn hynny, sydd yn meithrin ein Heneidiau.

Pan y gwnaeth Abasufenus wlâdd i'w holl Dywy-
 sygion, a'i weision, yr oeddent yn yfed y Gwin
 mewn Cwppanau. Ni ysfant o hono wrth faintiol
 i'r Llestr hynny o ba un yr oeddent yn ei ollwng,
 eithr yn ol eu Hiechyd, a'u Hewyllys i'w yfed,
 Eab. 1.

Dy Ffydd gan hynny ydyw un o Gawgiau, neu
 Orfflychau'r Deml, wrth, neu yn ôl pa un yr yd-
 wyt yn derbyn dy Saig, pan yr eisteddocht i wleda
 wrth Fwrdd Duw.

A Dal Sulw, ni wnaethpwyd mo'r holl Cawgiau
 o Aur, megis nad ydyw pob Ffydd o'r fath ac
 fydd

fydd achubol.

Y Ffydd auraidd ydyw'r jaw'n un ; y Cawgiau arian oeddent o fath ag oedd waelach. Dat. 3. 18.

Y mae gan rai meddaf, ffydd auraidd ; eithr nid ydyw pob ffydd felly. Am hynny Gwilia, Enaid, fod o'th Gawg, dy ffydd di, yn auraidd, neu o'r fath oreu. Edrych, meddaf, am ffydd jachus, i.e. laeth, canys ffydd fawr a dderbyn iaig fawr.

Yn yr amfer gynt, y rhai oedd yn Cardotta a arferent ddwyn eu Cawgiau ar eu Harffedau, pan elent i Ddrws am Elusen : yn ganlynol os eu Cawgiau a fyddent fychain, hwy a ddeuent ymmaith ar y Golled, er y byddai Haelioni'r Rhoddwr yn helaeth. I.e, pa fwya fyddai'r Haelioni, mwya oll y tyddai'r Colled, o herwydd bod Cawg y Cardottyn yn rho fychan ; fel hyn y mae'n fynych yng Wafanaeth ein Duw.

A ydwyt ti, Gardottyn, yn Gardottyn wrth Ddrws Duw, bydd fier geisio o honot Gawg mawr ; Canys megis y mae'th Gawg, felly a bydd dy Saig. Yn ol dy ffydd, medd ef, bydded i ti. Mat. 9. 29.

LI. Ynghylch Phiolau a Chuppanau'r Deml.

Y Peth nessafi'wystyried, ydyw Phiolau a Chuppanau'r Deml, ynghylch y rhai hyn y darllenwn, i Chro. 28: 17. Jer. 5. 2. 19.

Yr oedd y rhai hyn o wafanaeth mawr ymyf yr Juddewon, yn enwedig ar eu Dyddiau gwyllion, ar eu Sabbothau, newydd.loerau, a'r cyfryw ; Lef. 23. 13. Num. 28. 7. i Chren. 16. 3. Esay. 25. 6. Ben. 62. 8, 9.

Iroddi Esampl, y Diwornod y dawnfiodd Da-
ydd ger bron yr Allor, Efe a rannodd i'r Bobl,
Jef i holl dyrfa Israel yn ŵr ag yn Wraig, i bob un
deisen o fara, ac un dryll o Gŵg, ac un Gofireled o win.
2 Sam. 6. 19. 1 Chron. 16. 3.

In y mynydd hun, (hynny yw, yn y Deml yn
gysgodawl.) medd y Prophwyd, I gwna Arglwydd
lluoddi'r holl bobloedd, - uledd o bascedigion,
guledd o leyw uſn, o bascedigion, a gloyw win pur-
edig: Eſay. 25: 6.

Dyddiau gwleda ydyw'r rhai hyn: Dyddiau
ymhâ rai yr oedd Duw yn arferol o ddwyn ei An-
wylyd i'w Win-dŷ, ac ymhâ rai yr oedd arferol i
dannu ei faner gyd âg hyfrydwch troſti mewn
Gariad. Can. 2. 4.

Och ! nid ydyw Eglwys Crist, o honi ei hunan
ond peth tra chlaſecca ac Jcwange, Gwraig, y
lleſtr gwannaf, eithr pa faint mwy o achos fydd
i'w bod yn lleſc, pan y byddo Arfer Gwagedd
arni, neu pan y byddo hi yn glâf o Gariad. Yna
yn ddiau y mae'n anghenraid iddo wrth draſwngc,
canys llaefu y mae yn awr, ac ni fyn ei chyn-
northwy yn amgenach; Cynhaliwch fi â phottelau,
yſſurwch fi ag Afalau; canys claſ ydwyfi o gariad.
Can. 2. 5.

Y Phiolau hyn gan hynny oeddent Gysgodau o'r
Gwledau hynny, a'r traſlyngcau mawriom hynny
o Gariad nefol, y mae'r Arglwydd Jeſu yn ollwng
ac yn roddi i'w Anwylyd yn y dyddiau hynny ymhâ
rai y gwleda efe gyd â hi. Canys dywedyd y
mae y pryd hynny, Yſwch, ie, yſwch yn helaeth fy
rhai awyl. Hyn y mae efe yn wneuthur i'w chy-
ſiuro hi tan oriau ei Thrymder a'i galar: Canys
dd a lawenyſha y Gwŷr jcwange, a Gwŷn y Gwyr-
ſon. Diar. 31. 6, 7. Pſal. 116. 13: Jer. 16. 7.

Can : 5. 1. Zech. 9. 17.

Megis ag yr oedd yno Phiolau, felly yr oedd yno Gwppanau, a gelwir hwynt Cwppanau Diddanwch, a Chwppanau Jeshydwriaeth, o herwydd fel y dywedais, mae trwyddynt hwy y mae Duw yn ei Wledlau gyd a'i Bohl, neu pan y swpper gyda hwynt, yn tywallt allan y trancellau helaethaf o'i Gariad i'w Sainct, i ddadebru Ysrydoedd Gostyngedig, a chalonnau'r rhai Gorthrymmedig. Yn y Dyddiau hynny y gwnaeth Duw i Gwppanau Dasydd redeg trosto. Canys yn awr y cenadinau ni, os ein Ffydd a oddef, i yfed 'n helaeth o'i Râs a bod yn llawen gyd âg ef; *Psf. 23. 5. Luc. 15. 23. 23, 24. Can. 5. 1. Ben. 7. 11, 12. Joan. 14. 23. Date. 3. 20.*

At hyn y mae'r *Apostol* yn cyffelybu, pan yw yn dywedyd, *Na feddwer chwi gan Wn, yn yr hys mae gormodedd; eithr llanwer chwi a'r Ysrydd. Can lesaru wrth ei gilydd mewn Psalmau, o Hymnau, os odlau ysprydol: gan ganu a phynccio yn eidd Calon i'r Arglwydd:*

* Am y Cwppanau, mewn perthynas i'w Gwafanaeth yn gyffredinol, Deallwch am danynt, megis am y Cawgiau a grybwyllwyd o'r blaen o'u plegid. Canys siccerwydd ydyw blaendarddiant, a blodau Ffydd, Nid bôb amser, er ei fod fynychaf ar ddyddiau gwylion felly.

Felly Gradd y Naill fydd yn wastad yn ol Mesur y llall. *Eph. 5. 18. Jaco. 5. Rhuf. 15, 13.*

I.H. Ingh ylb Dysclau'r Deml.

NID oedd ganddynt yn y Tabernacl ond Deu-
dddeg o honynt, a rhai hynny a wnaethpwyd o
arian, ond yr oedd yn y Deml *fil a deg ar hu-*
gain i gyd. Y deg ar hugain a wnaethpwyd
Aur, y lleill o Arian. Num. 8. 14.

Nid oedd y Dysclau hyn at wasanaeth cyffredin
eu halogedig, ond, i'm tŷbi, y rhai hynny
eddent ymhâ rai y trynient y Pasc, a'r Bwydydd
ffrwm eraill, pan y delei'r Bobl i fwytta ger bron
Duw yn ei Deml Sanctaidd.

Y mae Bwyd, chwi wyddoch, fel y dywedais
wch, mewn cyferbyniad i Laeth, ac felly y mae'r
Dysclau hyn i'r Cawgiau, a'r Cwppanau, a phiolau'r
Demi.

Yr oedd bwyd o ddau ryw, rhôst, neu ferwedig. O'r
rhôst oedd y Pasc, ac o'r un berwedig oedd y
tech-offrwm, o herwydd pa ham ynghylch y Pasc
dyweid ese, *Na fwytwch o honau yn amwdd,*
a' chwastb wedi ei ferwi mewn dwfr, eithr wedi
trostio wrth dân; ei ben gyd â'i draed, a'i ymys-
broedd. Ex. 12. 9.

Y Bwyd rhôst hwn oedd Gysgod o Gorph Crist,
megis yn dioddef tros ein pechodau, pa un, pan
edd rôst, oedd, ac ydyw, megis wedi drin i fynu
mewn Dysclau, yn ofodedig ger bron Cynulleid-
odd y Sainct.

Eithr o ba beth yr oedd y Dysclau yn Gys-

Yr ydwyf finnau yn gofyr, ymhâ ddysel y trinir
n Pasc Efangylaidd ni yn awr, ac a'i gosodir ger
on y Bobl?

Ond yn yr Efangylwyr, y Prophwydi; ac
Epistolau.

Epistolau'r Apostolion? Hwyt hwy gan hynny ydynt y Dysclau, ac Ordinhâd y Swpper; yn y rhai hyn hefyd yr arlwyir y pech-offrwm, ynghyd a'r hyn a ffreir mewn padellau, yn ddirgeledig Blant y Goruchaf.

A pha ham na's gallant hwy fod yn Gysgod o Bregethiad Efangylaidd?

Attebaf, nid wyf yn tebyg y gallent fod mor gymmwys canys och! Nid ydyw'r Pregethau goreu yn y Bŷd, ond megis darnau tenau wedi eu torri allan o'r Dysgleidiau anrhydeddus hyn. Ein Gweinidogion ydyw'r Scrythurwyr, Athrawiaeth jachus ydyw'r Bwyd, a'r Dysclau ymhârai y ceir y Bwyd, ydyw'r Scrythurau Sanctaidd, &c. Er, fel y dywedais, yn fwy perthynafol, Testament newydd ein Harglwydd a'n Hiaehawdwr Jesu Grifft. Yn y rhai hyn y gosodir Crist yn gywiraf, fywiola ac ehangaf ger ein brôn yn groeshoeledig, neu'n rhôst wrth Dân Cyfraith Dduw am ein pechodau, fel y byddom byw trwyddo ef trwy Ffydd, gan ymborthi arno ef; 2*Cor.* 3. 12; *Gal.* 3. 12. *Act.* 3. 18, 19, 20, 21. *Ben.* 13. 4. *Ben.* 26. 22. 1*Pe.* 1. 10, *Act.* 7. 42. *Ben.* 15. 15. *Ben.* 28. 23. *Rb.* 16. 26. *Date.* 10. 7.

Ymae yn y Dysclau hyn, nid yn unig Fwyd, eithr hefyd (os rhyngiff eich bodd) Saws i fwyttu gyd â'r bwyd. I'r pasc ymae Llyfiau chwerwon, neu Edifeirwech diragrith: ac i eraill, megis yr Offrwm-Diolch, ymae Llawenydd Sanctaidd, a Gweddïau at Dduw am Râs. Y rhai hyn oll a ofodir allan ger ein brôn yn y Scrythurau sanctaidd, ac a anrhegir i ni trwyddynt, megis yn Nysclau aur y Deml. Yr hwn a wawdio am hyn, gwawdied. Ymae'n ddiau i fod y Dysclau yn Ddrych o ryw beth, a'r hwn a allo ddangos Gwrth-drych

gym-

gymmwysach nag y cynnygir ymma i'w hyftryied,
dangosod, ac mi a fyddaf ddiolchgar iddo.

Cris'nogion, wele eich Bwyd ger eich brôn : a
gwybyddwch hyn, pa ddyfnaf y gwlychoch ef yn y
Saws, goreu oll yr archwaethist, *Eithr na oddefweh
i'ch Angrhediniath ddyseu i'wch y fath foesau, a
pheri o benoch i adely tameidiau goreu yn ôl.* Canys y
mae i chwi Rŷdd-did i twytta yn rhâd o'r un goreu,
o'r tewaf, ac o'r melusaf.

LIII. *Ynghylch y Ffordd sy'n myned allan o'r
Deml.*

Y Nghylch y ffordd oedd yn arwain i'r Deml,
nyni a draethafom eisioes ; fef ynghylch y
Cyntedd nefaf allan, a'r Cyntedd nefaf i
mewn, ac hefyd ynghylch Dorau'r Porth a'r Deml.
Nid oedd y ffordd i ddyfod i mewn ond un rhediad
unjon, a'r un hynny yn Gysgod o Jesu Grift ;
eithr trwy amryw ffyrdd yr aent allan : *Joan. 10.
9. Ben. 14. 6.*

Yn awr, fel y dywedais, se ddeallir, fod y Ffyrdd
i fyned allan yn llawer, yn gyfattedbol i'r amryw
ffyrdd hynny y dychymygodd plant Dynion i gilio
oddiwrth eu Ffydd yn Nuw ar hyd-ddynt. Crist
ydw'r ffordd i, eithr *Pechod* ydw'r ffordd o
Deml Duw. Gwir vw, nid wyf yn darllain am
un hanes ynghylch y ffyrdd i ddyfod i mewn : Yn
unig pan y dygasant *Athaliah* allan oddiyno, se
ddywedir, iddi fyned ar hyd y ffordd feirch i *Dŷ'r
Brenin, ac yno y lladdwyd hi.* Megis pe buasai hyn-
ny ar dommen y Meirch. *2. Ben. 11. 16. 2 Chron.
24. 15.*

Pan yr aeth *Uzziah* hefyd allan o'r Tŷ hwn
am ei Droseddiad, efe a fwriwyd allan o bob Cym-
undeb,

andeb, ac a wnaethpwyd i drigo mewn mîn o
 Dŷ Neilltuol (neu Ysphyty hyd ddydd ei Farwalaeth.
 2 Chron. 16. 20, 21.

Felly gan hynny, er nad ydys gwedy mynegu am
 y ffyrdd hyn mewn modd enwedigol, etto y Barn-
 edigaethau a ganlynodd y sawl a dafliwyd allan oddi-
 yno am eu Trosedd a fuaſant hynod ac arfwydus.

Canys i farw telly ar *Dommen*, neu mewn *Ys-
 pyty*, a hynny am Weithredoedd drygionus, fydd
 beth cywilyddus a gwradwyddus. A Duw a fydd
 yn tannu Dom yn wastad ar wynebau'r cyfryw;
 nid dim mawredd a'i hattal: *Ie ac a'i tynn hwynt ym-
 maith gyd âg ef. Mai. 2. Bwyriaf hwynt allan o'm
 ôl*, medd ef, *ni sbwanegaf eu caru hwynt. Iac.*
9. 15.

Eithr pa beth ydym ni i'w ddeall yn Nyddiau'r
 Eflengyl, wrth fyned allan o Dŷ'r Arglwydd o
 herwydd, neu trwy Bechod?

Attebaf, Os ynewyllysgar y gwelir ef, yna
 Pechod fydd yn eich arwain chwi allan; os wrth
 Gymmelliad sanctaidd yr Eglwys ei gwnelir, yna
 lo'i gwneler wrth Farn Synhwyrol Duw; hynny
 yw, hwy a dorrir ymmaith ac a dafliir allan oddi
 yno, megis cyfiawn Daledigaeth am eu Troseddau;
Ief. 20. 18. Ben. 22. 3. Ezek. 14. 8. 1 Cor.
5. 13.

Eithr i ba le y mae'r sawl a aethant yn llyn allan
 o Deml neu Eglwys Dduw, yn myned?

Attebaf, Nid i'r *Dommen* gyd âg *Atholiah* nag
 Yr ysphyty gyd âg *Uzziab*, eithr i *I'diafol*, dyna'r
 Cam cyntaf, ac felly i Uffern heb Edifeirwch. Ond
 os na bydd eu Pechod yn anfaddeuol, te ellir eu
 hynnill yn ôl trwy Edifeirwch, ac mewn Trugar-
 edd droedio'r Cynteddeu hyn drachefn. Yn awr
 y modd i'w hynnill yn ôl ydyw ystyried yn ddifri-

sol pa beth a'wnaethont, neu trwy ba Ffordd yr
aethont allan o *Dŷ Dduw*. Am hynny y gorch-
ymynnir i'r *Prophwyd* ddangosi *Dŷ gwrth-*
ryfelus Israel yn gyntaf *Fynetiadau allan y Tŷ*, ac
yna'r *Dysodiadau i mewn*. *Ezek. 43. 10, 11.*

Am hyn sydd dra anghenrheidiol er ail ynnill
pechadur. Canys hyd oni wnelo'r hwn a dafodd
eu hun allan o *Dŷ Dduw* trwy *Bechod*, pa fath
berigl y dynnodd ete arno ei hun, trwy ei fynediad
allan yn y modd hyn ni ddymuniff ete yn ddi-
ffuant eddyfod i mewn ymma drachefn. Y mae
peth arall mewn perthynas i'r pwng hwn i ddal
sulw arno. Y mae Ffordd trwy ba un y mae Duw
hefyd yn ymado o'i dy, a honno hetyd sydd trwy
Bechod, fel y bo'r achos. *Pechod Dyn* a daf
ei hun allan, a *pechod Dynion* a yrriff *Dduw*
o'i dy ei hun. Am hyn y darllenwch; *Ezek. 11. 22.*
23. Am hyn, medd ef, *Gadewais fy Nŷ, gad-*
ewais fy Etifeddiaeth; mi a roddais anwylyd fy
Enaid yn Llaw ei Gelynon. *Jer. 12. 7.*

A Hyn hefyd sydd ofnadwy; Y mae Barn fawr
Crist ar yr Juddewon yn gorweddswyaf yn y
geiniau hyn, *Eich Tŷ a adawyd yn anghyffannedd i*
chwî; hynny yw, Duw a'ch gadawodd i barwyd-
ydd noethion, ac i Draddodiadau meirwon.

Ystyriwch gan hynny y mynediad allan hyn
hefyd. Och! Nid ydyw Eglwys, gwir Eglwys,
ond peth tlawd jawn, os ymadewiff Duw a hi.
Wrth wir Eglwys yr wyf yn meddwl un wedi
ymgynnull yn ol Rheol oddi allan, wedi bwrw Duw
ymmaith trwy *Bechod*, fel y gwnaeth Eglwys y
Lastideaid oddieithr ychydig. *Date. 3.*

Ni's gall yr hwn a daflo ei hun allan trwy *Be-*
chod, gaffael dim *Daioni* yn y Bŷd, ac ni's gall
y sawl a swriasant *Dduw* allan trwy *Bechod*

gaffael dim Daioni yn yr Eglwys. Nid ydyw'r Eglwys a daflood Dduw ymmaith oddiwrthi trwy Bechod yn ddiau, onid telpyn gwael, Chwi gan hynny y rhai ydych yn Eglwys Dduw, gochelwech daflood eich hunain allan oddiyno trwy Bechod, gochelwech hefyd tra byddoch chwi yn cadw mewn twrw o honoch Dduw ymmaith trwy Bechod, Canys ni bydd yno ddim daioni yn ôl hynny; le *Gwae hwynt pan ymadawysf oddiwrthynt medd Duw, Hos. 9. 12.*

LIV. *Yngblych y Cantorion a berthynai i'r Deml.*

Gwedi myned trwy'r Deml hyd ymma, yr wyf yn awr yn dysod at y Cantorion sy yno. Y Cantorion oeddent lawer, eithr igyd o'r Eglwys, naill a'i *Juddewon*, neu *Brofelytiaid*. Ni oddefid neb ychwaith, er a wn i, tan Addoliad yr hên Destament i ganu Caniadau'r Eglwys, ac i gygniweirio y rhan hynny o Wafanaeth gyd a'r Sainc, ond y rhai oeddent, o leiaf mewn ymddangosiad, felly. Cân *Moses*, *Deborah* a'r rhai hynny a ddawnfiodd ger bron *Dafydd*, ynghyd ag eraill y ddarllenwch am danynt, a arferyd, naill a'i gan y lawl oeddent *Juddewon* wrth Nattur, neu ynteu pan y cyfryw ag oeddent Brofelytiaid. *Exod. 15. 1. Barn. 5. 1, 2. 1Sam. 18. 6.* A'r cyfryw Addoliad a orchymynnwyd gyntaf, o herwydd Ymddangosiad Duw trostynt yn erbyn gallu'r Cenhedloedd, eu Gelynon.

Eithr nyni a gysattellir at Ganiadau'r Deml, pa rai oeddent Gysgod mwy neillduol o'n rhai ni yn *Eglwys yr Efsengyl*.

1. Y Cantorion yntau oeddent lawer, eithr y

bennaf o honynt yn Nyddiau *Dafydd*, oedd *Dafydd* ei hun, *Asaph*, *Jeduthan*, a *Heman* a'u Plant:

2. Yn amter *Dafydd* nifer y rhai pennat o'r Cantorion hyn oedd dau cant a thri ugain ac wyth. *Chron.* 25.

Yr oedd y Cantorion hyn gynt i ganu eu Caniadau uwch ben y *Poeth-affrwm* pa rai ceddent Gylgodau o Aberth Corph Crist. Cofiaâd o ba *affrwm* sydd gennym with Fwrdd yr Arglwydd, Diweddiad pa un a orphennodd *Crist a'i Apostoli* a *Hymn*. Mat. 28. 30.

Ac megis gynt yr Eglwys oedd yn canu yn y Deiml, yn ol Ordinhâd, i Lduw, felly hesyd y maent with orchymmyn Daw i'w canu gan yr Eglwys tan y Testament newydd.

1. Am hynny, se ddywedir mae'r sawl a ganant ydyw y rhai *prynedig*.

2. Y Caniadau y maent yn eu canu a ddywedir eu bod yn *Ganiadau eu Prynedigaeth*; *Date.* 5. 9. 10.

3. Yr oeddent ac y maent y fath *Ganiadau*, ac na ddichon *neb eu dyscu*, onid hwynt hwy. Eithr gadewch i ni redeg ychydig ymlaen yn yr hyn sydd gogyfattal.

1. Y sawl oeddent gyfrwys a hysedr mewn Caniadau a ordeiniwyd i ganu yn yr amter gynt. Ac yn gyfatiebol i hynny, se ddywedir, *na's gallei neb dyscu Caniadau ein Testament newydd ni ond y pedair mil a'r saith ugain mil, y rhai a brynwyd oddiar y Ddaear*; 1 *Chron.* 15. 22. *Date.* 14. 3.

2. Y Caniadau byn a ganwyd â *Symbalau*, â *Nallau*, â *Theisnau*, ac *Udgyrn*; Cyffod o'n gwaith ni yn canu â *Llawenydd ysprydol trwy Râs yn ein Calonau*; 1. *Chron.* 25. 6. 2 *Chron.* 29. 26, 27, 28. *Col.* 3. 16.

3. Y Cantorion gynt oeddent i fod wedi ym-
wisgo mewngwisgoedd o liain main; yr hwn oedd
 yn ddrych o *Ddiniweidruydd*, ac *Ymarweddiad*
unjawn. Am hynny y Cantorion dan y Testament
 newydd a elwir yn *Wryson* y cyfrywag ni chad-
 twyll yn eu genau, ac oeddent ddifdi ger bron
Gorsedd-faingc Duw. 1 *Chron.* 15. 27. *Datc.* 14.
 1, 2, 3, 4, 5. *Ben.* 7. 9, 10, 11, 13, 14, 15.
Psal. 33. 1.

4. Y Caniadau a ganwyd yn y Deml oeddent
 newydd, neu'r fath ag oedd wedi eu cyfansoddi yn
 ol dull yr aml Drugareddau a dderbyniatei'r Eg-
 lwys oddiwrth Dduw, neu ydoedd i'w derbyn; ac
 yn gyfattedbol i hyn y mae'r Eglwys i ganu ar yr
 awr hon, Ganiadau newydd a Chalonnau newydd
 am Drugareddau newydd. *Psal.* 33. 3. *Pf.* 40.
 3. *Pf.* 96. *Pf.* 144. 9. *Datc.* 14. 7.

Caniadau newydd, meddaf, a Silfaenir ar Fatter
 newydd, Achosion newydd, Trugareddau newydd,
 Gwaredigaethau newydd, Amlygiadau newydd, o
 Dduw i'r Enaid, neu am dymrier newydd y Ga-
 lon: Ac ydynt y cyfryw ag fydd fwya hôff,
 fwya boddhaus, a mwya cyflurus i'r Enaid.

5. Y Caniadau hyn a alwyd gynt, i ofod gwa-
 haniaeth rhyngddynt a'r i'hai cenhedlig, Caniadau
 Duw, Caniadau'r Arglwydd; o herwydd eu dyf-
 hwynt ganddo, a'u traddodi iddynt i'w canu idd ei
Glôd ef. Am hynny y dywedodd *Dafydd* i Dduw
 roddi *Canial newydd yn ei Enau o foliant i'n Duw*
ni. 1 *Chron.* 25. 7. *Pf.* 47. 6. 7. *Pf.* 137. 4.
Pf. 40. 3.

6. Y Caniadau hyn hesyd a alwyd Caniadau *Sion*,
 a Chaniadau'r Deml; *Pf.* 37. 3. *Amos* 8. 3. A
 hwy a elwir selly yn gymmaint a'u bod yn Gan-
 iadau plant *Sion*, ac Addolwyr y Deml, i'w canu

ganddyn
 r hwn
 dau, y
 oddiwrth
 niadau'r
 Deml.

Gwan
 Adeuant
 ddol an
 nydd,

deuan
 Sion;
 glwydd
 fwy/wy

Can
 nl gym
 mawr
 heb R
 ei Or
 Du
 bawb
 mewr

San

Y

oddi
 a'r
 unr
 olaf
 aC

ganddynt, Ie, i'w canu meddaf gan yr Eglwys
 r hwn sydd yn Dduw'r Eglwys am y Trugare-
 dau, y Rhadau a'r Bendithion a dderbyniodd hi
 oddiwrtho: Rhaid yw canu Caniadau Sion, a Cha-
 niadau'r Deml gan Blant Sion ac Addolwyr y
 Deml.

Gwaredigion yr Arglwydd a ddychwelant, ac a
 ddeuant i Sion â Chaniadau, â Llawenydd tragyw-
 ddol ar eu pennau. Hwya gânt orfoledd a Llawe-
 nydd, Gosid a thrifftwch â ffuymmaith. Am hynny
 y deuant ac y canant yn yr Uchelfrydd, neu ar Fynydd
 Sion; ac a ymgafelant ynghyd yno er Daioni'r Ar-
 glwydd. Bloeddwrch ganu Fynyddoedd: caned pre-
 swylwyr y Graig; Esay. 44. 33. Ben. 42. 11.

Canu i Dduw, ydyw'r Addoliad pennaf ag ydym
 ni gymmwys i gyflawni yn y Nefoedd: a Pheth
 mawr ydyw pe byddai i Bechaduriaid ar y Ddaear
 heb Râs, fod yn gymmwys i'w gyflawnu, yn ol
 ei Ordinhâd ef, yn gymmeradwy.

Duw a wnel gaffael o hynny ei wneuthur gan
 bawb ôll o'r rhai a ddeuant yn y dyddiau hyn i
 mewn i Eglwys, mewn Yfpryd a Deall.

LV. Yngbyleb Undeb y Deml Sanctaidd a'r Sancteiddiolaf

YR hon a alwyd yn gyffredin Teml Dduw
 yn Jerusaleu, trwy ei hystyried, megis yn
 cynnwys o ddwy ran, a alwyd y Deml
 oddialtan a'r Deml oddisewn, neu'r cyslegr Sanctaidd
 a'r Sancteiddiolaf. Fe'i Hadeiladwyd ar yr un a'r
 unrhyw fail, ac ni's gallei neb fyned i'r Sancteidd-
 olaf, ond trwy'r Sanctaidd, i Bren. 3. i Ben. 6. 1.
 a Chron. 5. 1, 13. Ben. 7. 2.

Y Tŷ cyntaf, sef, yr hwn y Traethafom am dano, oedd Gysgod o'r Eglwys *filurus*, a'r cyffwrdd sanctaiddolaf yn Gysgod o'r Eglwys *orfoleddus*, o'r Eglwys *orfoleddus*, meddaf, fel y mae hi yr aw hon.

Felly gan hynny, y Tŷ yn cynnwys o'r ddau ran hyn, oedd Gysgod o'r Eglwys yn y *Nefoedd* ac ar y *Ddaear*. A thrwy eu bod wedi eu cyfylltu ynghyd wrth un neu unrhyw sail y dangosir nad ydynt hwy oddiuchod a ninnau oddi isod, ond yr un a'r unrhyw Dŷ Dduw. Am hynny Hwyt hwy a Ninnau ynghyd, a elwir, *Yr holl Deulu yn y Nefoedd* ac ar y *Ddaear*. Eph. 3. 14. 15.

Ac am hynny y dywedir drachefn, ein bod ni y rhai ydym yn credu ar y *Ddaear*, wedi dysol i *Fynydd Sion*, ac i *Ddinas y Duw* byw, *Jerusalem* nefol ac at *fyrddiwn o Aegypt*, i *Gymnarsa a Chunnulleidfay* rhai cyntaf-anedig, y rhai a *Scrifennwyd yn y Nefoedd*, ac at *Dduw Barnwr pawb*, ac at *Ysprydoedd y Cyfiawn*, y rhai a *berffeithiwyd* ac at *Jesu Cyfryngwr y Testament newydd*, a *Gwael y Tannelliad*, yr hwn sydd yn llywyl, peithau gwell na'r eiddo Abel. Heb. 12. 22, 23, 24..

Y Gwahaniaeth gan hynny rhyngom ni a hwy, ydyw nid o herwydd ein bod yn ddiammaw yn ddau, eithr un *Corph* yng Hrist, mewn amryw leoedd. Gwir yw yr ŷm ni odditanodd a hwythau oddiannodd; hwyt hwy yn eu Gwisgoedd Dyddiau gwyllion a ninnau yn ein rhai dyddiau Gwaith; Hwyt yn eu Porthladd, eithr nyni yn y *Dynmestl*; hwy mewn *Efnwythder*, a ninnau yn yr *Anialwch*; Hwyt hwy yn canu fel gwedi eu coronî â *Llawenydd*; nyai yn *llefain*, fel gwedi eu coronî a *Drain*. Eithr meddaf, yr ŷm ni oll o'r un tŷ, ac o'r un *Teulu*, ac yr ydym oll yn *Blant i'r un Tad*. Nid

oes le i ni gan hynny anghosio hyn, rhag i ni attal
 oddiwrthym ein hunain lawer o'r hyn, fydd gennym,
 pe amgen, tra bô'm niymma, Hawl iddo. Cofiw
 gan hynny, meddaf, nad yw'r Deml ond un, er
 ei bod gweli ei rhannu, fel y gall un ddywedyd, i
 Gegin a Neuadd, Goruch-stafell ac odditanu, neu
 i Gyssegr *Sanctaid* a'r *Sancteiddolaf*. Canys y
 mae'n sefyll ar yr unrhyw Sail, ac a elwir
 yn un, sef *Teml Ddaw*; yr hon a adeiladwyd ar
 yr Arglwydd ein *Jachawdwr*:

Myfi a ddywedais o'r blaen, na's gallei neb gynt,
 fyned i'r *Sancteiddolaf*, onid trwy'r Cyssegr *sanctaid*,
 sef, trwy'r Wahanlen ag oedd yn rhannu rhŷng-
 ddynt. *Exod.* 26. 33. *Lev.* 16, 2, 12, 16, *Heb.* 9.
 7, 8. *Ben.* 10. 19.

O herwydd pa ham, fe dwyllir y rhai hynny a
 dybiant y Cant fyned i'r *Sanctaidolaf* yr hon yw'r
 Nefoedd, pan y bônt farw; y rhai ydynt yn gadael
 ac yn calau y cyssegr *Sanctaid* tra bont byw.

Je. Sirs, Y ffordd i'r *sancteiddolaf*, fydd trwy'r
 Cyssegr *sanctaid*; y ffordd i'r Nefoedd fydd trwy'r
 Eglwys ar y *Ddaear*; Canys y Crist hwnnw fydd
 yno trwy ei Air i'w dderbyn trwy Ffydd, cyn y
 gallom ei dderbyn et yn Berfoni yn y Weledigaeth
 Wynfydedig. Yr Eglwys ar y *Ddaear* fydd fel *Ty*
 y *Gwagedd* y grybwyllir am dano yn Llyfr *Esther*,
 lle mae'n rhaid i ni gael ein glanhau a'n perarogli,
 a'n gwneuthur yn gyfaddas i fyned i Ystafell y Priod-
 fab neu fel y dyweid *Paul*, i'n gwneuthur ni yn
 gymmwys i gael rhannu *Etisfeddiaeth* *Saint* yn y
Goleuni. *Eph.* 2. *Col.* 1. 12.

LVI. *Ynghylch y Cyfsegr Sancteiddiolaf neu'r Deml
oddifewn*

YR oedd Cyfsegr y Sancteiddiolaf, fel y dywe-
dais, yn rith a Chysgod o'r Nefoedd ei hun,
yn ganlynol, yn Gylgod o'r lle hynny p'le mae
presenoldeb arbennig Crist ynddo; a ph'le y mae ei
wyneb ef i'w weled yn twyaf eglur, a llawenydd ei
Wyneb-pryd i'w swynhau swyaf. *Heb. 9. 23. 24.
Exod. 25. 22. Num. 7. 89.*

Y Cyfsegr Sancteiddiolaf oedd dywyll, nid oedd
Ffenestri iddo, er fod y fath o amgylch yr Ystafell-
oedd. Presenoldeb arbennicaf Duw hefyd, ar Fy-
nydd *Sinai*, oedd mewn cwmwl tew; *1 Bren 8.
12. 2 Chron. 6. 1. Exod. 19. 9. Ben. 20, 21.*

1: Y Sancteiddiolaf hwn gan hynny wedi ei
wneud fel hyn, oedd i ddangos i fod Duw megis yn
y Nefoedd i ni ar y Ddaear, yngwbl anwele-
dig, ac na's gellir ei gyrrhaeddi yn amgenach na
thrw y Ffydd. Canys meddaf, yngymmaint ac nad
oedd Ffenestri i'r Tŷ hwn, ni allasei'r Goleuni pen-
naf yn y Bŷd hwn weled dim yno. Y pethau ac
oeddent yno a welid yn unig wrth oleuni tân yr
Allor, yr hwn oedd Gysgod o Lewyrch yr Yspryd
glân; *1 Cor. 2 Ben.* Ac am hynny y dywedir, er
y Tywyllwch hwn i gyd, *Efe a drig yn y goleuni
ni ellir dysod atto; Neb ond yr Arch-offeiriad,
Crist. 1 Tim. 6. 16. 1 Pet. 3. 21, 22.*

2. Fe adeiladwyd y sancteiddiolaf yn y modd hyn,
i ddangos mor angyffelyb y fydd ein Cyfiwr yn
y Nefoedd, oddiwrth ein Cyfiwr hwn ar y Ddaear.
Yr ydym yn rhodio ymma wrth un Goleuni, wrth
oleuni Gair 'scrifennedig; Canys hwnnw fydd

yr awr hon yn *Lusern i'n traed a llewyrch i'n llwybr*,
 Eithr y lle hwnnw, p'le na bydd Gair Scrifenne-
 dig, nag Ordinhadau fel ymma, a ddiscleiriffetto
 i ni yn fwy goleu ac eglur, na pettai'r holl oleu-
 adau ac fydd yn y Bŷd wedi eu gosod ynghyd i
 oleuo un Dŷn: Canys *Goleuni yw Duw, ac nid oes*
ynddo ddim Tywyllwch, i Joan. 1. 5. Ac yn ei
 oleuni ef, a Goleuni'r Oen yn ddigyfrwng, y by-
 ddwn byw, y rhodjwn ac y Gorfoleddwn holl
 Ddyddiau Tragwyddoldeb.

3. Hwn hefyd a ordeiniwyd yn llyn, i ddangos
 y dylem ni, tra bo 'm yn y Deml gyntaf, fyw
 trwy Ffydd, mewn perthynas i'r hwn oedd, neu
 oedd i'w wneuthur yn yr ail.

Am hynny, y dywedir, mewn perthynas i
 hymy, with *Ffydd yr ydym yn rhodio, ac nid with*
slug. 2 Cor. 5. 6, 7, 8.

Yr ydym yn cael hanes am y pethau tydd ŷno, sef
 am Arch y *Dystiolaeth*, a'r *Drugareddfa*, a Cher-
 ubiaid y *Gogoniant*, a *Phreſenoldeb Crist*, a *Duw*,
 yr ydym, meddaf, yn cael hanes am danynt yn y
 Gair, ac yn credu, ac yn synnu arnynt, ac yn go-
 berthio myned attynt yn olhyn: eithr yn am-
 gen nid ydym yn eu gweled. am hynny y dywedir
 yn bod yn *edrych nid ar y pethau a welir ond ar y peth-*
au ni welir canys y pethau a welir fydd tros amfer,
ond y pethau ni welir fydd dragwyddol. 2 Cor. 4. 18.

4. Nid oedd gyfreithlawn i'r Bobl gynt nesŷau i
 edrych i'r *Sancteiddolaŷ*, tan boen *Marwolaeth*.
Num. 17. 13. Ond yn unig i'r *Arch-offeiriad*, Efe
 alleiŷned i mewn iddo: I ddangos i fod yn
 ŷhaid i ni, tra byddom ymma, gymmeryd goŷaf
 ŷhag *Golygiadau ofer*, Canys nid oes dim i ni i'w
 weled yn y *Nefoedd*, tra byddom ni ymma, yn
 amgen, na thrwy Ffydd yn *Nheŷtament* tragwy-

ddol Duw : Gwir yw nini a allwn ddyfod yn awr i'r Sancteiddiolaf, fef cyn agosod ac y cennhadiff y Deml gyntaf i ni ddyfod ; eithr rhaid yw i hynny fod trwy *Waed a Fydd*, nid trwy wâg Ddychymmygion neddwl, i'w wyr, i.eu Rfswm cnawdol.

Y Sancteiddiolaf hyn oedd hedroglog ym n.hobffordd, o ran ei Huchder, ei Hŷd a'i Llêd. I fod fel hyn oedd Nôd o Berffeithrwydd, fel y dangosais mewn lle arall ; am hynny te'i hadeiliadwyd fel hyn yn bwrpatol, i ddangos i ni, i fod yno bob Cyflawnder o Wynfydedigrwydd, o ran ei Natur, ei Râdd, a'i Barhâd. *Felly pan delo'r hyn fydd berffaith, yna yr hyn fydd o ran a ddelsuir.* 1 Cor. 13. 8, 9, 10. Heb. 10. 19. 20, 21, 22.

LVII. Ynghylch Gwahanlen y Deml

GWahanlen y Deml oedd Len wedi ei gwreuthur o Sidan glâs, porphor ac Yfcarlet, ac i'w liain cyfrodedd : a cherubiaid kelyd y gweithiwyd arni. Ex. 26. 31, 32.

1. Y Wahanlen hon oedd yn gwahanu rhwyg y cyfleg sanctaidd a'r Sancteiddiolaf. Ac i'w lŷb i yr oeddi gadw y pethau Sancteiddiolaf o Olwgyr Addolwyr, pan yr elei'r Arch-offeiriad i mewn yno, i ddiweddu Gwasanaeth Duw ; Ex. 26. 33. 2Chron. 3. 14. Heb. 9. 8.

2. Yr oedd y Wahanlen yn Gyfged o ddau beth.

1. O'r Nefoedd weledig hon, trwy ba un yr aeth Crist, pan yr aeth i Eirioli trostom ni. Ac megis yr oedd yr Offeiriad yn myned o olwg y Bobl, pan yr elei i mewn i'r Sancteiddiolaf, o achos y Wahanlen ; felly Jesu Grist pan yr escytnodd,

dderbyniwyd i synu gan y Nefoedd, y *Llenfawr* lydan honno, allan o olwg ei Bobl. Hefyd gan yr unrhyw Len, gan ei bod fel *Pabelliddo arigo* ynddi, y derbynnir ef yn wastad, ac y cedwir ef allan o'n golwg ni: Canys yn awr nid ym yn ei weled, ac ni chawn ychwaith, hyd oni phlygir y *Nefoedd* hyn fel llyfr, ac yr el heibio fel petb wedi ei blygu ynghyd. Esay. 40. 22: Aët. 1. 9. 10, 11. Ben. 3. 19, 20, 21. 1Pet. 1. 8.

2. Hon ydyw'r Wahanlen honno, trwy ba un medd yr Apostol, y mae'r Jesu yn Rhagredwr i ni wedi myned i mewn i Bresenoldeb ei Dâd. Canys wrth Wahanlen y mae'n rhaid deall ymma hefyd y Nefoedd, neu ei *Ffurfafenlydan* Megis y mae Marc a Phedr yn dywedyd, *Ese a gymmerwyd i synu i'r Nêf, ac y mae yn eistedd ar ddebrulaw Duw* Marc. 16. 19. 1Pet. 3. 22.

3. Gwahanlen y Deml a wnaethpwyd o Lâs, unig Liw y Nefodd; ac hefyd o *Borpher, Sidan; Scarlet*, pa rai ydynt liwiau amryw o'r cymmylau o achos Gwrthdarawiadau'r Haul. Eithr dra- chefn.

4. Yr oedd y Wahanlen yn Gysgod o Gorph Crist. canys megis ac yr oedd Gwahanlen y Deml, tra'r oedd yn gyfan, yn cadw oddiwrthym olygiad ar bethau'r Sancteiddiolaf; ond wedi ei rhwygo, yn rhoddi lle i Ddŷn i edrych i mewn attynt. yr un wedd Corph Crist, tra'r oedd yn gyfan, a gadwoda Bethau'r Sancteiddiolaf oddiwrth yr Olygiad honno. y gawfom ni wedi iddo ef gael ei drywanu, arnynt. Am hynny y dywedir ein bod ni yn myned i mewn i'r Sancteiddiolaf, trwy Ffydd, *trwy'r Wahanlen* sef ei Gnawd, Heb. 80. 19, 20, 21, 22.

Ond etto, meddaf, y cwbl oll fydd trwy *Fe* *frâs*
R honno

yn ddiau Rhwygiad y Wahanlen y Diwornod
hwnnw y Croeshoeliwyd Crist arno, a bregethodd
hyn yn grôch i ni. Canys cyn gynted ag y try-
wanwyd Corph Crist, Gwahanlen y Deml a
rwygwyd yn ddau, odli fynu hyd i wared : Ac felly
Ffordd a wnaethpwyd i weled yn amlyccach yr
hyn oedd yno tu hwnt iddi, yn y Cyfgod a'r hyn
yr oedd yn gyfodi. *Mat. 27. 50, 51, 52, 53.*
Hebr 10. 19, 20.

Fel hyn y gwelwchi fod Gwahanlen y Deml
yn Gyfgod o'r Nefoedd weledig hon. ac hefyd o
Gorph Crist; o'r cyntaf, o herwydd iddo efse tyned
arwyddi at y Tâd; o'r ail, o herwydd mae trwy-
ddo ef y mae gennym ni hyfdra i ddyfod at y
Tâd.

Yr wyf hefyd yn darllain am ddwy Wahanlen
arall, megis yr hon y gorehguddiodd *Moses* ei
Wynneb a hi, fel nad allei Plant *Israel* edrych yn
grâff arno; ac am Wahanlen gyntaf y Tabernacl;
Eithr ni chaf draethu am y rhai hyn yn awr.

Yr oedd hefyd ar Wahanlen y Deml Ddelwau
Cerubiaid wedi eu cerffio, sef, Angylion; i ddan-
gos mae megis ac y mae'r Angylion gyda ni yn
awr, ac yn ein gwafanaethu ni holl Ddyddiau ein
Pererindod yn y Byd hwn; felly, pan y byddom
farw, y maent yn sefyll yn barod, ie wrth y Wa-
hanlen, wrth Ddrws y Nefoedd hyn, i ddyfod,
pan erchir iddynt, i'n hôl, a'n dwyn ymmaith i
Fonwes Abraham. Luc. 16. 22.

Y mae'r Deml gan hynny trwy ei hyfstyried fel
hyn yn gyntaf yn dysgu i ni p'le y mae Crist, sef,
nid ymma, eithr wedi myned i'r Nefoedd, o ba le
y dylem ni ei ddifgwyl.

2. Y mae hi yn dysgu i ni hefyd, y dylem, ie,
yr awr hon gan fod yr Ardderchawgrwydd y

gydd y
Jesu a
Gnaw
trwydd
lleiaf

LVI

H

gwnae
Ddôr

Cerub

gwisgo

ac ar

2.

foedd,

i'r D

i'r W

fod y

yr ho

yr aet

law y

3.

y dy

len, t

y rin

dywe

ymdd

Gogo

4.

ond y

Olu

fydd yn y Sancteiddiolaf, rhaid yw i ni edrych trwy
Jesu arnynt, sef trwy'r Wahanlen, hynny yw, ei
Gnawd. Ie dyscu i ni y mae y gallwn trwy Ffydd,
trwyddo ef; gyrrhaeddi at ryw fath o Olygiad, o'r
lleiaf o'i Degwch a'i Hyfrydwch.

LVIII. *Ynghylch Dryffau'r Deml oddifewn.*

HEblaw'r Wahanlen, yr oedd Drws i'r Deml
oddifewn, a'r Drws hwnnw a wnaethpwyd
o Goed oliwydd; *Ac i Ddrws y Gasell y*
gwnaeth efe ddorau o goed Oliwydd; ac ar y ddwy
Dôr o Goed oliwydd y cerfiodd efe Gerfiadau
Cerubiaid, a Phalmwydd, o blodau agored, ac a'i
gwiscodd âg Aur, ac a leodd Aur ar y Cerubiaid,
ac ar y Palmwydd; i Bren. 6. 31, 32.

2. Y Dorau hyn oeddent Gysgod o Borth y Ne-
foedd, sef o'r hwnnw ag fydd yn gollwngi mewn
i'r Drigfa dragwyddol honno y fydd y tu hwnt
i'r Wahanlen. Myfi addywedais i chwi o'r blaen,
ifod y Wahanlen yn Gysgod o'r Nefoedd weledig,
yr hon a ledodd Duw megis Llen, a thrwy ba un
yr aeth Crist, pan-escynnodd i eistedd ar ddeheu-
law y Tâd.

3. Yn awr y tu hwnt i'r Wahanlen hon, fel
y dywedais, y mae y Drws yn agored â dwy dda-
len, fel ag yr oedd Drws y Deml oddiallan. Ar
y rhai hyn y mae'r *Psalmydd* yn galw, pan yw'n
dywedyd, *O Byrth, dercheswch eich pennau, ac*
ymdderehafwch Ddryffau Tragwyddol: a Brenin y
Gogoniant a ddaw i mewn. Ps. 24. 7. 9.

4. Dorau'r Deml a wnaethpwyd o *Ffynnidwydd*,
ond y rhai hyn, fely gwelwch a wnaethpwyd o
Oliwydd; i ddangos i ni wrth y Goeden frâs
honno

honno, y Cysgod gwerthfawr, â pha fath Ogoniant
y cyfarfydd y sawl a gyfrifir yn deilwng i fyned
mewn trwy'r Pyrth hyn. Yr *Oliwydden* a elwir
felly oherwydd yr Olew a'r Brasfer sydd yn nat-
turiol ynddi; a'r Dorau sydd yn arwain i mewn
i'r Sanctaiddiolaf a wnaethpwyd o'r *Oliwydden*
hon.

5. *Cerubiaid* hefyd a gerfiwyd ar y Dorau hyn
i ddangos, mae megis ac yr oedd yr Angylion yn
ein cyfarfod wrth Ddrws y Deml, ac megis ag yr
oeddent yn ein gwafanaethu yn y Deml, ac yn
sefyll yn barod wrth y Wahanlen, felly y byddant
ie wrth Borth y Trigle nefol, yn barod i'n groe-
sawi yno ac i'n tywys i'r *Neuadd frenhinol*.

6. *Palmwydd* hefyd, fel ag yr oeddent wedi eu
cerfio a'r Ddryffau'r Deml, felly y gwelwn hwy'n
ymma o flaen y Gafell, ar y Dorau sydd yn go-
llwng i mewn ymma. I ddangos, mae megis ac
y rhoddodd Duw i ni y Fuddygoliaeth ar ein
gwaith yn credu gyntaf, felly y perffeithiff eise
Fuddygoliaeth honno, trwy rodidi ni Jechydwrïaeth
dragywyddol. Yn y modd hyn y mae eise yn *Au-*
dw ac yn Berffeithudd ein Ffyld. Canys mo-
ficred ac y derbyniasom y *Balmwydd* ar y cyntaf
cyn sicred hefyd y cawn ei *gwisco am ein pennau*
megis arwydd o'i *Fyddlondeb ef yn Nef y Nefoedd*
yn oes oesoedd. *Datc. 7. 9.*

7. *Blodau agored* a gerfiwyd ymma hefyd;
ddangos y bydd Crist, yr hwn yw'r Drws i Ogoni-
ant, yn gyfal a'r Drws i Râs, yn werthfawr i ni
ar ein mynediad i mewn yno, yn gyfal ag ar
cam cyntaf y wnaethom tu ag yno mewn *By-*
gwael pechadurus. Ni chyll Crist fyth mo'i ber-
arogliae yn *Ffrocnau ei Eglwys*. Y mae eise y
awr hon yn beraidd, (neu'n hyfryd,) eise a fydd

felly a'r Ddýdd Marwolaeth, ac yn bereiddat oll, pan trwyddo ef y cawn fyned i mewn i'r Drigfa a baratowyd i ni yn y Nefoedd.

8. Y *Palmwydd* a'r *Blodau agored* a allant fod yn Gysgod o rai gwerthfawr Duw, y rhai a gant eu cyfrif yn deilwng o'i Deyrnas ef; Y Naill o Uniondeb eu Calonnau, a'r llall o sawyr da eu Bucheddau. Y rhai uniawn a drigant ger dyfron di; a'r nŷb a ofodo ei Ffordd yn jawm, dangosaf iddo *Jechydwrïaeth Duw*. Psal. 140, 13. Psal. 50. 23.

9. Fal hyn yn hyfryd ar y Ddaear, yn hyfryd yn y Nefoedd: A'r hwn sydd yn dwyn Ffrwyth yr Ffengyl ymma, a'i ceiff iddo ei hun, ac er ei ddiddanwch tragywyddol wrth Byrth Gogoniant.

10. Y rhai hyn oll a wisfwyd âg Aur, sel y galloch ddywedyd, ac felly yr oeddent wrth Ddrws y Tŷ cyntaf. Gwir yw, eithr daliwch fulw, y mae gennym chwanegiad ymma. Y mae ymma Aur ar Aur, Aur wedi ei wisco arnynt hwy, ac Aur eilchwaith wedi ei ledu ar hwnnw. Y mae'r Arglwydd yn rhoddi Grâs a Gogoniant, Psal. 84. 11.

Aur ar Aur. Aur wedi ei ofod ar Aur. Grâs sydd Aur yn ddalen, a Gogoniant sydd Aur mewn llestri. Aur tena ydyw Grâs, Aur tew ydyw Gogoniant. Y mae ymma Aur wedi wisco arnynt, ac Aur wedi ei ledu ar hwnnw. A hynny ar y *Palmwydd*, a'r *Cerubiaid*. Aur ar y *Palmwydd*, hynny yw, ar y Sainct; Aur a'r y *Cerubiaid*, hynny yw ar yr Angylion. Canys, nid wyf yn rybied amgen; na chaiff yr Angylion eu hun dderbyn Chwanegiad at eu Gogoniant am y Gwasanaeth a pha un y gwasanaethasant Grist a'r Eglwys.

11. Yr Angylion ydynt Fedel-wŷr Duw, ac yn ddiammau Efe a roddiff iddynt gyslog dda yn amser hynny, ie Gogoniant ar eu Gogoniant. *Mat. 13. 38, 39. &c 24. 31. Ioan. 4. 36.*

12. Chwi wyddoch i fod Medel-wŷr yn arferol o gael eu Tal: yn dda am gasclu'r Llatwr i mewn, ac nid wyf yn anghoelio nad felly y caiff y rhai hyn, pan y diweddo'r Cynnhafaf. Ond pa fath Fynediad i mewn i Fywyd fydd ymma? Y mae ymma Aur ar Aur wrth y Drŵs, ar ein cam cynhafaf ni i'r Deyrnas.

LIX. Ynghylch Hoelion Aur y Deml oddifeu.

NI châf grybwyll am holl hoelion y Deml, megis y rhai a wnaethpwyd o haiarn, &c. *1 Chron. 22. 3.* Ond yn unig am y rhai aur, ynghylch pa rai y darllenwch, *2 Chron. 3. 9.* P'le y mae yn dywedyd, *A Phwys yr hoelion oedd ddêg Sael a deugain o Aur: Yr oedd yr hoelion hyn oll, i'm tŷb i, wedi eu gwrthio i mewn yn y Sancteiddiolaf, a'i dull yn dra chymmws i'r hyn yr oeddent yn Gysgod o hono.*

1. Yr oedd rhai o honynt yn arwyddocau Crist ein Harglwydd, megis yn sefydlog yn ei swydd o Gyfryngiad yn y Nefoedd; Am hynny mewn un man, yr Yipryd Glân, wrth grybwyllam Crist, megis y daeth o *Judah* i fod yn Gyfryngwr, a ddyweid, *O bono esy daeth allan y Gongl (y Gonglfaen) o bono yr hoel.* *Zech. 10. 4.*

Yn awr yn gymmaint ag y cynimharir ef yn y lle hwn i Hoel, *Hoel aur*, dangos y mae, mae megis ac y gyrir yr hoel yn eille wrth ei gwrthio i mewn; felly Crist wrth Lŵ Duw a wnaethpwyd

yn Offeiriad tragywyddol, *Heb. 7. 25.* Am hynny
 fel y dyweid efe drachefn, yr Hoel, swydd offeiri-
 adol *Aaron*, yr hon a hoeliwyd yn y man sicr, a sum-
 nudid, a dorrid i lawr ac a syrthbiei : Ond yr hwn
 sydd ganddo *Allwedd* Dafydd yr hwn yw Crist
 (*Date. 3. 7.*) a hoelir gan *Duw*, megis Hoel,
 newn lle sicr, ac a eris yno. Gan hynny, efe a
 dyweid drachefn, ac efe a fydd yn orsedd *Gogoni-*
ant i Dŷ ei Dād.

Ac ym mhellach, y *erogant arno ef holl Ogoniant*
Tŷei Dād (megis ar Hoel.) bil ac eppil; yr holl
ſanlestri, o'r llastri cwpanau, hyd yr holl offer *Cerdd.*
 Yn ôl yr hyn a scrifennwyd, *A hwy a ganasant*
Gantad newydd i'r Oen oedd wedi ei ladd, gan ddy-
wedyd, Teilung ydwyt ti. &c. Eſay. 22. 20, 22, 23,
24, 25. Dat. 5. 9, 12.

Ac fe ddywedir drachefn y cytrifir Crist gan y
 Seinctiau yn ddiau, tan Gyffelybiaeth *Hoel*, yn
 wystl neu'n obaith iddynt, fel y mae efe yn y *Ne-*
foedd, o'i sicr Ddyfodiad yno. Am hynny y dy-
 wedasant gynt, *Duw a roddodd ni Hoel yn ei le*
Sanſtaidd: yn y linell *Hoel* yw, eithr yn yr ymyl,
ſin, Trigfa sicr wastadol. Ezra. 9. 8.

Yn awr yr Hoel hon yn ei lle Sanſtaidd, fel y
 dangoswyd, o'r blaen, ydyw Crist; Crist, megis
 yn perchnogi'r *Nefoedd*, ac megis yn trigo ac yn
 byw syth yno er ein mwyn ni. Am hynny y gel-
 wir ef, megis yn trigo yno, ein *Pen*, ein *Bywyd*
 a'n *Jechydwrïaeth*; ac hefyd fe ddywedir y gosodir
 ni i gyd eistedd yno ynddo ef. *Eph. 1. 22. Col. 3:3.*
Eph. 2. 5, 6.

2. Rhai o'r Hoelion hyn oeddent Gysgodau o
 Eiriau *Sanſtaidd* Duw, pa rai sydd wedi eu sicr-
 hau yn y *Nefoedd* trôs syth. Cysgodau, meddaf o'u
 Hie hwynt, a'u *Hamen.*

Y mae *Solomon* mewn lle arall yn cymmharu
Geiriau'r Duw doeth i *Symbylau* a *Hoelion* wedi eu
Sicrhau gan *Feistred* y *Gynnulleidfao*, y rhai a roddir
oddiwrth yr un *Bugail*. *Preg.* 12. 11.

Fe'i gelwir hwynt yn *symbylau*, o herwydd
megis y mae'r *cylryw* yn pigo ac yn gwtio
Ychen ym mlaen wrth dynnu felly y mae *Geiriau*
Duw yn cymmell *Cris'nogion* ym mlaen yn eu
Dyledfwyddau *Sanctaidd*. Fe'i gelwir hwynt yn
Hoelion, i ddangos mae megis na's gellir fynwgu
Hoelion a fo wedi eu hoelio mewn man ficer. Felly
y mae *Geiriau* Duw wrth ei *Ewyllys* ef yn sefyll
yn ficer yn oes oesoedd. Meistrred y *Gynnulleidfao*
ydynt yn *gyntaf*, yr *Apostolion*: yr un *Bugail* ydyw
Jesu *Grist*. Am hynny y dywedir i fod *Eiengy*
Crist yn dragywyddol, yn sefyll byth, ac i fod yn
fwy ficer na'r *Nef* a'r *Ddaear*. *Esay.* 40. 6, 7, 8.
1 Pet. 1. 24, 25. *Heb.* 18. 20. *Datc.* 14. 6.
Mat. 24. 35.

Yr *Arglwydd* *Jesu* gan hynny, a'i *Eiriau*
Sanctaidd, ydynt *Hoelion* *Aur* y *Deml*; a ficer-
hâd yr *Hoelion* hyn yn y *Deml* oedd i ddangos
mae yr un ydyw *Crist* heddyw, ddoe ac fyth; ac i
fod ei *Eiriau* yn aros ac yn parhau yr un rhyw
yn oes *Oesodd*. Yr hwn gan hynny fydd a *Christ*
gydag ef, fydd ganddo *Hoel* yn y *Sancteiddiolaf*;
yr hwn fydd ganddo *Addewid* o *Jechydwriacth*,
fydd hesyd a *Hoel* yn y *Nef*, ie *Hoel* aur yn y
Nef.

LX. *Ynghylch Llawr a Pharwydydd y Deml oddisewn.*

L Lawr y Gatell a fyrddiwyd ag ystyllod cedr-wydd, ac hesyd Parwydydd y Tŷ hwn yr un modd. *Ese a adeiladodd ugain ysydd ar ystylyssau'r tŷ ag ystyllod Cedar, o'r llawr hyd parwydydd. Felly'r adeiladodd iddo o fewn, sef i'r Gatell, i'r Cyssegr Sancteiddiolaf.* 1 Bren: 6.16.

2. Manegi i ni y mae ese a pha beth ei byrddiwyd, ac hesyd yn ail adrodd yn llyn, gan ddywedyd, *i'r Gatell oddisewn, ie i'r Cyssegr Sancteiddiolaf, o herwydd y mynnai i ni ddal sulw, mae'r lle hwn yn unig a wnaethpwyd fel hyn.*

3. *Ugain cufydd, hynny oedd Hyd, a Llêd, ac Uchder y Tŷ : felly wrth ddywedyd fel hyn, dyscu y mae, y tcd y Tŷ wedi ei adeiliadu yn y modd hyn o amgylch.*

4. Y *Gedr-wydden*, onid wyf yn camgymmeryd, ydyw'r uchelaf ei *Huchder o holl Goed y maes*: Ezek. 31. 3, 4, 5, 6, 7, 8.

Yn awr yn gymaint ag y dywedir i fod y Tŷ, a'r Gatell wedi ei byrddio o amgylch â chedr-wydd, se allei mae dangos y mae, mae yn y Nêf, ac nid mewn un lle arall y mae Cyflawnder o bob Perffeithrwydd. Y mae Perffeithrwydd yn yr Eglwys ar y Ddaear, ond nid y fath ac tydd yn y Nefoedd:

1. Y mae yno Berffeithrwydd natturiol, ac felly y mae Ceiniog cyn Natturioled Arian ag ydyw'r Swllt.

2. Y mae yno Berffeithrwydd cymmharol, ac felly y gall un peth fod yn berffaith ac yn ammherffaith ar yr un amser; megis ag y mae hanner Coron yn swy na Swllt, etto yn llai na Choron.

3. Y mae yno hefyd yr hyn yr ydym 'ni y
alw y Perffeithrwydd eithaf, ar hwn na's gell
chwanegu atto, na chymmeryd oddiwrtho ac fel
Duw yn unig sydd berffaith.

Yn awr Gogoniant netol yw'r hwn sydd gor
uwch pob Perffeithrwydd ar y Ddaear, megis ac
mae'r Gedr-wydd yn goruwch yr holl Goed a'r
Uchder. Am hynny Duw, pan yw'n llefaru an
ei Odidawgrwydd ei hun, sydd yn ei ofod allan
wrth ei Uchder. Y Duw Uchel, y goruchel,
goruchel, a'r Derchafedig: A'r Goruchaf; Ps. 97.
9. Ps. 138. 6. Gen. 14. 19, 20, 21. Dan. 3.
26. Ben. 5. 18. Ps. 18. 13. Pl. 85. 7. Luc. 1.
32. Ben. 6. 35. Ps. 9. 2. Pl. 56. 2. Pl. 92. 1.
Elay. 14. 14.

Y Titlau hyn hefyd a gyfrifir i'r Tŷ hwn,
herwydd mae'r lle ydoedd, p'le oedd y Perffeith-
rwydd eithaf yn trigo.

Yr wyf gan hynny yn cymmeryd y Gedr-wy-
dden yn y Lle hwn i fod yn Nôd o Berffeithrwydd
lef y Cedr-wydd apha un y byrddiwyd y Tŷ
hwn. Canys gan mae Doethineb Daw ydyw lle-
faru wrthym weithiau trwy Brennau, Aur, Ariannau,
Cerrig, Anifeiliaid, Adar, Pyfe, Pryted Coppynau,
Morgrug, Llyffeint; Gwibaid, Llau, Llweh, &c.
Ac ymma trwy Goed; pa fodd y deallwn ni e
Lelerydd ef trwyddynt hwy, os nad ydym yn cyfrif
i fod iddynt Arwyddocâd?

A Chedr-wydd y Tŷ oddi fewn oedd wedi ei
cerfio yn gnappau, ac yn flodau agored: y cwbl oedd
Gedr-wydd, ni welid carreg. 1 Bren. 6. 18.

Cnappiau a Blodau oedd y rhai yr addurnent y
Canwyll bren Aur a hwynt, fel y darllenwch,
Exod. 25. 33. 35. Ben. 37. 20, 21.

Y Canwyll-bren oedd yn Gysgod o'r Eglwys.

Cnappiau a'r Blodau yn Gytgod o'i Phryd-
 thwch hi. Eithr pa beth! a raid trwso'r Nef
 amgylch â Harddwch y Sainct, ac a Ffrwythau
 Grasusau hwynt? Wele, ficer yw, i fod yn rhaid
 wneuthur rhyw beth yn fwy nac arferol â hwynt
 y, gan y Cennhadir iddynt i'w dilyn i'r lle Sain-
 tidd. Datc. 14. 13. A phan y dywedir y cânt
 wys mwy godidog rhagorol a thragywyddol o Og-
 iant yn y Nef. 2 Cor. 4. 16. 17.

Y Cwbl oedd Gadr-wydd, ni welid carreg. Cym-
 erwch Garreg yn y Rhith am yr hon ag fydd
 lly yn ddiau, ac yn Wrthrith, am yr hon fydd
 lly yn ddirgeledig, ac yno y gall amlygu i ni,
 a bydd yn y Nefoedd, Gwrth-rith y Cyslegr
 sancteiddiolaf, syth ddim Caledwch Calon, yn y
 awl a'i cyfaneddant hi yn dragywydd. Pob Am-
 herffeithrwydd a gyfod oddiwrth Ddrygioni'r
 Calon, eithr ni fydd neb Calonnau drwg yn O-
 niant; Dim byrdra mewn Gwybodaeth, dim
 roefineb Tueddiad Meddwl, ni fydd dim Gweith-
 iadau Chwantau neu Lygredigaethau yno; na
 oedd, trwy'r holl Nef. Eithr ymma fo'i gwelir,
 yn y Goreu o'r Seinctiau, Canys ymma y
 nae Goleuni yn gymmyscedig â Thywyllweh,
 i'w hi bydd Nôs yno, nag un Carreg i'w gwyled.

A Llawr y Tŷa wisgwyd âg Aur; i Bren. 6.
 6. Hwn fydd debyg i'r un hynny yr ŷm yn ddar-
 llain am dano ynghylch Caersalem newydd, y
 on tydd i ddyfod oddiwrth Dduw o'r Nefoedd,
 deol y Ddihaŵ, medd y Tefdyn, oedd Aur pur; ac
 debyg i'r hyn yr ŷm yn ddarllain am dano yn
 Exodus, A gwelsant tan draed Duw Israel megis
 gwaith o Faen Saphyr, ac fel Corph y Nefoedd o
 Disleirdeb. Datc. 21. 21. Exod. 24. 10.

Yf holl Weledigaethau oeddent werthfawr,
 eithr

eithr hon y werrhfawroccaf, i fod Llawr y T O blegid
wedi ei orchguddio, neu i wisco âg Aur, Lleoe Moser y
ydyw'r Llawr a'r Hoel i rodio ynddynt; a ph ei torri
mor werthfawr gan hynny y fydd ein camrau ni 3. N
Och! Yr ydym weithiau ymma yn rhoi ei ar y da
camrau yn y llaid, a thrachefn yn tramgwydd Ceremo
ar Gippillion a Meini. Yr ydym ymma weithia Ddwy I
yn cwmpo i Gloddseydd ac yn colli ein Sodla tebi h
mewn Maglau; eithr ni bydd yr un o'r rhe i'w gu
hyn yno: Aur, Aur, y cwbl oll a fydd Aur ofodwy
Pherffeithrwydd auraid, pan y delom i'r Cyfleg Yftlys
Sanctaidd. Ni chymmerodd Job yn ei Amle angher
goreu ei gamrau onid mewn y menyn, eithr nyny daeth a
yr amfer hwnnw a gymmerwn ein holl Gamrau y y Cere
Aur y Cyfsegr. a Go
Y C

LXI. *Ynghylch Arch y Cyfammod, yr hon a oes
dwyd yn y Deml oddisewn:*

YN y Gair yr wyf yn darllain am dair Arch
fes, Arch Noah; yr Arch y cuddiwyd Moser
ynddi; ac Arch Cyfammod Duw, Gen. 6
14. Exod. 2. 3. 5. Eithr am Arch y Cyfam
mod yn unig y câf fi draethu yr awr hon

*Yr Arch a wnaethpwyd o Goed Sittim, o ddau
gufydd a banner ei hyd, a chufydd a banner ei lled
a chufydd a banner ei Huchder. Hi a wisgwyd â
Aur coeth oddisewn ac oddiallan, ac fe wnaethpwy
iddi Goron o Aur o Amgylch. Exod. 25. -10, 11.*

1. Yr Arch hon a alwid yn Arch y Cyfammod
megis y galwyd y cyntaf yr ydych yn darllain am
dani yn Arch Noah; o herwydd mae megis ag
y cadwyd ef yn honno rhag boddi; felly Llechaud
Cyfammod a gadwyd yn hon, rhag torri,

2. Yr Arch hon, yn hyn, oedd Gysgod o Grifft
O blegid

O blegid mae ynddo ef yn unig, ac nid yn nwyllaw
Moses y Cadwyd y Llechau hyn yn gyfan. Moses
a'i torrodd hwynt, eithr y mae'r Arch yn ei cadw.

3. Nid yn unig y Gyfraith honno a scrifennwyd
 ar y ddwy Lech garreg, eithr hefyd y Gyfraith
 Ceremoniaidd a osodwyd i'w cadw yn yr Arch. Y
 Ddwy Lech a olodwyd ynghanol yr Arch, i at-
 teb i hyn, *Dy Gyfraith di fydd o fewn fy Nghalon*
i'w gwneuthur. Eithr yr un Ceremoniaidd a
 osodwyd yn Ystlys yr Arch, i ddangos, mae o
 Ystlys Crist yr oedd yn rhaid dysod yr hyn oedd
 anghenrhaid i gyfatteb hynny. Canys oddiyno y
 daeth allan Waed a Dwfr; Gwaed i gyfatteb Gwaed
 y Ceremoniau, a Dwfr i gyfatteb *Puredigaethau*
 a *Golchiadau* y Gyfraith honno.

Y Ceremoniau gan hynny a gadwyd yn Ystlys yr
 Arch, i ddangos yr attebyd hwynt allan o Ystlys
Jesu Grist. Ex. 25. 16, 17. Deut. 10. 5. Ben. 31.
 26. Ps. 40. 8. Joan. 19. 34. Heb. 10. 7.

4. Yr oedd Enw Duw ar yr Arch; Jefe'i ga-
 lwyd hi yn Nerth Duw, a'i Ogoniant, er ei
 gwneud o Goed. Ac y mae Crist yn Dduw mewn
 Enw ac Anian, er ei wneuthur yn Gnawd; Je yn
 ychwaneg, a wnaethpwyd yn *Bechod trofom ni.*
 2 Sam. 6. 2. 2 Chron. 6. 14. Ben. 13. 6. Joan. 1.
 14. Rhuf. 9. 5. 2 Cor. 5. 21.

2. Yr Arch a ddygpwyd ar Ysgwyddau'r Bobl y
 ffordd hyn a'r ffordd accw, i ddangos y modd y
 dygid ac y pregethid Crist gan ei Apostolion a'i
 Weinidogion i holl gyrrau'r Byd; Ex. 25. 14.
 1 Chron. 15. 15. Mat. 28. 19, 20. Luc. 24. 46,
 47.

6. Yr oedd gan yr Arch, y Dyfkiolaeth hyn o
 Brelenoldeb Duw yn cyd-ymganlyn â hi, yr hyn
 nid oedd gan un Ceremoni arall o'r Gyfraith;
 ac

ac yr oedd gan Grift yr Arwyddion hyn o'i
Bresenoldeb gyd ag et yr hyn ni's catodd un Dyn
tan y Gyfraith neu'r Esengyl. Hyn sydd mor
amlycced fal nad rhaid wrth Dyft. Ac yn awr am
ychydig o Gymmhariaethau yn ychwaneg.

1. Wrth honno, yr oedd yn arferol o ateb ei
Bobl, pan y deuant i ymofyn âg ef. *Ac yn y Dy-*
ddiau diweddar hyn, y llefarodd Duw wrthym trwy
ei Ffâb. 1 Chon. 13. 3. 1 Sam. 14. 18. Heb. 1. 2.
Joân. 16. 23, 24.

2. Dyfroedd yr *Jorddonen* a safasant yn ben-
fwr, wrth Bresenoldeb yr Arch, hyd onid aeth
Ysrael, Gwardigion yr Arglwydd trofodd i An-
ialwech *Canaan*: A thrwy Allu a Phresenoldeb
Crist yr ydym ninnau yn myned fros Farwolaeth;
Gwrth-rith y *Jorddonen*. o Anialwech y Byd hwn
i'r Nefoedd. *Josf.* 3. 15, 16, 17. *Joân.* 11. 25.
Phuf. 8. 37, 38, 39. 1 *Cor.* 15. 54, 56, 57.

3. Mur *Jericho* a Syrthiodd i lawr ger bron yr
Arch. A holl Dyrrau uchel, a chadarn Leoedd, ac
ymgyddfeydd pechaduriaid a ddistrywir ac a do-
ddant wrth Bresenoldeb Crist ar ei Ddysodiad,
Josf. 6. 26. 2 *Pet.* 3. 10. *Dalc.* 20, 11,
12, 13.

4. *Dagon*, y Ddelw honno o eiddo'r *Philistiaid*,
a Syrthiodd i lawr ger bron yr *Arch*; a cher bron
Crist Jesu, y syrthiodd Cythreuliaid, Duwiau yr
holl Ddelwau hyn, a rhaid iddo ef deyrnaru hyd
bni otodir ei Elynion tan ei Draed; ac hyd oni
wneler hwynt yn *Droedsainge* iddo. 1 *Sam.* 5.
1, 2, 3, 4. *Marc.* 5. 17. 1 *Cor.* 15. 25. *Heb.*
10. 13.

5. Y *Philistiaid* hefyd a ddestrywiwyd am idd-
ynt gyffwrdd a'r *Arch*, tra arosasant yn ddi-
waededig, a'r Drygionus a gospyr i ryw Ddiw

Ddiwor
Christ a

7, 8, 9

2, 3 5.

6. Y

sant yr

ydwy a

ant ac

Enw yr

13, 14

7. F

Arch,

yn gw

Gymn

glwydd

feirwo

lon i

Byd;

13. 10

8.

deddu

a han

Ogor

hun y

Dyn

9

i dda

trwy

mew

efe i

holl

dir h

Zech

10.

Ddiwornod neu'i gilydd am gyffwrdd o honynt â
 Christ a'i Calonnau dienwaededig; 1 *Sam.* 5. 6;
 7, 8, 9, 10, 11, 12. *Pf.* 50. 16. *Mat.* 24. 51. *Ben.*
 2, 3 5. 11, 12. *Luc.* 15. 25, 26, 27, 28.

6. Yr oedd Bendith Duw ar y sawl a roesaw-
 fant yr Arch megis y dylasent; a mwy o lawer
 ydyw ac a fydd ei Fendith ef ar y sawl a gofleidi-
 ant ac a roesawant ei Grist felly, ac a broffesant ei
 Enw yn ddisrifol: 1 *Sam.* 6. 11. *Act.* 3. 26. *Gal.* 3.
 13, 14. *Mat.* 19. 27, 28, 29. *Luc.* 22. 28, 29.

7. Pan yrestynnodd Uzzab ei Law i gynnal yr
 Arch, pan yr oedd yr Ychen yn ei Siglo, megis
 yn gwan-obeithio yr amddiffynnei Duw hi, heb
 Gymnorth dynol; *Efe a fu farw ger bron yr Ar-*
gheydd; yr un ffynyd y bydd y rhai oll (heb Edi-
 feirwch) ac fydd yn arferyd moddion anghysreith-
 lon i dderchafu Crefydd Crist, a'i chynnal yn y
 Bŷd; 1 *Chron.* 13. 9, 10. *Mat.* 26. 52. *Dat.*
 13. 10:

8. Nid oedd yr Arch, er ei bod wedi ei anrhy-
 deddu fel hyn, ond isel o honi ei hun; ond cufydd
 a hanner ei Huchder: Crist hesyd er ei fod yn
 Ogoniant y Nefoedd a Duw, etto a wnaeth ei
 hun yn isel ac yn ddigyfrif, ac a gafwyd ar lun
 Dŷn. *Ex.* 25. 11, 12, *Phil.* 2. 6, 7, 8, 9, 10.

9. Yr oedd Coron o Aur o amgylch yr Arch;
 i ddangos y modd y coronir Crist gan ei Seinctiau
 trwy Ffydd, ac y coronir ef yn ollaw ganddynt
 mewn Gogoniant, am yr holl ddaioni a wnaeth
 efe iddynt; ac hesyd y modd y darostyngiff yr
 holl Goronau iddo ef ryw Ddiwornod, ac y goso-
 dir hwynt ar ei ben ef. Hyn a ddangos yn y cysgod
Zech. 6. 11, 14. Ac yn y Gwrth-gygsod. *Dat.* 4.
 10. *Ben.* 19. 12.

10. Yr Arch a wilwyd âg Aur o sewn ac
 odddiallan

oddiallan, i ddangos i fod Crist yn berffaith mewn Grâs oddisewn, a Buchedd oddiallan; mewn Ys-
pnyd ac mewn Cyfiawnder. *Ioan.* 1. 12, 13, 14.
1 Pet. 2. 22.

11. Yr Arch a ofodwyd tan y Drugareddfa, i
ddangos, i fod Jesu Grist, tel *Achubwr* yn dwyn,
megis ar ei Ysgwyddau, Drugaredd Duw i ni, sef
ynghorff ei Gnawd, trwy Farwolaeth. *Exod.* 25.
21. *Eph.* 4. 23. *Ben.* 5. 5. 1, 2.

12. Parhŷ Symmudwyd yr Arch ym mhell
oddiwrth y Bobl, y Duwiol a aeth tan alaru ar ei
hól; Aphan y cuddir Crist, neu y cymmerir ef
bodiwrthym, *yna y galarwn yn y Dyddiau hynny.*
1 Sam. 7. 2. *Marc.* 2. 19, 20. *Luc.* 5. 34, 35. *Ioan.*
16. 20, 21, 22.

13. Fe gatodd holl *Israel* yr Arch drachefn. yn
ol amler ei Galarnad: A Christ, yn ol i'w Bobl
ef alaru ennys am dano, a'i gwél hwynt drachefn,
a'i Calonnau a lawenyha *Ioan.* 16. 1, 2, 3. 20,
21, 22.

Wrth yr holl bethau hyn, a llawer yn ychwa-
neg a ellid eu crybwyll, y mae yn dra amlwg, i
fod *Arch y Destiolaeth* yn Gysgod o Jesu Grist:
a daliwch ychydig sulw ar yr hyn a ganlyn, sef,
i'r *Arch* o'r diwedd ddytodd i'r Cyslegr *San Eiddi-
olaf.* *Heb.* 9. 3, 4. Hynny yw yn ol ei *Chruwr,*
Canys yr Arch a wnaethpwyd ar y cyntaf i grwy-
dro ofan i fan fel un heb le trigiannol; weithiau
ymma, ac weithiau accw; yn awr yn nwylo Ge-
lynion, yn y man yn cael ei hammharchu gan ei
Chyfeillion; ie gwnaethpwyd iddi grwydro o le i le,
megis un ag oedd y Byd wedi blino arni. Er profi
hyn nid rhaid i mi grybwyll i chwi un lle yn am-
gen na'r 5, 6, a'r 7. Bennodau o Lyfr cyn-
taf *Samuel*: ac yn gyfattedbol i hyn yr afonydd-

newn
Yf-
14.

a, i
wyn,
sef
25.

nhell
ar ei
ir ef
ynny.
DAR.

yn
Bobl
efn,
20,

wa-
i
ift :
sef,
ldi-
dr,

Y-
iau
Ge-
ei
le,
ron
m-
yn-
d-

wyd ein Harglwydd bendigedig Jesu, ac te'i gyrrwyd ef yn ôl ac ym mlaen, draw ac ymma, gan Angerdd Cynddaredd ei Elynion.

1. Efe a ymlidiwyd i'r *Aipht* cyn gynted ac y ganwyd ef; *Mat*, 2.

2 Yna y gyrrwyd ef i fyw yn *Galilea* tros yspaid llawer o flynyddoedd.

3. Hefyd pan yr ymddangosodd ei hun i *Israel*, hwy a'i herlidiasant weithiau i'r Anialwch, weithiau i'r Diffaethwch, weithiau i'r Môr, ac weithiau i'r Mynyddoedd, ac yn wastadol ym mhob un o'r lleoedd hyn yn cael ei ymlid a'i erlid gan Elynion newydd.

Ac yn ddiweddasoll, y *Phariseaid* yn cynllwyn am ei fywyd, *Judas* yn ei werthu, yr *Offeiriad* yn ei brynu, *Pedr* yn ei wadu, ei Elynion yn ei watwor, a'i Fflangellu, a'i gernodio ac yn ei ammharachu yn fawr. I ddibennu, Hwy a'i condemniasant, a'i Croeshoelasant ac a'i Claddasant; eithr o'r Diwedd Duw a orchymmynnodd, ac a'i cymmerodd i'w *Le*, sef o fewn i'r Wahanlen, ac a'i golododd ef i gynnal y *Drugareddfa* i synu, p'le y mae efe hyd y Dydd heddyw. yr hwn ydyw ein *Harch* i'n hachub ni, tel yr achubodd un *Noah* ef, ac un *Moses* yntef; Jé gwell un, megis nad oes neb ond *Crist* yn achub ei eiddo ei hun.

LXII. Yng hylch gosodiad yr *Arch* yn y *Cyssegr Sancteiddiolaf*, neu'r *Demloddifewn*

YR *Arch*, fel y dywedasom, ac fel y mae'r *Tesdun* yn mynegu, pan o'i dygwyd i'w *Gorphwysfa*, a osodwyd yn y *Demloddifewn*, neu yn y *Cyssegr Sancteiddiolaf*; sef
T tan

tan *Adenydd y Cerubiaid*. *A'r Offeiriad a ddygysant Arch Cysammod yr Arglwydd i'w lle ei hun, i Gafell y Tŷ, i'r Cyssegr Sancteiddiolaf, tan Adenydd y Cerubiaid*. Ex. 26. 33. Ben. 39. 35. 1 Ben. 8. 6. 2 Chron. 5. 7.

2. Cyn hyn, megis y dywedpwyd o'r blaen, yr *Arch a ddygwyd o le i le, ac a berwyd i drigo mewn Pabell tan Gortynnau, megis ein holl Dadau*. I ddangos i wneuthud Crist, megis ninnau grwydro tros amfer yn y Bŷd fel y gallei etifeddu *Gogoniant*; 2 Sam. 7. 1, 2. 6. Heb. 11. 9. *Joan.* 10. Ben. 16. 28. Ben. 3. 13.

3. Eithr yn awr, pan y dygwyd yr *Arch i'r Sancteiddiolaf, fe ddywedir i'w dwyn hi i'w lle ei hun*. Nid Trigle Crist gan hynny oedd y Bŷd hwn, nid oedd efe *oddi isod*, efe a ddaeth o Dŷ ei Dâd; am hynny nid oedd efe yn ei Le ei hun, tra'r oedd ymma, ni's gallei fod 'chwaith hyd oni ddershafodd i'r *Lle'r oeda efe o'r blaen*. *Joan.* 8. 23. Ben. 16. 28. Ben. 6. 63. Ben. 3. 13.

4. Y *Sancteiddiolaf* gan hynny ydyw lle priodol Crist. Ei Le priodol, megis Duw, megis Offeiriad, megis Prophwyd, megis Brenin, megis Dadleuwr ei Bobl. Nid oes iddo mwyach a wnel ymma gyda ni, yn berfonol, megis Cyfryngwr. Pe bai ef ar y Ddaear, ni byddei yn *Offeiriad &c.* Ei Le a'i Waith etfydd yr awr hon *oddi uchod gyda'i Dâd, a cher bron yr Angylion*; Ath. 5. 31. 1 Pet. 3. 22. Heb. 4-14, Ben. 8. 4. Ben. 9. 24. 1 Joan. 2. 1, 2. Datc. 1. 1, 2.

5. Fe ddywedir i *ddwyn yr Arch i Gafell y Tŷ*. Nid oedd *Solomon* foddlon i ddywedyd ei dwyn hi i'r Sancteiddiolaf; eithr efe a ddyweid, ei Lle *oeddy Gafell*, Sanctaidd, hynny yw, y Lle o *Wrandawriad*. Canys yr oedd ganddo ef, pan escynnydd

ryw beth i'w ddywedyd wrth ei Dād tros ei Bobl.
 I'r *Gafell*, hynny yw i'r Lle o *Ddatcuddiad* ;
 Canys yr oedd efe yno hefyd i dderbyn, ac oddiyno
 i *Ddatguddio* i'w Eglwys ar y Ddaear ryw beth
 nad allafid ei egluro onid o'i *Gafell Sanctaidd*. Yno
 gan hynny y mae efe â'r ddwy Lêch y *Dystiolaeth*
 yn ei Galon, megis gwedi eu cadw yn berffeith-
 gwbl ; Y mae efe yno hefyd â'r holl *Gyflawniad*
 o'r *Gysraith Ceremoniaidd* yn ei ochor, yn dan-
 gos, ac yn dadleu *Perffeithrwydd* ei *Gyflawnder*,
 a *Haeddedigaeth* ei *Waed â'i Dād* ; ac i dderbyn
 ac i roddi i ni, y rhai ym yn credu ynddo, Hanes,
 pa mor foddlon yw'r Tād i'r hyn y wnaeth efe
 i'osom ni.

6. I'r *Cyffegr Sancteiddiolaf*. Wrth y *Geiriad*
 hyn y dangosir, i ba le yr aeth yr Arch, pan yr
 aeth hi i gymmeryd ei *Gorphwysfa*. A thrwy
 fod yr Arch yn Gysgod o Grift yn hyn, dangos y
 mae, neu eglurhau ymbellach, i fod Crist yn gwn-
 euthur yr hyn y mae yn ei wneud yr awr hon yn
 y Nefoedd, ger bron Wyneb ei Dād: Je, ar-
 wyddocau y mae, i fod Crist yno yn gwneuthur
 ei Appelau at *Dduw*, ynghylch *Gwerth* yr hyn a
 wnaeth efe ar y *Ddaear*, at *Dduw Barnwr* y
 twbl oll, pa un, meddat, a'i dyleier mwyn ei *Ddio-*
ddessadau gaffael *Caniatâd* iddo o'i holl *Ddymu-*
niad, megis *Offeiriad* a *Dadleuwr* tros ei
 Böbl.

A fynni, ehe Ffestus wrth *Paul*, dy fyned i fyni i
Jerusalem i'rh farnu yno ger fy mron i, am y pethau
 hyn? *Act. 25, 9.*

Yr oedd ein *Jachawdwr* hwn yn foddlon pan yr oedd
 ymma, i fyned i fyni i *Jerusalem* idd ei farnu ;
 ac wedi caffael ei gam-farnu yno, efe a wnaeth ei
 Appel at *Dduw*, ac wedi myned yno yn awr, fof,

i'r Lle Sanctaidd, at yr hwn sydd *Farnwr* pob
peth, am ei Farn ef ar ei Weithred; a pha un a'i
 bod gan yr Eneidiau, y rhai y cymmerodd efe
 arno ei dwyn hwynt i Ogoniant, Hawl trwyddo
 ef i Deyrnas Nef.

7. *Tan Adenydd y Cerubiaid*. Hyn sydd ym-
 hellach yn cadarnhau ein Geiriau; canys gan
 appeliu o'r Ddaear i'r Nefoedd, megis y gosod-
 wyd yr Arch dan Adenydd y Cerubiaid, felly efe
 wrth eiriol a Duw, a dadleu eu Haeddedigaeth-
 au trofom, a'i gwna ym Mhresenoldeb a chlybod
 holl Angylion y Nef.

Hyn ynghylch Arch y Cyfammod, a'i Gwrth-
 rith, nynt a ddeuwn yn nesaaf i draethu ynghylch
 y Drugareddfa.

LXIII. *Ynghylch y Drugareddfa, a'r modd y*
gosodwyd hi yn y Deml Sanctaidd.

Y Drugareddfa a wnaethpwyd yn yr Anial-
 wech, eithra ddygwyd ifynna gan *Solomon*,
 wedi adeiladu'r Deml, ynghyd a'r pethau
 sanctaidd eraill. 2 *Chron.* 5. 2, 3, 4, 5, 6, 7,
 8, 9.

Nid oedd y Drugareddfa, fel y dangosais am yr
Arch, ond isel, Dau Gatydd a hanner ei hyd a
 chusydd a hanner ei Lled. Eithr yr oedd ei Huch-
 der heb *Fesur*.

1. Hyd a Lled y Drugareddfa sydd yr un a'r
 Arch; ysgatfydd i ddangos i ni, i fod Hyd a Lled
 Trugaaredd Duw i'w Etholedigion yr un Hyd a
 Lled a Haeddedigaethau Crist; *Exod.* 25. 19. 17.
 Am hynny y dywedir ein bod ni wedi ein cyfiawn-
 hau ynddo ef, a'n bendithio ynddo ef, fel yn ol

yr Arfaeth a swriadodd Duw ynddo ef.

2. Eithr yn gymmaint a bod y Drugareddfa heb Fesur, o ran ei Huchder, dangos y mae, ei bod, fe changei Duw, yn ddigonol i gyrrhaeddid hyd yn nòd y sawl a gwympant o'r Nefoedd, ac i achub pawb ôll ac sy'n byw ar y Ddaear, yn nòd y rhai oll ac sydd yr awr hon yn Uffern: Canys y mae nid yn unig ddigon o Léd yno i'r sawl a achubir; *eithr gwala, agweddill o fara.* Luc. 15. 17.

A Dod, medd Duw, y Drugareddfa i synu ar yr Arch, fel hyn y dywedodd efe wrth Feses, a thymma'r Lle y bennododd Dafydd iddi *Exodus* 25. 21. *1 Chron.* 28. 11.

Yn awr yn gymmaint a'i bod wrth Archiad Duw wedi ei gosod yn y modd hyn, fe ddangosir i ni amryw bethau.

1. Mae Crist yw syltaen Trugaredd i ni. Y Drugareddfa a ofodwyd ar Arch y Dyftiolaeth, ac yno y gorphwysodd i ni. Nisfuasei, ac nid allasei, Cyfiawnder oddef i ni gaffael Bùdd trwy Drugaredd, oni burasei iddi gaffael Arch, Crist i orphwys arno. *Gollwg ef*, medd Duw, rhag descyn o honau i'r Clawdd, myfi a gefais jaww. Job. 33. 24.

2. I fod Crist o Ordinhâd Trugaredd, yn Ffrwyth Trugaredd. Trugaredd sydd oddiuchod, yr Ordeiniwr ydyw; *Gariad yw Duw*; ac a anfonodd o Gariad ei Fâb i fod yn Jachawdwr ac yn jaww dros ein Pechodau. Joan. 3. 16. *1 Joan.* 4. 10.

3. Trwy fod y Drugareddfa a'r Arch wedi eu cyffylltu fel hyn ynghyd, y mae yn dangos hesyd, nad ydyw Trugaredd yn gweithredu heb Crist. Am hynny, pany deuei'r Offeiriad gynt at Dduw am Drugaredd, yr oedd yn arfer dyfod a Gwaed; ie, ac a arferai ei danellu ef ar y Drygareddfa, ac o'i blaen saith waith. Cymmerwch yr Arch ymmaith,

maith a'r Drugareddfa a gwymp, neu o leiaf a ddaw i lawr yn isel : Felly Cymmerwch Grist ymmaith, a Gollyngfa Trugaredd a gwymp i lawr, , ac Afon Trugaredd a ragodir. Hyn fydd wir, canys cyn gynted ag y gadawiff Crist heibio eirioli, y daw y Farn dragwyddol.

4. Drachefn, Trwy fod y Drugareddfa wedi ei gosod oddiuchod ar yr Arch, y mae yn dysgu i ni wybod, y gall Trugaredd edrych i lawr o'r Nefoedd, er bod y Ddeddf yn sefyll gerllaw, ac yn edrych arni; eithr rhaid ei bod yng Hrist, megis yn gadwedig yno, ac wedi ei chyflawnu ganddo ef trosom ni. Y Ddeddf allan o Grist fydd *ddychrynadwy* fel Llew, y Ddeddf ynddo ef fydd hawddgar fel yr Oen. Y Rheffwm yw, o herwydd ei bod yn cael ynddo ef ddigon i ateb tros holl Bechodau y rhai hynny a ddeuant at Dduw am Drugaredd trwyddo ef. *Crist yw Diwedd y Ddeddf Cyflawnder*, ac os yw hynny yn wir, ni's gall y Ddeddf edrych ymhellach, pwy bynnag a ddél at Dduw trwyddo ef. Yr oedd y Ddeddf yn arfer barnu yn ddychrynlllyd hyd oni ofodwyd hi yn yr Arch i'w chadw : Eithr wedi'n y dywedpwyd, y *y mae yngbadw yno*, nid ym yn darllain am dani fel o'r blaen; 1 *Bren.* 8. 9. 2 *Chron.* 5. 10. *Reuf.* 10. 4.

5. Bydded gan hynny y sawl a ddeuant at Dduw am Drugaredd, yn sicr o ddyfod atto trwy'r Arch Crist. Canys megis y mae Grâs yn dseyn i ni oddi uwchlaw y Drugareddfa, felly y Drugareddfa honno fydd yn gorphwys ar yr Arch. O herwydd pa ham Bechadur, tyred am Drugaredd y Ffordd honno, Canys os cyfarfyddi di â'r Ddeddf yno, ni's gwnaiff i ti niweid : ac ni's gall Trugaredd, pe cyfarfyddet a hi mewn lle arall wneuthur it

Ddaioni.

Deuwch gan hynny, a deuwbh yn hyderus at Or-
seddfainge Grâs, y Drugareddfa hon, pa un a gyn-
helir i fynu gan yr Arch, fel y derbynioch Drugaredd,
ac y caffoch Râs yn Gymmorth cyfamferol. Heb.
4- diwedd.

Am hynny Gofodiad y pethau yn y Sancteiddi-
olaf yn y modd hyn, sydd ryfeddol i'w weled yng
Afr Duw. Canys hwnnw yn ddiau ydyw'r Drÿch,
trwy ba un y rhaid i ni edrych ar Ogoniant yr
Arglwydd. Ymma y gwelwn yr Achos o Bethau.
Ymma y gwelwn y modd y gall Duw cyfiawn
wneuthur a hynny mewn Ffordd o Drugaredd, âg
un a bechodd yn ei erbyn ef: Hynny sydd o
herwydd bôd y Ddeddf ynghadw gan yr Arglwydd
Jesu Grist. Canys megis y gwelwch y Drugareddfa
yn sefyll ar Arch y Cyfaminod, ac yno y mae Duw
yn gweithredu mewn Ffordd o Râs tu ag attom
ni. *Exod. 25. 17, 18, 19, 20, 21, 22.*

LXIV. *Ynghylch Dwfr bywiol y Deml neffaf
i mewn.*

ER na Chrybwyllir am y Dwfr hyn yn yr
Adroddiad ynghylch Adeiliad y Deml, eithr
yn unig am y Mynydd ar ba un, o'r mo-
ddion â pha rai yr Adeiladodd y Brenin hi; Etto-
mi dybygwn i, i fod yn y Mynydd hwnnw, ac
yno hesyd p'le'r adeiliadwyd y Deml, Ffynnon o
Ddwfr Buwiol. Hyn sydd yn debyg iawn i wîr
oddiwrth *Ezek. 47. 1.* P'le y mae yn dywedyd,
*Ese a'm dug i arachefn i Ddrws y Tŷ, ac wele Ddwfr
yn dyfod allan odditan Riniog y Tŷ, tua'r Dwyrain;
o berwydd Wŷneb y Tŷ oedd tua'r Dwyrain; a'r
Dyfroedd oedd yn deiseyn odditanodd o Ystlys ddebau'r
Tŷ,*

Ty, o du dehau i'r Aller.

Felly Drachein yn *Joel* 3. 18. *A Ffynnon a ddaw allan o Dŷ'r Arglwydd, ac a ddwfrhâ Ddyffryn Sittim.* Ac nid oedd y Ffynnon, pa le bynnag yr oedd Ymddangosiad cyntaf y Dyfroedd Sanctaidd, *oniâ yn y Cyssegr, sef y sancteiddiolaf (Ezek. 47. 12.)* P'le'r oedd y Drugareddfa yn sefyll, yr hon yn y Datcuddiad a elwir, *Gorseddfainge Duw, a'r Oen, Ben. 28. 1, 2.*

Hwn hofyd y mae'r Prophwyd *Zachariah* yn feddwl, pan yw'n dywedyd, *Dyfroedd bywiol a ddaw allan o Jerusaleml eu hanner hwynt tua Môr y Dwyrain, a'u hanner hwynt tua'r Môr eithaf &c. Zach. 14. 8.* Fe ddywedir eu bod yn dyfod allan o *Jerusalem*, o herwydd dyfod o honaw i wared i'r Ddinas o'r Cyssegr, yr hwn oedd yn sefyll yn *Jerusalem*.

Hwn ydyw'r un a elwir mewn lle arall *Afon o Ddwfr y Bywyd*, o blegid ei fod yn tarddu allan o'r Orsedd, ac o blegid yr arferent hi, i'm tŷb i, yn ei Dechreuad, yn ac ynghylch Addoliad y Deml. Myfi a debygwn mae â hon y llanwyd y Môr tawdd a'r dŷg Noeau, ac ymhâ un yr ymolchei'r Offeiriad eu Dwylo a'u Traed, pan yr elent i'r Deml i Wafanaethu; ac ymhâ un hofyd y trochent yr Aberthau, cyn yr Offymment hwynt i Dduw. Je; yr wyf yn tybio, mae a'r Dwfr hwn yr oedd yr holl Olchiadau a'r Distreuliadau ynghylch eu Haddoliad yn cael eu gwneuthur.

Fe ddywedir yn *Ezekiel* a'r Datcuddiad, i fod *Freny Bywyd yn tyfu ar lan yr Afon. Ezek. 47. Datc. 22.* Ac oedd yn Gysgod o *Air ac Yspryd Duw*, tiwy ba un y Sancteiddiodd Crist ef ei hun, a'n ag at ei Addoliad megis Arch-offeiriad; Ac hofyd y Dwfr hwn yw'r un ag fydd yn jachau y

rhai
gan
gwn
naet
glwy
A
myn
cod,
Dwl
glwy
fŷth.

L
Dem

M

gyffe
claf,

N

eu c

eithr

ae se

fewn

M

y Sa

y c

herw

yno,

myfi

yr ho

Cany

oddiu

edode

rhai oll a achubir; a thrwy ba un, y maent hwy, gan fod wedi eu Sancteiddio hesyd trwyddo, yn gwneuthur eu holl Waith o Addoliad a Gwala-naeth yn gymmeradwy, trwy Jesu Grist ein Har-glwydd.

Am hynny, se ddywedir i fod y Dwfr hwn yn myned allan i'r Môr y Bŷd, ac i jachau ei *Byf-cod*, y *Pechaduriaid* sydd ynddo; Je hwn yw'r Dwfr, am ba un y dywedodd Jetu Grist, eln Har-glwydd. *Pwy bynnag a yfo o honaw, a fydd byw fyth.* Ezek. 47, 8, 9, 10. Zech. 14. 8.

LXV. *Ynghylch y Cadwynau oedd yn y Gasell neu'r Deml nessaf i mewn.*

MEgis ac yr oedd Cadwyni ar y Colofnau hynny ag oedd yn sefyll o flaen Porth y Deml, ac yn y Tŷ cyntaf, felly yr oedd gyffelyb iddynt hwy *Cadwynau* yn yn y *Sancteiddi-laf*, pa un a elwir ymma yn *Gasell*.

Nid Cadwynau mewn ymddangosiad, neu wedi eu cerfio mewn Coed &c. Oedd y Cadwynau hyn; eithr Cadwynau yn ddiammau, ac hesyd o Aur; ae se'i darparwyd i wahanu o flaen y *Gasell* oddi-fewn. 1 Bren. 6. 21. 2 Chron. 3. 16.

Myfi a ddywedais i'wch o'r blaen, y gelwir y Sancteiddiolaf yn *Gasell*, nid o herwydd bod y *cwbl o honi* mewn caeth-ystyr felly; ond o herwydd i fod y fath Attebiad o eiddo Duw yno, ac nad oedd yn y Deml nessaf allan; Eithr myfi a debygwn mae'r Arch a'r Drugareddsa oedd yr hon a alwyd yn swyaf enwedigol y *Gasell*. Canys yno y Cyfaryddaf a thi, medd Duw, ac oddiuchben honno y chwedleuaf a thi. Pan y dywedodd *Da fydd, derchafaf fy nwylo tu ag at dy Gasell*

Sanctaidd, nid oedd efe yn meddwl cymmaint
tu ag at y *Cyssegr Sancteiddiolaf*, a thu ag at y
Drugareddfa oedd ynddo, *Nes fel y dyweid efe yn*
yr ymyl, tu ag at Gafell dy Gyssegr Plaf.
28. 2.

1. Pan yw gan hynny yn dywedyd o *flaen y*
Gafell, meddwl y mae efe, i fod y *Cadwynau*
hyn wedi eu gosod yn y *Cyssegr Sancteiddiolaf*,
o *flaen yr Arch a'r Drugareddfa*, i ber i *Aaron*
a'i *Blant ddeall*, i fod yn *angwanegol Ggoniant*.

Canys yr *Arch a'r Drugareddfa* a gytrifid o
flaen y Tŷ Sanctaidd ei hun; megis y cyfiifir
Crist a Grâs Duw o *flaen y Nefoedd uchaf*. *Uchel*
yw yr Arghwydd goruwch yr holl Genhedloedd: a'i
Ogoniant sydd goruch y Nefoedd. Ps. 113. 4.

Felly gan hynny nid oedd y *Rhaniad a wnaeth-*
pwyd yn y Tŷ wrth y Cadwynau hyn, y Cadwynau
aur hyn, yn gymmaint i wahanu'r *Lle sanctaidd*
oddiwrth y *Sancteiddiolaf*, ag oedd i ddangos i fod
yn y *Cyssegr Sancteiddiolaf*, yr hyn sydd etto yn
anrhydeddysfach nag ef.

Y *Sancteiddiolaf*, oedd *Gysgod o'r Nefoedd*,
ond yr *Arch a'r Drugareddfa* oeddent *Gysgod o*
Grist, ac o'r *Drugaredd Duw* i ni trwyddo ef; a
diau yw gennyf, y barna pob *Dŷn*, (os yw'n
gwybod pa beth y mae'n eddywedyd) i fod *Duw a*
Christ y Nefoedd yn anrhydeddysfach na'r *Tŷ y*
maent yn trigo ynddo. Am hynny y dywedodd
Dafydd drachefn, Pwy sydd gennyf yn y Nefoedd
ond tydi ? Canys tydi wyt ardderchocchach na
hwynt hwy. Ps. 73. 25.

Canys er y gwasanaethei yr hon a elwir y *Nefoedd*
râi; i.e. pe byddai *Duw* ei hun allan o honi;
er hynny ni fodloniff dim o'r *Gŵr gwir rasol* ond
Duw'r Nefoedd; am *Dduw y mae Enaid y Gŵr*

hwn yn *fychedu* Duw yw *hyfrydwch* ei *Orfoledd* ef. *Pfal.* 42. 2. *Pfal.* 63. 1. *Pf.* 143. 6. *Pf.* 17. 15. *Pf.* 43. 4.

Y *Cadwynau* hyn gan hynny, megis ag yr oeddent yn gwneuthur y *Rhanniad* hwn yn y *Cysfegr* Sancteiddiolaf, allant ddyfscu i ni, y cawn, pan y gogoneddir ni yn y *Netoedd*, wybod ie'r pryd hynny ac yn y lle hwnnw y parhaiff *Anghysfar* talrwydd anfeidrol *rhwng Duw a nyni*. Y *Cadwynau* hyn fydd yno, a wahanredolant *rhwng y Creawdr a'r Creadur*.

Canys nyni, fef y rhai a achubir, a gadwn ein *Nhartur* ac a barhawn yn wastadol yn *Hanfodau terfynedig* : Je, ac a gawn hefyd weled yno *Ang-hyart* talrwydd rhwng ein *Harglwydd*, ein *Pen*, a nyni ; Canys er ein bod yr awr hon, ac y byddwn y pryd hynny yn debyg iddo ef, o ran ei *Ddynded* ; ie ac a fyddwn yn debyg iddo ef hefyd, o ran ein bod wedi ein gogoneddu â'i *Ogoniant* ef ; etto efe a ragoriff arnom, ac a â y tu hwnt i ni o ran *Grâdd* a *Disgleirdeb*, cyn belled ag y disgleiriodd y *Brenin* mwyaf ar y *Ddaear* erioed uwchlaw y *Deiliad* gwaelaf yn y *Deyrnas*.

Fe arfered *Cadwynau* yn yr amtergynt megis nodau o *Wahaniaeth*, i ddangos i ni pa rai oedd *Gaeth-weision* a pha rai oeddent ryddion : Ie, *Hwy* a fyddant yn *Nôdd* y *Farn* yn *Nôd* o *Wahaniaeth* rhwng da a drwg ; megis y maent ymma yn dangos *Gwahaniaeth* rhwng y *Nesoedd* a *Duw*, a rhwng y *Creawdr* a'r *Creawdr*. *1 Pet.* 2, 4. *Jud.* 6. *Mat.* 22. 13.

Gwir yw, *Cadwynau* o *Bechod* a *Digofaint* ydynt *hwy*, eithry rhai hyn yn *Gadwynau Aur* ; etto y *Cadwynau* hyn ie y rhai hyn a gadwant *Greaduriaid* yn eu *Lle*, fef y *Caffo'r Creawdr* ei *Ogoniant*

oniant, ac y derbynio y Gydnabuddiaeth honno
oddiwrthynt hwy yno, ag fydd ddyledus i'w Fawr-
hydi ef. *Date. 4. Ben. 5. 11, 12, 13, 14.*

LXVI. *Ynghylch yr Arch-offeiriad, ac ynghylch ei
Swydd yn y Deml neffaf i mewn.*

GWedi ordeinio pethau yn y modd hyn yn
y *Cyssegr Sancteid liolaaf*, yna yr ae'r Arch-
Offeiriad i mewn yno, yn ol tel y Gor-
chymmynnwyd iddo, i wafanaethu ei swydd, ief
i losci Arogl-darth yn ei Thusser aur, ac i dae-
nelli â'i Fŷs Waed ei Aberth, tros y Bobl, ar
ac oddiar y Drugareddfa. *Exod. 30. 7, 8, 9, 10.
Lef. 16. 11, 12, 13, 14.*

Yn awr at ei Waith arbennig hwn, yr oedd gin-
addo ef Arlwyadau neullduol.

1. Yr oedd i ymolchi mewn Dwfr.
2. Yr oedd i wisgo am dano ei Wiscoedd Sanc-
taidd.
3. Yn ol hynny, yr oedd i'w eneinio âg Olew
Sanctaidd.
4. Ac wedi hynny yr oedd Aberth i'w hoffrym-
mu trosto, er ei wneuthur yn gymmwysach i'w
Swydd.

5. Rhaid oedd gosod peth o Waed yr Aberth
ar ei Glust dehau, peth ar Fawdfys ei Law dde-
hau, a pheth ar Fawdfys ei Droed ddeheu.

Gwedi Gwneuthur hyn, rhaid oedd tannelli
ychydig yn ychwaneg o'r Gwaed, ynghyd a'r Olew
arnoef, ac ar ei Wisc; Canys yn y modd hyn
yr oedd rhaid ei gyslegu ef at ei Waith, megis
Arch-offeiriad. *Ex. 29: Ben.*

Ei ymolchiad yn y Dwfr. oedd i ddangos Pur-
deb Dyndod Crist.

Ei Wiscoedd ardderchawg oeddent Gysgod o holl Berffeithrwydd Cyfiawnder Crist.

Yr Olew Sanctaidd a dannellwyd ar ei Ben ef, oedd i ddangos y modd yr eneiwiwyd Crist â'r Ys-
pnyd glân at ei Waith, megis Offeiriad.

Yr Aberth o'i Gyslegriad oedd Gysgod o'r Off-
rwm hwnnw a offrymmodd Crist yn yr Ardd,
pan y cymmyscodd efe ei Chwys a'i Waed a
thrwylsain cryf a Dagrau offrwm gwaddiau at yr
hwn oedd *abl i'w achub ef; a chael ei wrando yn yr*
yn a ofynnodd.

Canys â'i Waed ei hun { megis y tannellwyd
Aron a Gwaed y Bustach a laddwyd trosto } y
tannellwyd yr Un bendigaidd hwn o'i Ben hyl ei
Draed, pan *ddefscynnodd ei Chwys fel defscynneu*
Gwaed o'i Ben, a'i wyneb a'i holl Gorph ar y
Odaear. Luc. 22. 44. Heb. 10. 20.

Pan yr oedd *Aron* wedi ei baratoi yn y modd
yn, yna yr offrymmodd efe ei Offrwm tros y
Bobl, ac a ddygodd y Gwaed o fewn i'r Wa-
tanlen, *Lef. 16.* Yr hyn a attebodd Crist Jelu-
selyd, pan yr offrymmodd ei Gorph y tu allan i'r
Gorth, ac yno a ddygodd ei Waed i'r Nefoedd,
a'i tannellodd o flaen y Drugaredd. *Heb. 13.*
11, 12. Ben. 9. 11; 12. 14.

Canys yr oedd *Aron* yn Gysgod o Grist; ei
Offrwm yn Gysgod o Grist yn offrymmu ei
Gorph: *Gwaed* yr Aberth, yn Gysgod o Waed
Crist; ei Wiscoedd yn Gysgod o *Cyfiawnder* Crist;
Drugareddfa, yn gysgod o *Orsedd-faingt Grâs*;
Arogl darth yn Gysgod o *Foliant* Crist; a
Thannelliad y Gwaed ar y Drugareddfa, yn Gys-
god o Grist yn *dadleu* Rhinwedd ei Ddiodefiadau
rosom ni, ym Mhresenoldeb Duwy Nefoedd.

O berwydd pa ham, Frodyr Sanctaidd, Cyfran-
nogion

nogion o'r Alwedigaeth nesol, ystyriwch Apostol a
 Arch-offeiriad a'n Cyfres ni Crist Jesu: A ch
 fod i ni Arch-offeiriad mawr. yr hwn a aeth i
 Nefoedd, Jesu Fab Duw, glynwon yn ein Proffes
 Canys nid oes i ni Arch-offeiriad, heb fedu cyl
 adioadef gyd a'n gwendaid ni, ond wedi ei demt
 ymhob peth yr un ffynyl a ninnau, etto heb Bechod
 Am hynny awn yn hyderus at Orfeddfainge Grâs
 fely derbyniam Drugaredd, ac y cossom Râs y
 Gymmorth cysamserol. Canys pob Arch-offeiriad wed
 ei gymmeryd o blith Dynion, a osolir tros Ddynion y
 y pethau sydd tu ag at Oduw. fel yr Offrymm
 Rhoddion ac Aberthau tros Bechodau; yr hwn
 Ddichon dosurio wrthy rhai sy mewu anwybodaeth
 ac amryfusedd, am ei fod ynteu hesyd wedi ei amgylch
 a Gwendia.

Hwn gan hynny yw ein Harch-offeiriad ni, a
 hwn a wnaed felly nid yn ol Cyfraith Gorchymny
 snawdol, eithr yn ol North Bywyl - an hysynol.
 Canys Aaron a'i Feisïon yn ei a wnaed y Offeiriad
 heb Lŵ, ond hwn trwy Lŵ gan yr hwn a dilyniodd
 wrtho, Tyngodd yr Arghwydd, ac ni bydd edifar
 ganddo; tv di sydd Offeiriad yn dragywyddol ar
 Urdd Melchisedec.

A'r Testament gwell o hynny, y grunaethbwyd Te
 yn Fachnudd; a'r rhai hynny yn wir llawer sylw
 wedi eu gwneuthur yn Offeiriad. o herwydd hudd
 iddynt gan Farwolaeth barlau: Ond hwn am ei
 fod ef yn aros yn dragywydd. feld ag Offeiriad aeth
 anghyfnwydiol ganddo. Am hynny efe a ddichon hesyd
 yn gwbl jachau y rhai trwyddo ef sydd yn dysol a
 Dduw. gan ei fod ef yn iwy bob amser i einio
 trostynt hwy.

Canys y cyfryw Arch-offeiriad sanctaidd, diddrwg
 di-balog, didoledig oddiwrth Bechaduriaid, a gwedd
 yd,

wneuthur yn uwch na'r Nefedd oddi weddu i ni;
 hwn nid yw iaid i ddo teunydd, megis yr Offeiriad
 uny, offrynnu Aderthau yn gntaf trws ei Berbadau
 hon, ac yna trws yr eiddo'r Bobl; Canys hwn a
 aeth efe unwaith, pan offrynnodd efe ef ei hun.
 Canys y Gyfraith sydd yn gwnethur Dyren a
 Gwendid ynddynt yn Arch-offeiriad; eithr Gair y
 ho, yr hwn a fu wedi y Gyfraith, syddyn gwnethur
 Mâb, yr hwn a berffeithiwyd yn dragywydd.
 A phen ar y pethau a ddywelwyd yw hyn: Y mae
 unym yfath Arch-offeiriad yr hwn a eisteddodd ar
 abenllaw Gorsedd-faingc y Mawreddyn y Nefedd:
 Weinidog y Cyssgrfa, a'r gair Dabernacl, yr
 hwn a ofodes yr Arghwydd, ac nid dyn. Canys pob
 Arch-offeiriad a ofodir i offrynnu Rhoddion ac Ab-
 derthau, o herwyd pe ham, rhaid cedd bod gan hwn
 ofyd yr hyn a offrynni. Canys pe bai efe ar y
 Ddaear, ni byddai yn Offeiriad ychwaith, gan
 Offeiriad y rhai sydd yn offrynnu Rhoddion yn
 y Ddeddf: Y rhai syyn gwafanaethu i Esampl
 Ghyssgod y Pethau nefol, megis y rhybuddiwyd
 Iosaf gan Dduw, pan oedd efe ar fedr gorphen y
 abell. Canys gwêl, medd efe, ar wneuthur o
 mot bob peth ar oly Portreid a ddangoswyd i ti
 y Mynydd.

Eithr Crist wedi dyfod yn Arch-offeiriad y daio-
 s bethau a fyddent, trwy Dabernacl mwy a
 berffeithiach nid o waith Llaw, hynnyyw, nid o'r
 deiriadaeth ymma: Nid chwaith trwy Waed Geifr
 Llo, eithr trwy ei Waed ei hun yr aeth efe un-
 waith i mewn i'r Cyssgrfa gongael i ni dragywyddol
 yddhad, O blegid os ydyw Gwaed Teirw a Geifr,
 Lludw Anner wedi ei daenellu ar y rhai a hal-
 yd, yn Sanleiddio i Bureiddiad y Grawd po-
 nant mwy fudd i Waed Crist, yr hwn trwy'r Ys-

pryd tragwyddol a'i hofrymmodd ei hun yn ddisfai i Dduw, bura eich Cydwybod chiwi oddiwrth Weithredoedd meirwon, i wasanaethu y Duw byw.

Canys nid i'r Cyssegr o waith Llaw, Portreiad y guir Gyssogr yr aeth Crist i mewn, ond i'r Nef ei hun, i yuddangos yn awr ger bron Duw trojom ni; Nid fel yr offrymmei efe ei hun yn fynych megis y mae'r Arch-offeiriad yn myned i mewn i'r Cyssegr i'w Blwyddyn a Gwaed arall, oblegid yna rhaid juafu iddo yn fynych ddaioddes er Dechreuad y Eyd; Eithr yr awr hen unwaith yn niwedd y Eyd yr ymddangosodd efe i ddeleu Pechod, trwy ei aberthu ei hun. Ac megis y gosodwyd i Ddynion farw unwaith; ac wedi hynny bod Barn: felly Crist kefyd wedi ei offrymmu unwaith i ddwyn ymmaith Bechodau llawer; a ymddengys yr ail waith heb Pechod i'r rhai sy yn disgwyler Jeohydwriacth. Heb. 3. 1. Ben. 4. 14, 15. Ben. 5. 1, 2. Ben. 7. 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28. Ben. 8. 1, 2, 3, 4, 5. Ben. 9, 11, 12, 13, 14. 24, 25, 26, 27, 28.

LXVII. Tughych mynediad yr Arch-offeiriad i'r Cyssegr Sancteiddiolaf ei hun.

MEgis mae Rhagorffaint yr Arch-offeiriad oedd myned i'r Sancteiddiolaf yn unig; felly yr oedd yno ryw Ddingelwch hetyd; am ba un y traethaf ychydig: Nafydded un Dŷ (medd Duw) yn mhabell y Cysarsod, tan ddela Aaron i mewn i wneuthur Cymmod yn y Cyssegr, byd oni ddela efe allan, a gwnethur o fonaw ef Gymmod trosto ei hun, a thros ei Dŷ, a thros holl Gynull-eidfa Israel. Lef. 16. 17. &c.

Y Rheffwm yw, o blegid mae Crist yw'r unig Gysfryngwr; Efe a sathrodd y Guin-wryf ei hunan;

ac o'r Bobl nid oedd ungyd âg ef, i'w gynnorthwyo.
Eſay. 63. 3. i Tim. 2. 5.

O'r Bobl nid oedd un idd ei gynnorthwyo ef i ddwyn ei Groes, neu yng Weinidogaeth y Rhan gyr tat o'i iwydd Offeiriadol; pa ham gan hynny y byddai un i gyfraninu âg ef yng Wasanaeth yr ail Ran o'honi? Heblaw hyn, mae'n rhaid i'r hwn a gynnorthwyo Eiriolwr, fod ei hun yn ddifai, neu mewn Flaſor, ar ryw tail, heb ymddibynnu ar Werth yr Eiriolaeth. Ond, am Eiriolaeth Crist, pa y a ddichon ddysfodi mewn i'w gynnorthwyo ar Gyfrif y fath Ddiniweidrwydd a Gwerth? Nid yr Angel uchelaf; Canys nid oes neb o'r fath enid un am hynny mae'n rhaid iddo ei gwasa. naethu yn unig. Am hynny y dywedir iddo ef ſyned i mewn yn unig, eiddo yno yn unig, ac yn eirioli yn unig. A hyn fydd eglur, nid yn unig yn y Cyigod Aaron, eithr yn y Gwrth-gylgod Crist Jezu. Heb. 6. 20. Ben. 9. 7, 8, 9, 10, 11, 12. 23, 24.

Nid wyf yn dywedyd nad oes un Llyn yn y Nefoedd ond Crist Jezu; eithr dywedyd yr wyf, ei fod ef yno yn eirioli troſem ni yn unig. Je'r Gair Sanctaidd fydd yn dywedyd ym mhellach. Yr wyf yn myned (medd Crist) i baratoi Lle i chwî; ac os myfi a dſ, ac a baratoaf Le i chwî, mi a gaeuaf drackefn, ac a'ch cymmeraf chwî attaf fy hun, fel lle yr wyfi, y byddoch chiwithau hefyd. Joan. 14. 1, 2, 3, 4.

Fe dybygir i fod y Tefdyn hwn yn meddwl i fod Crist yn y Sancteiddiolaf, neu'r Nefoedd uchaf yn unig; ac y rhaid iddo ef fod yno yn unig hyd oni ddiberno ei Waith eiriolaidd. Canys niddaw efe hyd y pryd hynny i'n cymmeryd ni atto ei hun.

Caniattawn i Grist y Rhagoriaeth yn hyn, megis hefyd ymhôb peth arall; Canys efe fydd Eriolwr tros ei Eglwys, ac yn eirioli trostynt yn y Sancteiddiolaf yn *unig*. Fe ddywedir mae efe yw Goleuni yr hwn na's gall un Dŷn nefâu atto

LXVIII. *Yngkyleb mynediad yr Arch-offeiriad i mewn i'r Cyssegr Sancteiddiolaf ond unwaith yn y Flwyddyn.*

MEgis yr oedd yr Arch-offeiriad yn myned i Sancteiddiolaf, pan yr eleiyno yn *unig* felly i wneuthur ei waith nid ac onid unwaith yn y Flwyddyn. Duw a ddywedodd wrth Aaron, na ddenei bob amser i'r Cyssegr, o fewn y Wahanlen, ger bron y Drugareddfa fydd ar yr Arch, felna bydaei marw. *Lev. 16. 2.*

Ac megis nad oedd i' fyned i mewn yno onid unwaith yn y Flwyddyn, felly nid oedd i' fyned y pryd hynny heb ei wisco a'i addurno a'i Sanctaidd wiscoedd Offeiriadol. Yna yr oedd efe i'w wisco, felly crybwyllais eufus, â'r Gwiscoedd sanctaidd y Dealen Aur ar ei Dalcen, Enwau'r deuddeg Llwyth ar ei ddwyfion; a'r Cylchau aur ar odre ei Fantell; ni wasanaethei hyn oll chwaith, oni buasei yn myned i mewn yno â Gwaed. *Exod. 28. Lev. 16.*

Yn awr y mae'r Apostol yn dal fukw arbennig ar yr un waith yn y Flwyddyn hyn, ac yn gwn-euthur mawr ddefnydd o honaw. Un waith yn y Flwyddyn, medd ef, yr oedd yr Arch-offeiriad hwn yn myned i mewn yno: *Un waith yn y Flwyddyn*, fydd i ddangos y bvddei i Grist un waith yn niwedd y Bŷd tyned i'r Nefoedd ei hun i eirioli trosom ni yno. Canys wrth y Gair *Blwyddyn* hwn

mae'n dangos mae Diwedd ac Amser y Bŷd
 Erio seddylir, ac wrth un waith yn y Flwyddyn, y
 Sane mae'n meddwl, unwaith yn Niwedd y Bŷd.

Nid fel yr offrymmei efe ei hun yn fynych, megis
 mae yr Arch-offeiriad yn myned i mewn i'r Cyslegr
 y blwyddyn, â Gwaed arall: oblegid yna rhaid
 i'w hysbysu i'r iddo yn fynych ddioddefer Dechreuad y Bŷd;
 yn ystod yr awron unwaith yn niwedd y Bŷd yr Im-
 dangos efe, i dddeu pechod, trwy ei aberthu ei hun.
 Heb. 9. 25, 26.

Ac wedi offrymmu eu Aberth yn y modd hyn
 tu allan i'r Wahanlen, Ele a aeth yr awron
 mewn i'r Sancteiddiolaf, i berffeithio Gwaith ei
 iolazeth trosom ni. Nid i'r Cyslegr Sanctaidd
 waith Llaw, yr hwn oedd Gyffelybiaeth o'r
 Arch, i'r Gyflegr, eithr i'r Nefoedd ei hun; Ac y mae
 awron yn ymddangos ger bron Duw trosom ni.

Yn awron aeth ein Harglwydd Jesu yn ddiau,
 awron i ymddangos ger bron Duw trosom ni,
 os yr unwaith yn y Flwyddyn yw'r awron
 yn, y mae'r Gyffelybiaeth yn ddywedyd am
 ni; yr unwaith yn niwedd y Bŷd, fel y mae'r
 postol yn dywedyd; yna y canlyn y dylei Pobl
 Duw oll ddisgwyl am ei Fendith, yr hon o ddug
 eiddynt hwy gydâg ef, pan y dychwel oddiyno.
 Am hyn yr angwanega efe, Crist uedi ei off-
 ymmu unwaith i ddwyn ymmaith Bechodau llawer, a
 ddengys yr ailwaith heb Bechod, i'r rhai sy yn ei
 disgwyl, er Fechydwr iaeth.

Hyn gan hynny fydd yn dargos i ni. Fawredd
 Gwaith fydd gan Grif i wneuthur ar ddeheu-
 Duw, o achos ei fod yn aros yno cyhyd. Efe
 offerynnodd yr holl angyntaf o'i Offeiriadaeth
 i'w hysbysu i'r iddo yn fynych ddioddefer Dechreuad y Bŷd;
 yn ystod yr awron unwaith yn niwedd y Bŷd yr Im-
 dangos efe, i dddeu pechod, trwy ei aberthu ei hun.
 Heb. 9. 25, 26.

cwbl i mewn; ond ynghylch yr ail Ran hon o honi,
Efe a fu fry yn y Nefoedd er ys mwy na dau Can
Mlynedd ar bumtheg, ac etto ni ddarfu.

Y mae hyn gan hynny yn galw am Ffydd a Phwyl
yn y Sainct, a thrwy hyn y mae efe hefyd yn
profi'r Bŷd; fel ag ymaent mewn Modd gwa-
warus yn dechreu dywedyd eulus, *Pa le mae Add.*
cwilei Dyfodiad ef ? (2° Pet. 3. 4.) Eithr yr
wyf yn dywedyd drachefn, Rhaid i ni edrych a
disgwyl.

Os ydoedd y Bohl yn disgwyl am *Zacharias*,
ac yn rhyfeddu ei fod ef yn aros cyhyd, o blegid
iddo aros yn y Lle sanctaidd ychydig yn hwy nag
yr accident yn tybied yr arosafei; nid rhy-
fedd, os yw Ffydd y Bŷd ynghylch *Dyfodiad*
Crist wedi diange a rhedeg ymnaith er ys talm;
Ie, ac y gofodir y Plant hefyd i ddisgwyl, Gan fod
ychydig yn y serythur yn parhau cyhyd; Canys y
mae'r hyn y mae'r Apostol yn ddywedyd, vchydig
baehigyn etto, yn prysio i fod yn ychydig hŷr iawn
irai. *Joan. 16. Heb. 10. 37.*

Gwir yw, yr oedd gan *Zacharias* y pryd hynny
a wneleis ag Angŷllion, a hynny a barod i iddo
aros cyhyd. Oh! Ond y mae'r Jekn gydl Daw,
ger ei fron ef, yn ei Bresenoldeb ef, yn chwedlleu
ag ef, wedi ei lyngau i synu ynddo, a chan ei Og-
oniant, a hynny yw un Achos o'i fod yn aros
cyhyd!

Y mae efe yno hefyd yn dadleu ei Waed tros ei
Rai temptiedig, ac yn eiriol tros ei holl Ethole-
digion, ac yn disgwyl yno hyd oni byddo ei
holl rai ef yn gymmwys i'r Gogoniant, ac yn
barod i syned iddo: Yno y mae efe, meddaf, ac
y rhaid ei fod hyd y pryd hynny. A hyn sydd
Resswm arall pa ham y mae'n aros yr amser

honi, g ym ni yn gyfrif cyhyd.

Ac yn wir y mae'n Rhytedd gennyfi, i fôd Crist yn meddwl unwaith, gan ei fôd yn awr yno, dwchweyl yma drachefn, wrth ystyried y fath Driniad y gwoll efe yma o'r blaen. Eithr pa aeth na's gwneiff Cariad? Yn ddiau ni chyffyrdd- efe fyth a'r Llawr drachefn, ond bai fôd ganddo Bobl y na, pa rai na's gellir ei gweuthur yn eiddaith, ond trwy ei Ddyfodiad ef attynt.

Efe hefyd a wnaethpwyd yn Farnwr y Byw a'r Muirw, ac a fyn iddo Ogoniant yn Ninistr y rhai a'i casaant ef.

Y mae ei Bobl mor anwyl iddo ac ef ei hun. A all Gŵr caredig fôd yn wastadol oddiwrth ei anwyl Briod? Heblaw hynny, fel y dywedais, y mae efe i dalu i'r Drygionus, am ei holl Ddrygionni, a hynny yn y Fan y gwnaethant ef. Am hynny y mae'r Dydd gosodedig am hyn well ei appwyntio, a fe a dlaw yn fanni wneuthur hynny. Canys pa fôd bennag, y gallwn ni ni weled yr amser yn hir etto yn ôl Cyfrif Daw, nid oes ond uchydig bachigin oddiar pan yr aeth efe i'r Sancteiddiolaf i eiddol. *Mil a flynyddoedd gyda'r Arglwydd syll megis un Diwrnod*, ac yn ôl y ffordd hon o'rifo, nid oes etto ddim cwbl ddau ddiwrnod er pan aeth efe i'r Cyfsegr Sancteiddiolaf. *Nid ydychwyl'r Arglwydd yn oelli ei alldewyl, (fely mae rhai yn cyfrif oelli; efe a dlaw yn fuan, ac nid oeda* 2 Petr. 3. 9. Heb 10. 37.

LXIX. *Yng hyleb y Cerubiaid a'i gosodiad uwch ben y Drugareddfa yn y Ty oddisewn.*

YR oedd hefyd yn y Cyfsegr Sancteiddiolaf Cerubiaid pa rai a osodwyd yn uchel uwch bon

ben y Drugareddfa. Gwel i *Bren.* 6. 23, 24, 25, 26, 27, 28.

1. Y rhai hyn a elwir gan yr Apostol Cerubiaid y Gogoniant yn cyscodi y Drugareddfa. *Heb.* 9. 5.

2. Y Cerubiaid hyn oeddent Gyffelybiaethau o Angylion Duw, fel y protasom mewn Lleodedd eraill.

3. Fe ddywedir i wneuthur y Cerubiaid hyn o *Ddeu-waith*, a hynny yn y fath fodd, fel ac y gallent, yn ol Barn rhai, chwyfan eu Hadenydd trwy Gywreintwydd, Am hynny y dywedir, Hwyl a ymlledasant eu Hadenydd; Adenydd y Cerubiaid a ledwyd; ac i'r Cerubiaid leu eu Hadenydd tros *Le'r Arch*, a'i *Throffellion* oddiarnodd. i *Bren.* 6. 17. 2 *Chron.* 3. 13. *Ben.* 5. 8.

4. Yr wyf yn darllen hesyd am y Cerubiaid hyn, i fod ganddynt *Gerbydau* ac *Olwynion*, wrth ba rai y dyscir i ni mor barotted a bodloned yw'r Angylion i'n hól, pan y Gorehymynnir iddynt, i *Baradwys* Dduw; Canys y Cerbydau hyn oeddent Gyffelybiaethau o *Fonweiau'r Angylion*; a'r Olwynion hyn o Gyflymdra eu symmudiad i ddyfod attem ni pan eu danfonir. Cerbydau Duw ydynt *Ugain Mil*, sef *Milodedd o Angylion*; Yr Arglwydd sydd yn eu plith megis yn *Sinai* yn y *Cyssegr*. *Ezek.* 16. 9. 15, 16. 18, 19. 28. i *Bren.* 6. 17. *Pf.* 68. 17. 2 *Bren.* 2. 11. *Dan.* 9. 20.

5. Ni chaf ymosyn yr awron Pa Wahaniaeth, os ydoes yr un, rhwng Cerubiaid a Seraphiaid; er fy mod yn coelio i fod amryw Raddau o Angylion yn y Nef, megis y mae Graddau ym mlith Dynion ar y Ddaear. Eithr i fod y Cerubiaid hyn yn Gyffelybiaethau o'r Angylion Sanctaidd, eu Gofodiad yn llyn yn y Gasell Sanctaidd a synega hynny.

hynny ; Canys y Nefoedd yw eu Trigle, er eu bod, er ein mwyn ni, yn tramwyo'r Byd ; *Heb. 1.*

6. Fe ddywedir, i fod y Cerubiaid hyn yn sefyll ar eu traed yn y Cyslegwr hwn. I ddangos,

1. Nad yw Angylion y Nefoedd wedi cwmpo o'i Gorsaf, megis y mae'r Angylion eraill.

I ddangos hefyd eu bod hwynt bob amser yn barod ar Archiad Duw, i redeg yn gyflym i wneuthur yr hyn a ewyllyfio.

I ddangos hefyd y parhânt yn eu Cyflwr gan fod wedi eu Sicrhau ynddo trwy Jesu Grist, yn yr *hwn y mae pab peth yn cydsfyll. Col. 1.*

7. Fe ddywedir i fod eu Hwnebau tu ag i mewn yn edrych y naill ar y llall ; etto yn dyrchafu ychydig tu ag i fynu er hynny, i ddangos i fod yr Angylion yn edrych ar, ac yn rhyfeddu am Ddirgeledigaethau Grâs, fel o'i heglurir tu ag attom ni oddiwrth y Drugareddfa. A bydded Wynnebau y Cerubiaid bob un at eu gilydd : tua'r Drugareddfa y bydd eu Hwnebau. *Exod. 25. 20. 2Chron. 3. 13. 1Pet. 1. 12. Eph. 3. 10.*

1. *Tua'r Drugareddfa.* Y maent yn awyddus i'w gweled hi, a'r modd y mae Trugaredd yn edrych oddiyno (meddaf) tu ag attom ni.

2. *Y maent yn edrych bob un at eu gilydd,* i ddangos eu bod yn gyttun yn gorfoleddu yn Jechyd-wriaeth ein Heneidiau ni. *Luc. 15. 10.*

3. Fe ddywedir eu bod hwynt yn sefyll oddiar y Drugareddfa (ylgatsydd) i ddangos nad oes taid i'r Angylion wrth y Gweithredoedd hynny o Drugaredd a Maddeuant, ag fydd raid i ni wrthynt, y rhai ydym Bechaduriaid ac yn sefyll odditanodd : y maent hwy yn sefyll oddiarni, y maent hwy yn sanctaidd. Nid wyf yn dywedyd nad oes arnynt eisiau i Ddaioni Duw gyrrhaeddi attynt,

atytnt, Canys trwy hwnnw yr achubwyd, ac yr achubir hwynt; ond nid oes raid iddyna hwy with Faddeuant, canys ni wnaethant ddim An-wiredd.

4. Y maent yn sefyll yno hefyd a'u Hadenydd wedi lledu allan, i ddangos mor barod, os bydd achos, yw'r Angylion i ddyfod o'r Nefoedd, i biesgethu'r Efengyl hon i'r byd; *Luc. 2. 9, 10, 11, 12, 13, 14.*

5. Fe ddywedir i fod eu Hadenydd yn ymledu o Baredi Bared; o'r naill ystlys y cytegr hwn i'r llall; i ddangos, i fod yr holl Angylion o fewn Tersynau'r Nefoedd ag un cydfyniad ac ag un meddwl yn barod i ddyfod i lawr i gynorthwyo, a gwafanaethu Etholedigion Duw wither Archiaf.

Fe ddywedir hefyd i fod eu Hadenydd yn lledu i fynu, i ddangos eu bod yn ymhyfrydu yn unig yn y Dyledswyddau hynny a oichymmynnir iddyn gan y Goruchaf; ac nad ydynt dueddol i Wafanaethu i'r Sainc yn eu Hamcanion anianol a chnawdol. Fe all ddangos i ni hefyd eu bod hwynt yn foddion i hedeg o'r naill gwro o'r Nefoedd i'r llall, i wafanaethu Duw a'i Eglwys a Daioni; *Mat. 13. 41. 49. Ben. 24. 31. Ben. 25. 31. 2Thess. 1. 7, 8.*

LXX. Yngylle y Lluniau oedd ar Barwydydd y Ty oadifewn.

YR oedd Pared y Ty oadifewn yr hwn oedd Gysgod o'r Nefoedd, tel y dywedais i'w ceus, wedi ei fyrrdio a Chedwydd o'r Gwaelod hyd y Pen. Yn awr with Weledigaeth

Exe

Ezekiel se ddywedir i gerfio'r Parod hwn a Cherubiaid a Phalmwydd fel ag yr oedd Palmwydden rhwng pob dau Gerub, a dau wyneb oedd i bob Cerub: A wyneb Dŷn oedd tua'r Balmwydden o'r naill du, ac wyneb Llew tua'r Balmwydd en o'r tu arall; Yr oedd wedi ei weithio ar hyd y Tŷ o amgylch ogylch, o'r Ddaear hyd oddi ar y Ddrws; lle y gweithiasid Cerubiaid a Phalmwydd, Ezek. 41. 17, 18, 19, 20.

1. Amy Cerubiaid a'r Palmwydd hyn, myfi a ddywedais i'wch eusis o ba beth (i'm tybi) yr oeddent yn Gysgodau; y Cerubiaid o'r Angylion sanctaidd, a'r Palmwydd o'r rhai uniawn. Nid ym ni yn y fan hon ond yn unig i draethu ynghylch eu gosodiad hwynt yn y Nefoedd.

2. Ynawr chwibwelwch y Palmwydd yn y Sancteiddiolaf wedi eu gosod rhwng Cerub a Cherub o amgylch y Tŷ, yr hwn i'm tyb i a allei arwyddocau na fydd y Sainc't yn byw yno wrth ffydd a Gobaith, fel ymma, ond yn y Mwynhâd digysfwrng o Dduw: Canys cael ei osod rhwng y Cerubiaid ydyw cael ei osod yn y Lle y mae Daw yn preswyllo, Canys y Serythur sanctaidd fydd yn dywedyd yn eglur, Efe a breswylia rhwng y Cerubiaid, sef p'le mae'r Palmwydd, neu'r rhai uniawn hyn wedi eu gosod: 1 Sam. 4. 4. 2 Bren: 19. 15, 1 Chron. 13. 6. Ps. 80. 1. Esay. 27. 16.

Fe alwir yr Eglwys ar y Ddaear yn Dy Dduw, ac efe a breswylia ynddo yn dragywydd; a'r Nef i hun a alwir yn Dy Dduw, ac nym i a drigwn oddi yn dragywydd, a hynny rhwng y Cerubiaid: Hyn fydd twy na Grâs. Y mae hyn yn Râs a Gogomiant. Gogomiant yn ddiau.

3. I breswyllo rhwng y Cerubiaid, a all fod hefyd i ddabgos y cawn ni fod yno gogyfawch a'r Angylion

Angylion. Daliwch fulw y mae ymma Balmwydd a Cherub, a Phalmwydd a Cherub. Ymma yr ym ychydig yn is, eithr yno ni byddwn ddim is na'r Pennaf o honynt. Palmwydd a cherub, un cyflawn rhwng y cerubiaid a fydd y pryd hynny o amgylch y Tŷ; fe'n golodir ni yn yr un rës, *nis gallant chwaith farw mwy: o blegid cyd-stda ydynt â'r Angylion.* *Luce. 20,*

Y Palmwydd wedi eu gosod fel hyn, a allant fod hefyd i ddangos i ni, y bydd i Etholedigion Duw gymmeryd i fynu yno wag-leoedd yr Angylion a gwympodd: Hwylt hwy am Bechod a dafwyd i lawr o'r Nefoedd sanctaidd; a ninai trwy Râs a gymmerir i fynu yno, ac a ofodir rhwng cerub a cherub. Pan yr wyf yn dywedyd eu Lleoedd hwylt, nid wyf yn meddwl Anwadalwch y cyflwr hynny ymhâ un o ddiffyg cariad etholedig, y safasant hwy, tra'r oeddent mewn Gogoniant; canys y Nefoedd, trwy Waed Crist, a wnaethpwyd yr awron yn Etifeddiaeth bwrcasol i ni; am hynny, megis y cawn ni eu Llehwylt yn y Deyrnas Nefol felly trwy Rinwedd y Gwaed a'n prynodd, nyny a gawn aros yno, ac ni chawn fyned allan mwyach, canys trwy'r madd hynny y saf y Deyrnas hono i ni yn disgwyl: *Heb. 9. 9. 12. Ben. 12, 22, 23, 24, 28. Date. 5. 12.*

5. Y Palmwydd, meddaf, sy'n cyflawnu lle y rhai a dafwyd oddiyno am bechod. Yr Etholedigion gan hynny a etifedlant y Lle hwnnw trwy well Coront yn dragywydd. Fel yr etifeddodd Iŷrael Etifeddiaeth y *Cananeaïd*; a Dafydd Deyrnas *Saul*; a *Matthias* Apostoliaeth *Judas*. *Pet. 1. 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26.*

6. Nid oedd Preswylfeydd yr Angylion colledig chwaith, oddieithr yr hyn a grybwyllwyd o'r blaen, mewn

(85)
mewnun modd yn waelu
fawl a safodd; Canyseu Pen a'i Tyw-
yslog a elwir yn *Fâb*, wawr-ddida,
Canys efo oedd y Gwrth-rith yno;
Efay. 14. 12.

7. Fel hyn y gwelwch eu gofod hwynt
o'r Ddaear hyd oddiar y Drws; hynny
yw, o'r isaf hyd yr uchaf o'r Angylion
yno, Canys megis ag y mae Seindiau
mawrion a rhai bychain yn yr Eglwys
ar y Ddaear, felly y mae Angylion o
amryw Raddau yn y Nêf, rhai yn lwy-
na'i gilydd; Eithr fe a geiff y Sain &
lleiaf, pan efcynno i'r Nêf, Barch ac
Uchelfrain Angel; chwi welwchi fod
o'r Llawer i fynu Balmwydd rhwng Cerub
a Cherub.

8. Ac yr oedd dau wyneb i bob Cerub;
felly ymma; eithr yr wyf yn darllain
yn y iofed. Bennod i fod i bob un o
honynt bedwar wyneb; gan y cyntaf
yr oedd wyneb Cerub; Gan yr ail wy-
neb Dyn; Gan y trydydd wyneb Llew;
a chan y pedwarydd wyneb Errr.

9. Yr oedd i bob un ddau wyneb,
nid i ddangos eu bod o Galon ddyblyg,
Canys eu Dull hwynt a hwythau oedd-

ent yr un, cerddent bob un yn uniaen
rhag ei Wyneb. Ezek. 10. 22.

Y ddau wyneb hyn gan hynny oedd
iddangos Cyflymder eu deall hwynt,
a'i Creulonder i gyflawni Bwylllys Daw.
Wyneb Dyn sydd yn arwyddocau ei
bod hwynt yn Feistri rheswm, Wyneb
Llew, Dychryndeb eu Presenoldeb. Cor.
13. 12. Barn. 13. 6.

Yr wyf yn darllain mewn man arall
am eu Holwynion; ie eu bod hwynt bwy
eu bunain. eu boll Oyrph, eu Cefnau, eu
Dwylo, eu Hadenydd, a'u Holwynion, oll
yn llawn Llygaid o amgylch. Ezek. 1. 18.
Ben. 10. 13. A hyn sydd i ddangos i ni
mor wybodol a chyflym-olwg yd-
ynt ymhob Rhagluniaethau a thirwy
Oruchwyliaethau; ac mor gyflym yn
deall Amcanion drwg Gelynion Eglwys
Dduw, ac felly mor alluog ydynt i'w
dinistro hwynt; Ac yn gymmaint he-
fyd a bod iddynt wyneb Llew, te ddan-
gosu i ni wrth hynny mor gyflawn nerth
ydynt i iadd a diftrywio, pan y dywedo
Duw, ewch allan a gwnewch felly.

Yn awr gyd â'r rhai hyn y rhaid i ni
brefswyllo a chyd-anneddu, *Palmwydd* a

Cherub, rhaid i'w bod *Palmwydd* a
Cherub o'r *Ddaear* byd oddiar y *Drws* o
amgylch *Ty*, y *Nêf*.

Fel ag yr oedd *Wynneb Dŷn* tua'r *Balm-
 wydden* o'r *nailtu*, ac *wynneb Llew Fe-
 uango* tua'r *Balmwydden* o'r *tu arall*.

With y ddau *wynneb* hyn y gellir dan-
 gos hefyd; y cawn ni yn y *Nêf* *Ogon-
 iant* digonol i'n gwneuthŷr yn gyfeillion
 i'r *Angylion*. Eu *Hwynebau* *Llewaidd*,
 a pha rai yr arterent ddychrynu y
Saint ni vyfar y *Ddaear*, fel y gwel-
 wch yn *Gen.* 23. 30. *Bar.* 13. 15, 22.
 A y nystellachir yr amler hwnnw ac
Wynebau cynnesin *Dynion*. Yna *Angy-
 lion* a *Dynion* a fyddant *Gyfeillion*, ac
 a fyddant hant a'i gilydd *Begis* y cy-
 fryw.

Fel hyn y gwelwch beth o'r ychy-
 di; hynny a gefais i yn *Nheini Dduw*.

Dau

DIWEDD.

Y T A B L

I	Y Lle yr adeiliadwyd y Deml	1
	Tu dalen	1
II	Pwy a adeiliadodd y Deml	2
III	Y modd yr adeiliadwyd y Deml	2
IV.	O Beth yr adeiliadwyd y Deml	3
V.	Pwy oedd i gymmynu yr Coed	5
VI.	Am y Coed a'r Cerrig.	7.
VII.	Am Sail y Deml.	8
VIII.	Am Feini Sail y Deml.	10.
IX.	Pa ffordd yr oedd wyneb y Deml	12
X.	Am Cynteddau'r Deml.	14.
XI	Am yr Allor Bres.	16.
XII	Am y Clofnau ossaen y Porth.	19
XIII.	Am Uwchder y Clofnau,	21
XIV.	Cnappau Colofnau'r Deml.	22.
XV.	y Pomgranadau a'r Rwydwaith	23
XVI.	y Cadwynau.	24.
XVI.	y Gwaith Lili	26.
XVIII.	Am Bortrenad y Deml.	28.
XIX.	Gogoniant y Deml oddiallan.	31.
XX.	Am Borth y Deml.	33.
xxi.	Am Addurniauau Porth y D.	35.
xxii.	Yr esgynfa i Borth y Deml.	37.
xxiii.	Am Ddrws Porth y Deml.	39.

XXIV.

XXV.

XXVI.

XXVII.

XXVIII.

XXIX.

XXX.

XXXI.

XXXII.

XXXIII.

XXXIV.

XXXV.

XXXVI.

XXXVII.

XXXVIII.

XXXIX.

XL.

XLI.

XLII.

XLIII.

XLIV.

XLV.

XLVI.

XLVII.

XLVIII.

XLIX.

L.

LI.

LII.

LIII.

T A B L.

xxiv.	Am Pinaclau'r Deml.	41.
xxv.	Am Borthorion y Deml.	33.
xxvi.	Am Swydd y Porthorion.	35.
xxvii.	Am Ddryffau'r Deml.	27.
xxviii.	Am Ddalenau y Drws.	38.
xxix.	O ba beth y gwnaed y Dryff.	40.
xxx.	Y modd yr addurnwyd y Drws	40
xxxi.	Ynghylch Pared y Deml.	44.
xxxii.	Am addurniad y Deml a meini.	47.
xxxiii.	Ynghylch Ffenestri'r Deml.	49.
xxxiv.	Ynghylch ystafelloedd y Deml.	50.
xxxv.	Griffau'r Deml.	52.
xxxvi.	Ynghylch y Môr tawdd.	55.
xxxvii.	Ar ba beth yr oedd y Môr yn sefyll.	57.
xxxviii.	Ynghylch Noeau'r Deml.	60.
xxxix.	Ynghylch Byrddiau'r Deml.	62.
xl.	Am offer y Deml.	64.
xli.	Ynghylch Canwyllbrennau'r Deml.	67.
xlii.	Ynghylch Lampau'r Deml.	69.
xliii.	Ynghylch y Bara gosod.	71.
xliii.	Ynghylch y geseilau a bethyunau i'r Lam.	73.
xliv.	Ynghylch canfau'r Deml.	76.
xlvi.	Ynghylch Geseilau Aur y Deml.	79.
xlvi.	Am. Allor yr Arogl darth.	8.
xlvi.	y Thufferau Aur.	8 ² .
xlvi.	Ynghylch llwyau Aur y Deml.	85.
l.	Am Gawgiau a'r Gorllwchaau.	91.
li.	Am y Cwppaneu.	94.
lii.	Am Ddysclau'r Deml.	97.
lii.	y Ffordd sy'v myned allan o'r D	98

D A B L.

LIV Am Gantorian y Deml.	103.
LV. Undeb y Deml Sanctaidd a'r Sancteiddiolaf.	106
LVI. Am y Cyssegr Sancteiddiolaf	109.
LVII Am Wahanlen y Deml.	112.
LVIII. Drussau'r Deml oddisewn	115.
LIX. Am Hoelion Aur y Dearl.	118.
Lx. Am. Lawr y Deml.	121.
Lxi Am Arch y Cyfammed.	124.
Lxii. Gofodiad yr Arch yn y Cyssegr	12.
Lxiii. Am y Drugareddfa.	1319
Lxiv. Am y Dwfr bywiol.	135.
Lxv. Am Cadwynau nefaf y newn.	137.
Lxvi Am yr Arch-offeiriad	140.
Lxvii. mynediad yr Archoffeiriad yr Cyssegr Sancteiddiolaf ei hup.	144.
LXVIII. Am fynediad yr Arch-offeiriad i mewn i'r Cyssegr Sancteiddiolaf end unwaith yn y flwyddyn.	(149.
LXlx. Am y Cerubiaid a'i gosodiad uwch ben y Drugareddfa yn y Tŷ oddisewn.	
Lxx. Am y Lluniau cedd ar Parwydd y Tŷ oddisewn.	152.